

Gemeente Den Haag
Dienst Stadsbeheer

Groen kleurt de stad

**BELEIDSPLAN VOOR HET
HAAGSE GROEN 2005 - 2015**

Gemeente Den Haag
Dienst Stadsbeheer

Groen kleurt de stad

**BELEIDSPLAN VOOR HET
HAAGSE GROEN 2005 - 2015**

Voorwoord

Den Haag is door haar omvangrijke groen voor veel Hagenaars en bezoekers een aantrekkelijke stad. Maar hoe belangrijk is dit groen? Welk groen moet extra beschermd worden, wat moet verbeterd worden en waar is behoefte aan nieuw groen? Wat is de waarde van groen voor de stad? Het antwoord op deze vragen staat in het nieuwe beleidsplan voor het Haagse groen dat de gemeente Den Haag, in nauwe samenwerking met bewoners- en natuurorganisaties, heeft opgesteld. Het beleidsplan “Groen kleurt de stad” heeft ruimschoots aandacht voor het gebruik en de beleving van het groen, het beheer en onderhoud én de verdeling van het groen over de stad.

Het Haagse groen is zeer divers. Er zijn stadsparken, duinen, bossen, landgoederen en recreatiegebieden. Maar even belangrijk is het ‘kleine’ groen in de buurten, de straatbomen, de monumentale bomen, sportvelden, de amateurtuincomplexen en de particuliere tuinen.

Al dit groen wordt onderhouden door de vele ‘groene vingers’ van onze stad: vrijwilligers van groen- en natuurorganisaties, medewerkers van hoveniersbedrijven en woningcoöperaties, medewerkers van de gemeente Den Haag. En al die Hagenaars die zich inzetten voor groen in hun straat, buurt of eigen tuin.

De geweldige variatie aan groen vormt de identiteit van Den Haag. Niet voor niets heet onze hofstad: “Den Haag, groene stad aan zee”. Hoe wij aan die identiteit -versterkt- gestalte geven, kunt u lezen in dit beleidsplan.

Wilbert Stolte
Wethouder Stadsbeheer, ICT, Scheveningen en Sport

Samenvatting

Groen maakt Den Haag tot een aantrekkelijke stad om te wonen, te werken en te recreëren. De historisch aanwezige groenstructuur is vooral bepaald door de geologische gesteldheid van de bodem, de ligging aan zee en de historische ontwikkeling van de stad. Karakteristiek zijn de duinen, de duinbossen, de oude landgoederen en buitenplaatsen, de groene pleinen, de recreatiegebieden en stadsparken, de straatbomen en de monumentale bomen, het wijk- en buurtgroen en de verbindingzones van groen en water. Door het internationale karakter en de dynamiek van de stad is er sprake van een continue ontwikkeling op het gebied van wonen, werken, recreatie en infrastructuur. Een ontwikkeling die noodzaakt tot het maken van keuzes bij de inrichting en het gebruik van de openbare ruimte. Keuzes die op enig moment ook het groen raken en die daarmee gevolgen hebben voor de omvang, de inrichting, het beheer en het onderhoud van het Haagse groen.

Bestuurlijke uitgangspunten

Om in de komende jaren op een verantwoorde wijze keuzes te kunnen maken biedt het voorliggende Beleidsplan voor het Haagse groen 2005-2015, "Groen kleurt de stad" een kader met zorgvuldig afgewogen doelstellingen en concreet gedefinieerde ambities.

Doelstellingen

- Het beleidsplan biedt een kader voor duurzaamheid bij inrichting, beheer en gebruik van groen waarbij meer en meer sprake zal zijn van een gezamenlijke verantwoordelijkheid van beheerder en gebruiker.
- Het beleidsplan biedt een raamwerk waarbinnen keuzes kunnen worden gemaakt bij ruimtelijke ingrepen die van invloed zijn op het groen in de stad en bij veranderende maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op de functies van het groen.

Doelstellingen die leiden tot de volgende ambities

- Ruimte voor groen in en om de stad
- Aandacht voor toegankelijkheid, gebruik en beleving van het groen
- Duurzaamheid in inrichting, beheer en onderhoud van het groen
- Samen het groen beheren

Nadere uitwerking

Ruimte voor groen in en om de stad

Hoewel het Haagse groen historisch gezien stevig verweven is in de structuur van de stad hebben maatschappelijke ontwikkelingen wel degelijk consequenties voor het areaal, het gebruik en de beleving van het groen. Reden om delen van het groen die op grond van de aanwezige waarden en betekenissen van buitengewoon groot belang zijn voor de kwaliteit, de identiteit en de belevingswaarde van de stad, haar bewoners en de natuur een extra bescherming te bieden. Groengebieden, verdeeld over de stad maar met een duidelijk herkenbare samenhang. Samen vormen deze gebieden de Stedelijke Groene Hoofdstructuur van Den Haag. Groen dat in de planbeschrijving en de voorschriften van bestemmingsplannen op een eenduidige en herkenbare wijze wordt vastgelegd.

Naast bescherming en verbetering van bestaande groenvoorzieningen is er aandacht voor een evenwichtige verdeling van groen over de stad. Om de mogelijkheden voor recreatie en natuurbeleving te verbeteren, zal in de komende jaren worden gewerkt aan het versterken van de zwakke schakels, het opheffen van barrières en het realiseren van nieuwe groenvoorzieningen. Hierbij zal de nadruk worden gelegd op o.a. de groenrecreatieve verbinding Kijkduin - Midden Delfland, de groenblauwe verbinding tussen de stad en het Groene Hart, de ontwikkeling van de Zweth- en Vlietzone, de aansluiting met de Wassenaaarse landgoederen en de versteviging van de groen- en recreatieve verbinding tussen de Oost- en de Westduinen.

Toegankelijkheid, gebruik en beleving van het groen

Door verandering van tijd en van bevolkingssamenstelling ontstaan behoeften aan nieuwe vormen van gebruik en beleving van het groen. Dit verandert het patroon aan voorzieningen in het groen waardoor de laatste decennia o.a. een verschuiving is opgetreden van traditioneel kijkgroen naar meer eigentijds gebruiksgroen. Bij al deze ontwikkelingen worden inrichting en beheer afgestemd op de wensen van de gebruiker, wordt de toegankelijkheid en de bewegwijzering van het groen verbeterd en worden de kwaliteiten van semi-openbare groenvoorzieningen beter benut. Juist de semi-openbare groenvoorzieningen als: amateurtuincomplexen, begraafplaatsen, heemtuinen, vogelrustgebieden en sportcomplexen liggen vaak enigszins verborgen maar bieden, met respect en behoud van eigen kwaliteiten, mogelijkheden voor meer beleving.

Inrichting, beheer en onderhoud

In het kader van duurzaamheid worden randvoorwaarden geformuleerd voor inrichting, beheer en onderhoud van het groen. De kwaliteitsniveau's voor het groen worden in overeenstemming gebracht met de kwaliteitsniveau's als beschreven in de "Kadernota Openbare Ruimte". Ten behoeve van het beheer beschikt de gemeente over een geautomatiseerd beheersysteem, waarin de kwantitatieve gegevens van het groen, de normering naar kwaliteit en de relatie met het gebruik en de beleving van het groen worden samengebracht.

Samen het groen beheren

Door belanghebbenden meer te betrekken bij de ontwikkeling en het beheer van het groen in de stad kan de belangstelling en de betrokkenheid voor het groen worden vergroot. Positieve ervaringen zijn opgedaan met het functioneren van beheerplatforms, overleggen met belanghebbenden tijdens de uitvoering van werkzaamheden. Ook het verbeteren van informatie-uitwisseling middels publieksbrochures, het aanbrengen van

informatiepanelen in groengebieden en het verstrekken van informatie via specifieke websites leidt tot het vergroten van kennis en betrokkenheid. Samen het groen beheren betekent ook dat de mogelijkheden van publiek-private samenwerking in de komende jaren beter zullen worden benut om gezamenlijk, gemeentelijke en niet-gemeentelijke partijen, afspraken te maken over beheer en onderhoud van het groen.

Actieprogramma

Het inhoud geven aan de aanbevelingen uit het nieuwe Beleidsplan voor het Haagse groen zal in de komende jaren leiden tot een aantal concrete acties. Daartoe wordt jaarlijks in de gemeentelijke Programmabegroting een overzicht opgenomen. Monitoring van het behaalde resultaat wordt als toelichting op de jaarlijkse begroting vastgelegd in een voortgangsreportage groen.

Financiën

De belangrijkste financieringsbronnen voor onderhoud, kwaliteitsverbetering en herinrichting van groen zijn de gemeentelijke Programmabegroting en het Grote Steden Beleid van de rijksoverheid. Op additionele schaal kan gebruik worden gemaakt van subsidies uit o.a. de rijksregeling voor natuurbeheer. In situaties waarbij beheertaken aan derden worden overgedragen zal in veel gevallen een gemeentelijke bijdrage, ter realisatie van het basis onderhoud, noodzakelijk blijven.

Door jaarlijks een prioritering in de uitvoering aan te brengen, inclusief financiële onderbouwing, blijft er voldoende ruimte om op veranderende maatschappelijke ontwikkelingen in te kunnen spelen.

Inhoudsopgave

Samenvatting

1	Inleiding	13
2	Het groen van Den Haag	15
2.1	Eigendomsverhoudingen	16
2.2	Indeling van het groen	17
2.3	Waarden en betekenissen	19
3	Doelstellingen en ambities	23
3.1	Ruimte voor groen in en om de stad	24
3.2	Aandacht voor toegankelijkheid, gebruik en beleving van het groen	34
3.3	Duurzaamheid in inrichting, beheer en onderhoud van het groen	38
3.4	Samen het groen beheren	42
4	Actieprogramma	47
4.1	Acties met betrekking tot de ambitie Ruimte voor groen in en om de stad	48
4.2	Acties met betrekking tot de ambitie Aandacht voor toegankelijkheid, gebruik en beleving van het groen	48
4.3	Acties met betrekking tot de ambitie Duurzaamheid in inrichting, beheer en onderhoud van het groen	49
4.4	Acties m.b.t. de ambitie Samen het groen beheren	49
5	Financiën	51
5.1	Inzet van middelen voor groen	52
5.2	Financieringsbronnen	53
5.3	Inzet van middelen voor water, verhardingen, terreinmeubilair en milieu	54
5.4	Relatie financieringsbronnen en inzet middelen voor groen	55
	Bijlagen	57
I	Raakvlakken gemeentelijk groenbeleid met overig beleid voor de openbare ruimte	57
II	Beschrijving van het groen van Den Haag	65
III	Het groen van Den Haag in breder perspectief	89
IV	Raadsbesluit	93
V	Groengebieden met een bijzondere natuur- en cultuurhistorische waarde	99

1. Inleiding

Den Haag is door de eeuwen heen altijd een groene stad geweest. Een kwaliteit die de stad gedurende de ontwikkeling van adellijk slot tot internationale stad van recht en vrede tot op de dag van vandaag heeft weten te behouden.

Groene stad aan zee

De verscheidenheid aan planten- en dierengemeenschappen en de sterk uiteenlopende gebiedskenmerken zijn de belangrijkste kwaliteitskenmerken van het groen van Den Haag. Kwaliteitskenmerken die het resultaat zijn van een samenspel tussen de mens, de samenstelling van de Haagse bodem en de aanwezigheid van de zee. Het zijn deze factoren die ertoe hebben geleid dat Den Haag nationaal en internationaal bekend staat als 'de groene stad aan zee'. Een stad waar het aantrekkelijk is om te wonen, te werken en te recreëren. Groen is daarmee niet alleen van maatschappelijk belang maar vooral ook van economisch belang. De aanwezigheid van het groen speelt daardoor ook een onmiskenbare rol in het vestigingsbeleid van nationale en internationale bedrijven en instellingen.

Dynamische stad

Den Haag is naast een groene stad ook een zeer dynamische stad. Een stad die continu in beweging en ontwikkeling is. Een ontwikkeling die bestuurders en plannenmakers dwingt tot het maken van keuzes bij de inrichting en het gebruik van de openbare ruimte. Keuzes die op enig moment ook het groen raken en die daarmee gevolgen hebben voor de omvang, de inrichting, het beheer en het onderhoud van het groen in de stad. Om keuzes op een verantwoorde wijze te kunnen maken biedt het voorliggende Beleidsplan voor het Haagse groen een kader met zorgvuldig afgewogen aanbevelingen.

Ambitie

De mate waarin de beleidsaanbevelingen in de komende jaren worden gerealiseerd, zal afhankelijk zijn van:

- de ontwikkeling van de stad in samenhang met de veranderende maatschappelijke omstandigheden ten aanzien van het gebruik en de beleving van het groen;
- de financiële mogelijkheden binnen de gemeentelijke Programmabegroting voor groen;
- de extra middelen uit andere financieringsbronnen zoals het Grote Steden Beleid van de rijksoverheid en de subsidies in het kader van de Europese regelgeving;
- de mate waarin niet-gemeentelijke partijen bereid zijn een bijdrage te leveren aan de bescherming, het beheer en het onderhoud van het Haagse groen.

2. Het groen van Den Haag

Den Haag is door de eeuwen heen altijd een groene stad geweest. Deze rijkdom heeft de stad in de ontwikkeling van adellijk slot tot internationale stad van recht en vrede tot op de dag van vandaag weten te behouden. De bossen, parken, duinen, landgoederen, wijk- en buurtparken, plantsoenen en straatbomen dragen onmiskenbaar bij aan het specifieke karakter van de stad.

2.1 Eigendomsverhoudingen

Een groot deel van het groen in Den Haag, maar zeker niet alles, is in eigendom en/of beheer bij de gemeente. Verspreid over de stad liggen diverse kleine en grotere groenarealen die in eigendom zijn van en/of in beheer bij derden als Staatsbosbeheer, het Duinwaterbedrijf Zuid-Holland, de Stichting Het Zuidhollands Landschap en individuele bewoners. Ook de woningbouwcorporaties hebben rond hun woningbezit een flink areaal aan groen in eigendom en/of beheer.

Het beleidsplan richt zich specifiek op het groen dat eigendom is van de gemeente, maar de ambities en de beleidskeuzes houden daar niet op. Bij de totstandkoming van deze nota zijn ook de niet gemeentelijke groenbeheerders betrokken geweest. Gezamenlijk, met inbreng van belanghebbenden, is gewerkt aan het opstellen van ambities en beleidskeuzes. Allen zijn ervan overtuigd dat het totale groen van Den Haag van onschatbare waarde is voor het imago van de stad, haar bewoners en haar bezoekers.

Groenareaal in eigendom en beheer bij de gemeente Den Haag:

Grote groengebieden	944,1	hectare
Buurt- en wijkgroen	599,3	hectare
Straatbomen	81.177	stuks
Monumentale bomen	1.300	stuks

Totale oppervlakte van het gemeentelijke grondgebied bedraagt 8.565 hectare (incl. water)

(gegevens per 1 juli 2004)

2.2 Indeling van het groen

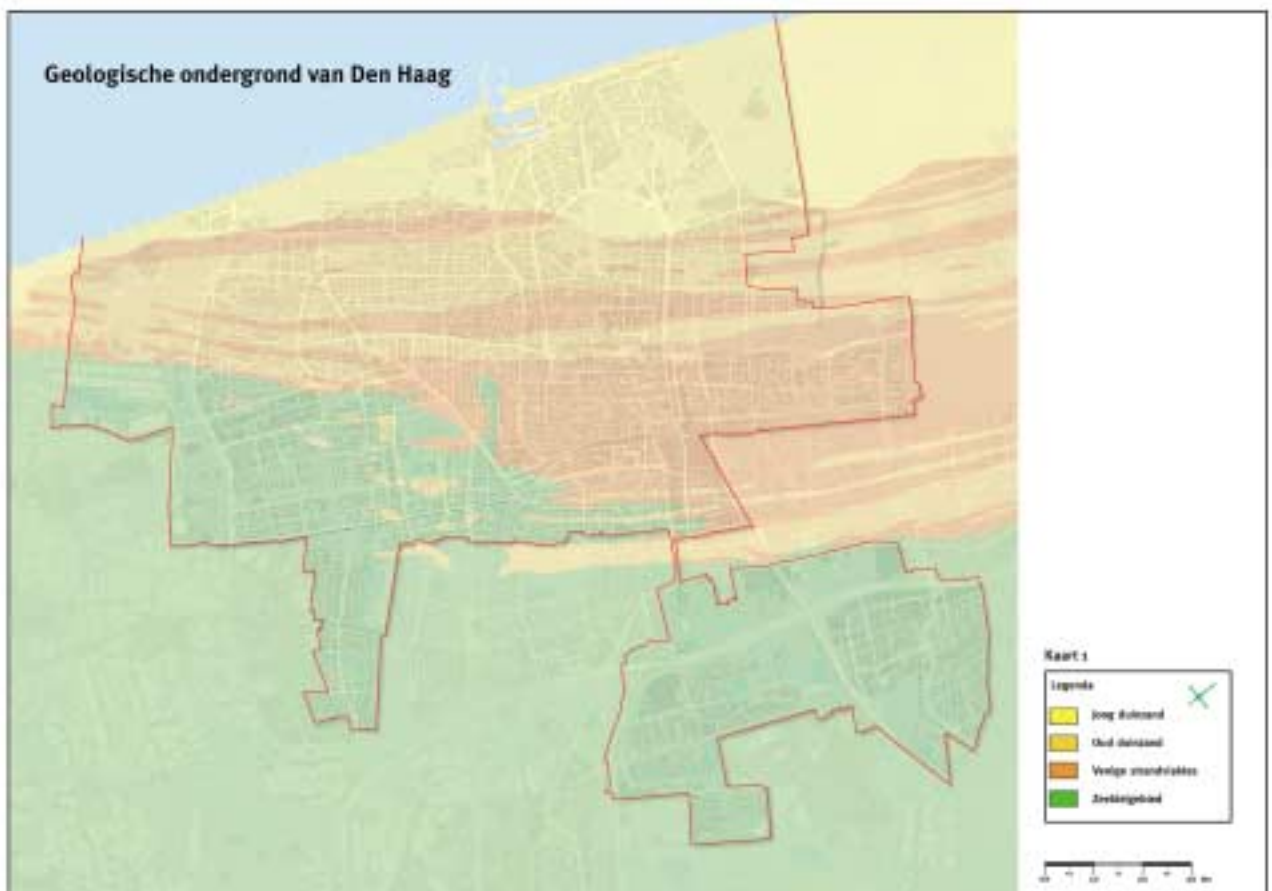
Van oorsprong ligt er een vrij directe relatie tussen de geologische gesteldheid van de Haagse bodem en het aanwezige groen. In de loop der tijd is de kustlijn door de vorming van nieuwe strandwallen naar het westen opgeschoven. In het achterliggende landschap vormden zich tussen de oude strandwallen veengebieden. Tijdens doorbraken van de zee werden delen van het strandwallenlandschap opgeruimd en kwamen er kleiafzettingen voor in de plaats. Op kaart 1 is de geologische ondergrond van Den Haag weergegeven.

Een belangrijk deel van de groentypen die binnen het Haagse groen aanwezig zijn, heeft een directe relatie met de opbouw van de bodem. Het meest kenmerkend zijn de duinen. Maar ook de oude bosgebieden in de binnenduinrand en de landgoederen op de strandwallen, zijn voorbeelden van een directe relatie tussen bodem en landschap.

Naarmate de verstedelijking toeneemt, wordt de invloed van de mens op de openbare ruimte groter. Landgoederen veranderen, historische pleinen ontstaan, de lange lijnen groeien door uitbreiding van het stedelijk patroon, stadsparken worden aangelegd en in de directe woon- en werkomgeving ontstaan veel kleinschalige groenvoorzieningen. Recente voorbeelden zijn: Wateringse Veld, Leidschenveen en Ypenburg.

Deze grote diversiteit aan groen is op grond van specifieke kenmerken als volgt in te delen:

- Grote groengebieden;
- Wijk- en buurtgroen;
- Straatbomen en monumentale bomen;
- Semi-openbaar groen;
- Waterlopen;
- Groen van derden.

Deze afzonderlijke groenvoorzieningen worden onderstaand kort toegelicht.

Grote groengebieden

In het Haagse groen treffen we groengebieden van grote omvang aan met een geheel eigen karakteristiek. Deze karakteristiek wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ligging, geologische gesteldheid van de bodem en de wijze waarop de mens het gebied heeft ingericht (kaart 1).

Het is groen met een functie op zowel stedelijk als bovenstedelijk niveau. Tot de grote groengebieden worden gerekend: landgoederen, bossen, duinen, stadsparken en recreatiegebieden in de stadsrand.

Wijk- en buurtgroen

Dit betreft kleinschalig groen in de directe woonomgeving. Groen dat is aangelegd in directe relatie met de stedelijke ontwikkeling en bebouwing van de stad en dat een functie heeft op wijk- en buurtniveau. Tot het wijk- en buurtgroen worden gerekend: plantsoenen, buurt- en wijkparken, historische groene pleinen, groene trambanen en het groen op de bedrijfs- en kantorenlocaties. Maar ook groen dat niet is aangelegd en zich spontaan ontwikkelt op plaatsen die daartoe mogelijkheden bieden.

Straatbomen en monumentale bomen

Straatbomen zijn bomen die zich binnen het profiel van een straat of laan bevinden en een duidelijke functie hebben in de begeleiding van straten en lanen. Voor veel inwoners van de stad vaak het enige groen in de directe woonomgeving. Kenmerkend voor de straatbomen is de bijdrage die wordt geleverd aan de sfeer en het beeld van de stad, herkenbare groene lijnen door de stad. Monumentale bomen staan op zowel gemeenteterrein als het terrein van derden. Zij moeten voldoen aan de vastgestelde criteria voor monumentale bomen en worden op grond van een collegebesluit aangewezen.

Semi-openbaar groen

Groen dat is ingericht voor een specifieke gebruiksfunctie. Een gebruiksfunctie die voorwaarden stelt aan de toegankelijkheid en de wijze waarop de bezoekers van deze groenvoorzieningen gebruik kunnen maken. Tot het semi-openbare groen worden in Den Haag gerekend: de amateurtuincomplexen, de begraafplaatsen, de sportcomplexen, de heemtuinen, de tuiniercomplexen, de hobbytuinen, de vogelrustgebieden en de stadsboerderijen.

Waterlopen

Belangrijk voor de groenstructuur van de stad zijn die waterlopen die vanuit de cultuurhistorische en natuuraspecten een extra bijdrage leveren aan de kwaliteit en de kwantiteit van het groen. Als onderdeel van een ecologische verbindingszone dragen waterlopen bij aan de verhoging van de soortenrijkdom van planten en dieren.

Groen van derden

Onder groen van derden wordt verstaan al het groen dat niet tot het eigendom of de beheerverantwoordelijkheid van de gemeente Den Haag hoort. Dit betreft de particuliere tuinen, het groen van de woningbouwcoöperaties, de particuliere begraafplaatsen en een aantal grote groengebieden als het Haagse Bos, de tuin van Huis ten Bosch, het landgoed Zorgvliet en delen van de Oost- en de Westduinen.

2.3 Waarden en betekenissen

Binnen het groen in Den Haag kunnen de volgende waarden en betekenissen worden onderscheiden:

- Recreatieve waarde;
- Educatieve waarde;
- Natuurwaarde;
- Ruimtelijke betekenis;
- Cultuurhistorische waarde.

Recreatieve waarde

Het gemeentebestuur hecht grote waarde aan de gezondheid en het welzijn van de inwoners van de stad. Om dit te bevorderen wordt o.a. ingezet op het creëren van een sportieve en actieve leefstijl. Aan zowel individuele als georganiseerde bezoekers en gebruikers van het groen wordt een breed scala aan mogelijkheden geboden. Genieten van groen, natuur en landschap door er te wandelen, fietsen, vissen, varen, hardlopen, voetballen, picknicken, barbecuen, paardrijden, vogels kijken, sporten, tuinieren, (pop)concerten te bezoeken en nog veel meer.

Voorwaarde is dat de voorzieningen passend zijn voor de karakteristieke waarden en betekenissen van het betreffende groen.

Educatieve waarde

De educatieve waarde van het groen uit zich in de mogelijkheden tot overdracht en ontwikkeling van kennis van zowel planten en dieren als de opbouw en de samenstelling van het landschap. Dit geldt voor zowel kinderen als volwassenen en voor leken en professionals. Groengebieden met een hoge educatieve waarde zijn amateurtuincomplexen, begraafplaatsen, heemtuinen, stadsboerderijen met tuincomplexen, landgoederen, het arboretum en de eendenkooi in het Zuiderpark, het tracé van de Haagse Beek en de Japanse Tuin op Clingendael.

Natuurwaarde

De natuurwaarde van het groen wordt bepaald door de soortenrijkdom (biodiversiteit) en de omvang van planten- en diersoorten, zowel afzonderlijk als in onderlinge samenhang. In een stad gaat het daarbij niet alleen om planten- en diersoorten die er thuishoren, maar ook om ingezaaide bermen, aangeplante bomen, bloemrijke graslanden en aangelegde parken. Belangrijk voor de natuurwaarde van het groen is ook de wijze waarop gebieden met elkaar in verbinding staan om uitwisseling van soorten mogelijk te maken (ecologische verbindingen).

Op het eerste gezicht lijkt de bebouwde omgeving onverenigbaar met natuur. Gebleken is echter dat juist de bebouwde omgeving ook gunstige condities kan bieden voor specifieke planten en dieren. Dit betreft bijvoorbeeld oude muren, braakliggende terreinen, extensief gebruikte verhardingen, bermen, kademuren en oude bomen. Deze vormen een geschikte leefomgeving voor diverse, soms zelfs zeldzame, soorten planten en dieren, zoals bijvoorbeeld muurplanten en vleermuizen (zie kaart 2).

Ruimtelijke betekenis

Bij de ruimtelijke betekenis van het groen gaat het om de betekenis van het groen in de ruimtelijke structuur van de stad (zie kaart 3). Een ruimtelijke structuur die is bepaald door de relatie tussen de stad en de zee, tussen de geologische opbouw van de bodem en de van nature aanwezige groenstructuren. Groen speelt een belangrijke rol bij de identiteit, de herkenbaarheid en de kwaliteit van de openbare ruimte.

De samenhang tussen het groen, de geologische opbouw en stedenbouwkundige situatie is dus groot. Voorbeelden zijn de zogenoemde lange lijnen, liggend op de oude strandwallen, die dwars door de stad lopen zoals de Laan van Meerdervoort / Javastraat / Wassenaarseweg. Bekende groene Haagse pleinen als het Frederik Hendrikplein en het Lange Voorhout liggen als herkenningspunten aan deze structuur. Daarnaast kent de stad een aantal kenmerkende dwarsverbindingen tussen de stad en de zee, zoals de Zwolsestraat / Alkemadelaan / Laan van Nieuw Oost-Indië, de Haringkade / Nieuwe Parklaan / Koningskade / Koninginnegracht en de Kijkduinsestraat / Lozerlaan (zie kaart 3).

De cultuurhistorische waarde van het groen wordt bepaald door factoren als: periode van aanleg/ontstaan, zeldzaamheid, kenmerkend voor een stijlperiode, bekendheid van de ontwerper, authenticiteit van de architectuur en de beplanting en de samenhang tussen het groen en de aanwezige bebouwing.

21

3. Doelstellingen en ambities

Ambities:

3.1 Ruimte voor groen in en om de stad

zonder voorbij te gaan aan andere maatschappelijke ontwikkelingen

3.2 Aandacht voor toegankelijkheid, gebruik en beleving van het groen

zonder de karakteristieke waarden en betekenissen van het groen te schaden

3.3 Duurzaamheid in inrichting, beheer en onderhoud van het groen

door het opstellen van een leidraad voor de inrichting, het beheer en het onderhoud van het groen

3.4 Samen het groen beheren

door een pro-actieve communicatie tussen de beheerder en de gebruikers

In het programma voor de openbare ruimte wordt de komende jaren door het gemeentebestuur ingezet op het verbeteren van de leefbaarheid van Den Haag. Dit dient onder meer gerealiseerd te worden door te streven naar schone en veilige wijken waarin het aantrekkelijk is om te wonen, te werken en te recreëren. Bewoners willen veilig en rustig wonen en hechten aan de identiteit en de kwaliteit van hun leefomgeving. Bedrijven en instellingen vragen om bereikbaarheid van en kwaliteit rond winkelcentra, kantoorgebieden en bedrijfsterreinen.

Duurzame instandhouding van het kwaliteitsbeeld noodzaakt een zorgvuldige afweging van belangen indien sprake is van herbestemming van delen van de openbare ruimte. Groen speelt daarbij een belangrijke rol. Op grond van de ambities die het gemeentebestuur heeft voor de ontwikkeling van de stad, zijn voor het Haagse groen de volgende doelstellingen en ambities geformuleerd. Daarbij is rekening gehouden met het beleid en de ambities die vanuit andere werkvelden en overheden zijn geformuleerd ten aanzien van de stad en die daarmee dus ook invloed hebben op het groen (zie ook bijlage 1).

Doelstellingen

- Het beleidsplan biedt een kader voor duurzaamheid bij inrichting, beheer en gebruik van groen waarbij steeds meer sprake zal zijn van een gezamenlijke verantwoordelijkheid van beheerder en gebruiker.
- Het beleidsplan biedt een raamwerk waarbinnen keuzes kunnen worden gemaakt bij ruimtelijke ingrepen die van invloed zijn op het groen in de stad en bij veranderende maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op de functies van het groen.

3.1 Ruimte voor groen in en om de stad

zonder voorbij te gaan aan andere maatschappelijke ontwikkelingen

Thema's en beleidsuitgangspunten:

3.1.1 Groen in de directe woon- en werkomgeving

- Groen is een gelijkwaardige wegingsfactor
- Wijk- en buurt-groenvoorzieningen

3.1.2 Groen van stedelijk belang

- Groen van stedelijk belang behoort tot de Stedelijke Groene Hoofdstructuur (SGH)
- De Stedelijke Groene Hoofdstructuur wordt duurzaam in stand gehouden
- De Stedelijke Groene Hoofdstructuur wordt waar mogelijk versterkt

3.1 Ruimte voor groen in en om de stad

De groenstructuur van Den Haag is in belangrijke mate bepaald door de geologische gesteldheid van de Haagse bodem, de ligging aan zee en de historische ontwikkeling van de stad. Karakteristieke elementen zijn de duinen en de duinbossen, de oude landgoederen en buitenplaatsen, de stadsparken, de recreatiegebieden in de stadsrand, de historische pleinen en de lanen.

Elementen die aaneen worden geschakeld door oude en meer recente zones van groen, water en bomen. Verbindingszones die het oude strandwallen en strandvlakten patroon volgen maar ook zones, van meer recente datum die juist dwars op dit oude landschappelijke patroon staan. Verbindingen die vanuit het stedelijk gebied aansluiten op het buitengebied: de Oost- en Westduinen, de Wassenaaarse landgoederenzone, de Duivenvoordse- en Veenzijdse polder, de Rijswijkse landgoederen, de Westlandse Zoom, de Vliet- en de Zwethzone, Midden-Delfland en het Groene Hart.

Uit dit alles blijkt wel hoe stevig het Haagse groen is verweven in de structuur van de stad. Een verwevenheid die ook zo moet blijven, wil de stad haar naam als 'groene stad aan zee' hoog houden.

Maar er zijn meer behoeften aan ruimte in de stad. Wonen, werken en infrastructuur zijn sterk in beweging en claimen naast bestaande ook nieuwe ruimte. Een gezonde creativiteit moet ervoor zorgdragen dat Den Haag ook in de toekomst een prettige stad blijft om in te wonen, werken en recreëren.

Vanuit de ambitie "Ruimte voor groen in en om de stad" zijn de volgende twee thema's afgeleid:

- **Thema:** Groen in de directe woon- en werkomgeving
- **Thema:** Groen van stedelijk belang

3.1.1 Thema "Groen in de directe woon- en werkomgeving"

Het groen in de directe woon- en werkomgeving bestaat voor een belangrijk deel uit wijk- en buurtgroen, straatbomen, groen bij woningbouwcomplexen en groen in voor- en achtertuinen van woningen. Veelal kleinschalig groen maar met een breed scala aan functies, vormgevingen en gebruiksmogelijkheden. Groen dat een directe relatie heeft met de stedenbouwkundige opzet van een wijk of buurt. De gebruikswaarde en de belevingswaarde worden in belangrijke mate bepaald door de omvang en de inrichting van de voorziening. De natuurwaarde wordt sterk bepaald door de ligging en het gebruik.

Beleidsuitgangspunten vanuit het thema
"Groen in de directe woon- en werkomgeving" zijn:

Groen is een gelijkwaardige wegingsfactor

Groen is een gelijkwaardige wegingsfactor bij de bestemming van de openbare ruimte. In de relatie tussen het areaal aan groen en het aantal inwoners dat een stad of dorp heeft wordt het gemis aan een norm of wegingsfactor voor groenareaal steeds meer voelbaar. Het Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselkwaliteit doet onderzoek naar een normering voor de ruimtereservering van groen bij uitbreiding en herstructurering van stedelijk gebied die gerelateerd is aan het aantal wooneenheden (tussenrapportage voorjaar 2004).

Wijk- en buurtgroenvoorzieningen

Bij herstructurering en uitbreiding van de stad dient de benodigde ruimte voor wijk- en buurtgroen bij voorkeur in de directe woon- en werkomgeving te worden gereserveerd en te zijn afgestemd op de wensen van de gebruikers. Ook in de nieuwe wijken van Wateringse Veld en Ypenburg / Leidschenveen worden de groenvoorzieningen zo dicht mogelijk bij de gebruikers gesitueerd en afgestemd op de wensen van de gebruikers.

Nieuw groen in oude wijken

Bij herstructurering van oude wijken ontstaan mogelijkheden voor de aanleg van groen. Groen dat kleur brengt in de wijk en is afgestemd op de wensen van de gebruikers.

Succesvolle voorbeelden van nieuw groen in oude wijken zijn: de Hof van Heden, in 1998 bekroond met de Haagse Stadsvernieuwingsprijs, een buurtpark zonder speciale functie, bedoeld om mooi te zijn en geschikt voor zitten in de zon, rondwandelen, nadenken over het leven en luisteren naar de vogels; het wijkpark Transvaal, opgeleverd in juni 2005, een park zonder tierelantijnen, geschikt voor sport en spel, niet alleen voor kinderen maar voor alle leeftijden; De Verademing, een wijkpark met aantrekkelijk groen en veel ruimte voor georganiseerde en ongeorganiseerde sportbeoefening. Naast de aanleg van nieuw groen worden mogelijkheden benut om oud groen opnieuw in te richten. Voorbeelden zijn o.a. het Koningsplein, het Huygenspark en het Oranjeplein. Een aanpak die navolging verdient.

Links: Wijkpark Transvaal

3.1.2 Thema "Groen van Stedelijk belang"

Grote delen van het groen in Den Haag zijn op grond van de aanwezige betekenissen en waarden van bijzonder belang voor de kwaliteit, de identiteit en de belevingswaarde van de stad. Groengebieden die historisch verweven zijn met de ontwikkeling en de structuur van de stad. Een groenstructuur die Hagenaars en bezoekers van de stad een ruime keuzemogelijkheid biedt om groen, natuur en landschap te beleven. Een groenstructuur die ook van groot belang is voor de kwaliteit en de verspreidingsmogelijkheden van planten en dieren binnen een stedelijk gebied en vanuit het stedelijk gebied naar aangrenzende groenstructuren. Een groenstructuur die het unieke resultaat is van een eeuwenlang samenspel van krachten tussen de mens, de opbouw en de kwaliteit van de bodem en de aanwezigheid van de zee.

Het gemeentebestuur is dan ook van mening dat met name de groenvoorzieningen, gemeentelijk en niet gemeentelijk, -die deel uitmaken van deze groenstructuur- duurzaam in stand dienen te worden gehouden en waar mogelijk versterkt.

Beleidsuitgangspunten vanuit het thema
"Groen van Stedelijk belang" zijn:

Groen van stedelijk belang behoort tot de Stedelijke Groene Hoofdstructuur (SGH)

De SGH is opgebouwd uit:

- de groengebieden en groenzones die behoren tot de landelijke, provinciale en regionale groenstructuren en zijn vastgelegd in vigerend beleid op rijks, provinciaal en regionaal niveau. (zie bijlage III);
- de zones die behoren tot de gemeentelijk vastgestelde ecologische verbindingzones. (zie de nota "Ontwikkelingsvisie Stedelijke Ecologische Verbindingszones" van juni 1999);
- de bomenstructuur, specifiek die delen van de bomenstructuur die een belangrijke bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit van de stad, de lange lijnen, de historische lijnen en de boomstructuren die functioneren als belangrijke verbindingsschakels voor natuur tussen de groengebieden;
- de groengebieden die op grond van de in hoofdstuk 2 benoemde waarden en betekenissen van het groen een bijzondere bijdrage leveren aan de kwaliteit, de identiteit en de belevingswaarde van de stad (zie bijlage V).

De Stedelijke Groene Hoofdstructuur is weergegeven op kaart 4.

De Stedelijke Groene Hoofdstructuur wordt duurzaam in stand gehouden

Bij duurzame instandhouding van de SGH gaat het zowel om de kwantitatieve als om de kwalitatieve bescherming. Voor een deel van de SGH wordt deze bescherming reeds afgedwongen door bestaande wet- en regelgeving. Voor deze gebieden is de volgende bescherming van toepassing:

- de Habitatrictlijn: Meijendel, Solleveld (incl. landgoed Ockenburgh), Westduinpark (incl. Bosjes van Poot) en Wapendal. Voor deze gebieden geldt de rijksregeling met inbegrip van het compensatiebeginsel;
- de Natuurbeschermingswet: Harstenhoek, Westduinpark (incl. Bosjes van Poot), Solleveld (Westduinen, Ockenburgh, Solleveld). Voor deze gebieden geldt de rijksregeling met inbegrip van het compensatiebeginsel;

De Uithof

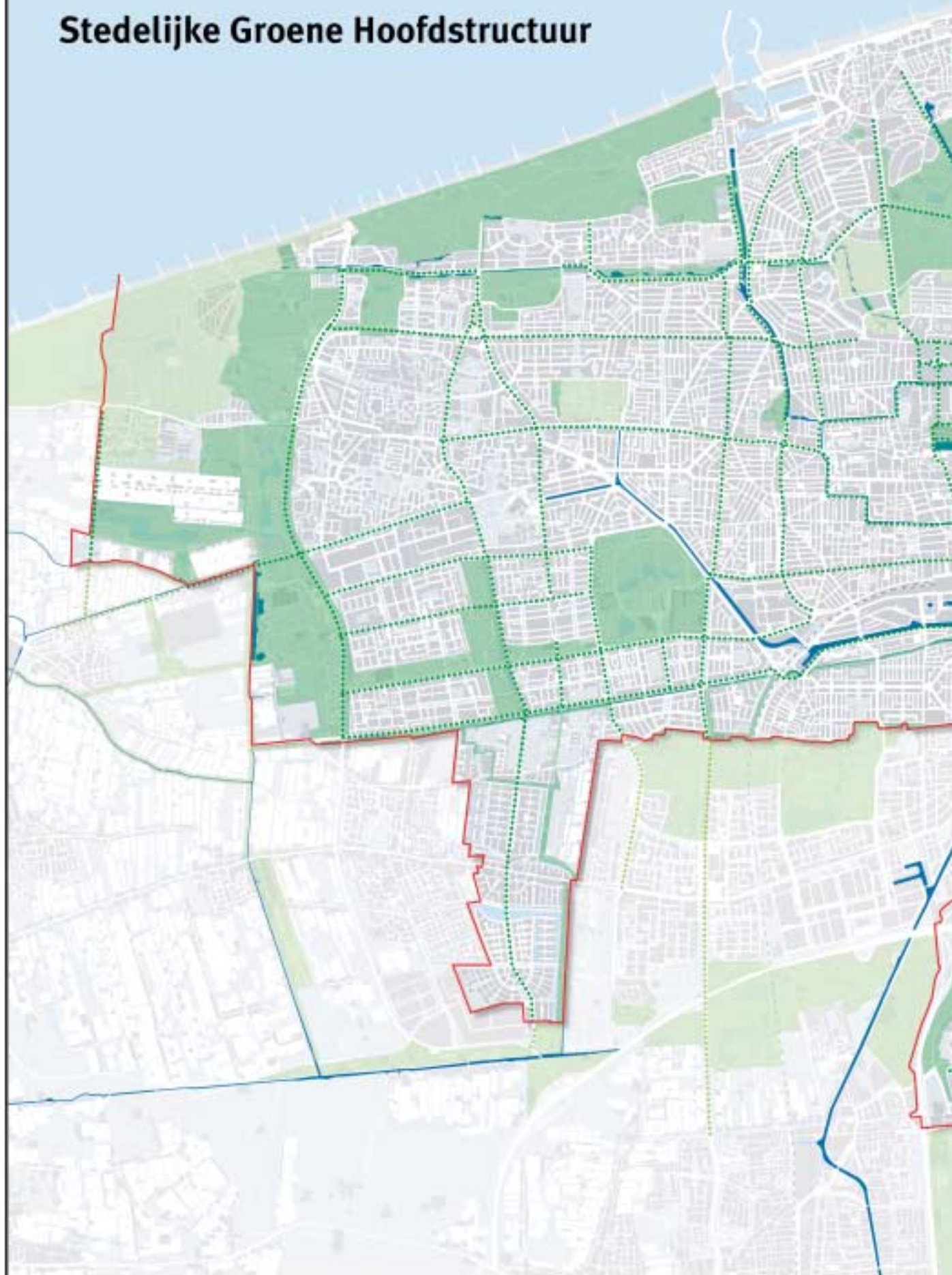
- de Boswet: voor de houtopstanden van meer dan 10 are of meer dan 20 bomen geldt een meldings- en herplantplicht volgens de rijksregeling;
- de gemeentelijke Bomenverordening 2005: een verordening op de bescherming en het behoud van houtopstanden. Voor het kappen en verplanten van een houtopstand geldt een gemeentelijke procedureplicht waarbij op grond van de verordening een herplant of financiële compensatie kan worden opgelegd;
- de Rijks Monumentenwet 1988: van toepassing op de landgoederen Clingendael, Oosterbeek, Marlot en Meer en Bos. Voor wijziging is een vergunning ingevolge artikel 11 van de Rijks Monumentenwet 1988 noodzakelijk;
- de Beschermde Stadsgezichten: stadsgezichten met bijzondere waarden worden beschermd op grond van een vigerend bestemmingsplan. Groen dat deel uitmaakt van een beschermd stadsgezicht valt eveneens onder deze bescherming. Wijziging van bestemming is gebonden aan een positief advies van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

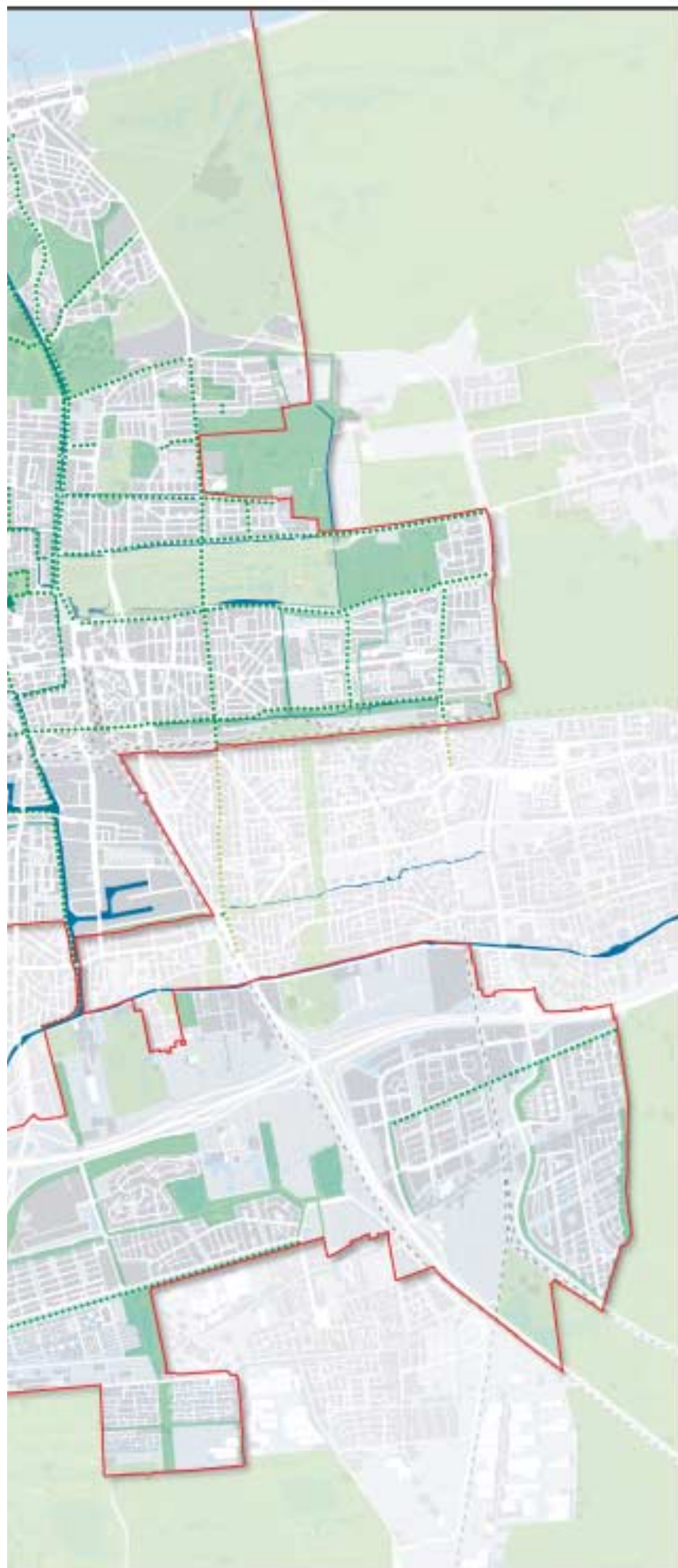

De Laak

Met het aanwijzen van een Stedelijke Groene Hoofdstructuur (SGH) verplicht het gemeentebestuur zich om het groen dat deel uitmaakt van deze structuur op eenduidige en herkenbare wijze duurzaam in stand te houden. Zij doet dit door in bestemmingsplannen het groen dat deel uitmaakt van de SGH, zowel in de planbeschrijving als in de voorschriften, ook als zodanig te omschrijven. Voor groen dat deel uitmaakt van de SGH geldt dat slechts in uitzonderlijke gevallen, waarbij de ambitie zoals neergelegd in de "Structuurvisie Den Haag 2020" in het geding is, een incidentele heroverweging niet wordt uitgesloten. Voor situaties waarbij sprake is van bestemmingswijziging is het opstellen van een duurzaamheidsparagraaf onderdeel van de procedure. De duurzaamheidsparagraaf (2004 rv 84, RIS 114851) maakt deel uit van het Gebiedsgericht Milieubeleid en geeft het bestuur inzicht in de duurzaamheidsaspecten van een plan. Het raadsvoorstel Uitwerking Gebiedsgericht Milieubeleid is medio 2005 door de gemeenteraad behandeld.

Stedelijke Groene Hoofdstructuur

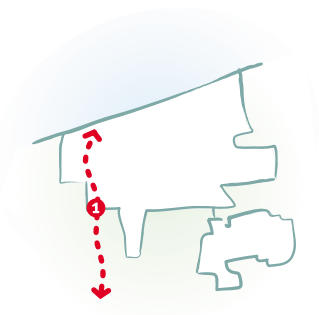
Kaart 4

De Stedelijke Groene Hoofdstructuur wordt waar mogelijk versterkt

Om de kwaliteit, de bereikbaarheid, de toegankelijkheid en de gebruikswaarde van het groen in en om de stad te verbeteren, moet worden gewerkt aan het versterken van de zwakke schakels, het opheffen van barrières en het realiseren van nieuwe groenvoorzieningen (kaart 5). Hierdoor ontstaan nieuwe mogelijkheden voor recreatie en natuurbeleving en voor verbetering en uitbreiding van recreatieve wandel-, fiets- en vaarroutes. Groene ambities die ondersteunend zijn aan de ambities van de stad: gericht op een aantrekkelijk woon-, werk-, en leefklimaat. Groene ambities die ondersteunend zijn aan het provinciale streekplan en de Groen-Blauwe slinger en die nieuwe mogelijkheden bieden voor uitwisseling en versterking van flora en fauna (biodiversiteit en soortensamenstelling).

Mogelijkheden tot versterking van de SGH doen zich in de komende jaren o.a. voor op de volgende zones:

Groen-recreatieve verbinding Kijkduin - Midden-Delfland (kaart 5, zone 1)

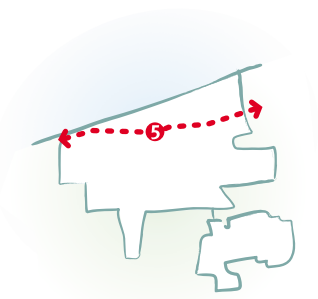
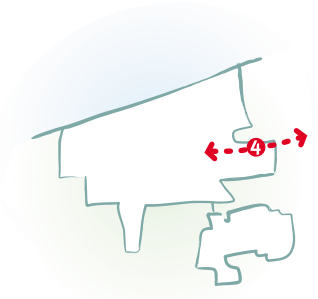
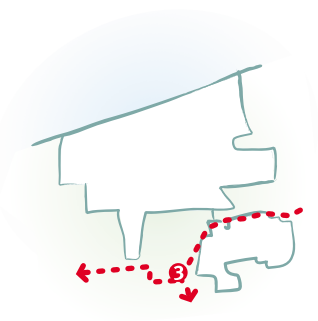
De groen-recreatieve verbinding Kijkduin - Midden-Delfland is opgebouwd uit een aantal deelgebieden: het duingebied rond Kijkduin als onderdeel van het Nederlandse Duinlandschap, het landgoed Ockenburgh, het recreatiegebied Ockenburgh, de recreatie- en natuurgebieden Madestein en De Uithof, het plangebied voor de Westlandse Zoom, de verbinding met de Zwethzone en de aansluiting met het gebied van Midden Delfland. Voor de recreatie- en natuurgebieden Madestein en De Uithof zijn de plannen voor verbetering van de bereikbaarheid en de gebruikswaarde inmiddels in uitvoering genomen. Voor het Westduinpark en het landgoed Ockenburgh worden voorstellen voorbereid. In de Structuurvisie Westlandse Zoom (2002) zijn de randvoorwaarden vastgelegd voor de ontwikkeling van de groen-blauwe ambities binnen het plangebied. In de aansluiting met Midden-Delfland is met name de verdere planontwikkeling voor het gebied van de Lange Watering en de Zwethzone van belang.

Groenblauwe verbindingen tussen stad en Groene Hart (kaart 5, zone 2)

Ambities in deze zone zijn vooral gericht op het realiseren en verbeteren van recreatieve verbindingen tussen de woon- en werkomgeving van de stad en het Groene Hart van Zuid-Holland: verbindingen, gekenmerkt door water, groen en landschappelijke accenten, speciaal voor fietsers, wandelaars en watersporters. In de groenblauwe verbinding tussen stad en regio zijn de volgende zones te onderscheiden:

- Zone ten noorden van de A12
De zone waarbinnen het Forepark, Leidschenveen, Roeleveen, Westerpark en de Nieuwe Driemanspolder zijn gelegen. Van belang bij toekomstige planontwikkeling binnen deze zone zijn het verbeteren van bestaande en het realiseren van nieuwe groenblauwe verbindingen en van recreatieve voorzieningen tussen het stedelijke gebied en de Haagse regio.
- Zone ten zuiden van de A12
Ypenburg, Nootdorp, Baly, Midden-Delfland en het Groene Hart. Bij toekomstige planontwikkelingen voor de Binckhorst en het Trekvliet-trace mogelijkheden benutten voor het realiseren van groenblauwe en recreatieve voorzieningen ter ondersteuning van reeds bestaande voorzieningen.

Groen-recreatieve verbinding van de Zweth- en Vlietzone

(kaart 5, zone 3)

Een zone met uiteenlopende mogelijkheden voor natuur en recreatie, gelegen aan de oostzijde van de stad, die een dwarsverbinding vormt met de groenstructuur Den Haag Zuid-West en de verbindingen tussen de Haagse regio en het Groene Hart. De Zweth- en Vlietzone kennen een landschapstype dat nog steeds de geologische ontstaanswijze van het gebied weerspiegelt: een bebouwingslint aaneengeschaakeld door water, verrijkt met cultuurhistorische elementen en omsloten door polderlandschap. Een afwisselend gebied met zowel mogelijkheden voor intensieve en extensieve vormen van openluchtrecreatie als voor vestiging en uitwisseling van planten en dieren.

Bij de verdere ontwikkeling van de Zweth- en Vlietzone is het van belang rekening te houden met de aanwezige historische en landschappelijke inrichting van het gebied, waarbij de cultuurhistorische kwaliteiten van het verleden herkenbaar blijven en het water nieuwe functies krijgt voor recreatie, natuurontwikkeling en extra waterberging. Door het realiseren van recreatief aantrekkelijke routes voor fietsen, wandelen en varen, zowel binnen het gebied als vanuit de woon- en werkomgeving van de stad, wordt de belevings- en gebruikswaarde van deze zone aanzienlijk verhoogd.

Landgoederenzone Den Haag – Wassenaar

(kaart 5, zone 4)

Een zone met belangrijke cultuurhistorische en ecologische waarden en betekenissen. Toekomstige planontwikkeling zal in belangrijke mate gericht zijn op het conserveren van de cultuurhistorische kwaliteiten, het versterken van verbindingen voor natuur en recreatie en het verhogen van de belevings- en gebruikswaarde. Een voorbeeld van versterking van de onderlinge relatie tussen de afzonderlijke deelgebieden is de herinrichting van de Laan van Nieuw Oost-Indië waarbij de middenberm eind 2004 is verbreed en beplant met bomen.

Verbinding tussen de West- en Oostduinen

(kaart 5, zone 5)

Het verstevigen van de natuurverbinding tussen de beide duingebieden, belangrijke onderdelen van het Nederlandse duinlandschap, door bij herontwikkeling en herstructurering ruimte te reserveren voor deze verbinding en waar mogelijk het duinkarakter van bestaande groenvoorzieningen te versterken. Mogelijkheden doen zich o.a. voor bij de planontwikkelingen voor de Noordwestelijke Hoofdroute.

Boomstructuur als schakel in de stedelijke groenstructuur en als verbinding naar het groen in de regio

(kaart 5, zone 6)

Onderdelen van de Haagse boomstructuur koppelen met boomstructuren van gemeenten in de regio met als doel versterking van de groenstructuur en verbetering van de kwaliteit van verbindingzones voor de natuur.

Zuiderpark, ADO-locatie

(kaart 5, locatie 7)

Bij een toekomstige transformatie van de huidige ADO-locatie in het Zuiderpark ontstaan mogelijkheden om de groenstructuur van het park te versterken en de afstemming tussen het park en de omliggende woonwijken verder te verbeteren.

Zoeklocatie stadspark Ypenburg - Leidschenveen.

(kaart 5, locatie 8)

Vanuit de structuur van de wijken Ypenburg en Leidschenveen is er behoefte aan een locatie voor de realisering van een stadspark.

Ambities voor versterking van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur

Ambities:

1. Groen-recreatieve verbinding
Kijkduin - Midden-Delfland
2. Groenblauwe verbindingen
tussen stad en Groene Hart
3. Groen-recreatieve verbinding
Zweth- en Vlietzone
4. Landgoederenzone
Den Haag - Wassenaar
5. Verbinding tussen
West- en Oostduinen
6. Boomstructuur
7. Zuiderpark, ADO-locatie
8. Zoeklocatie Stadspark
Ypenburg - Leidschenveen

Kaart 5

3.2 Aandacht voor toegankelijkheid, gebruik en beleving van het groen

zonder de karakteristieke waarden en betekenissen van het groen te schaden

Thema en beleidsuitgangspunten:

3.2.1 De gebruiker centraal

- Groen biedt ruimte voor beleving en gebruik
- Betere toegankelijkheid
- Verhogen van de gebruiks- en belevingswaarde

3.2 Aandacht voor toegankelijkheid, gebruik en beleving van het groen

In een continue samenspraak tussen gebruikers en beheerders van het groen worden de vormgeving en de inrichting van het groen steeds beter afgestemd op de wensen van de gebruikers en de belangen van de natuur. Als gevolg hiervan is het scala aan voorzieningen in het groen de laatste decennia toegenomen, is er een verschuiving opgetreden van traditioneel kijkgroen naar meer eigentijds gebruiksgroen en zijn meerdere voorzieningen getroffen in het belang van de kwaliteit en de duurzaamheid van de natuur.

Ontwikkelingen die nog eens extra worden benadrukt door tal van maatschappelijke ontwikkelingen en verandering in de samenstelling van de bevolking. Dit noopt tot een kritische toets van de bestaande voorzieningen en vraagt veel creativiteit bij het ontwikkelen van nieuwe voorzieningen.

Veranderingen die niet alleen betrekking hebben op het groen met een vrije toegankelijkheid maar ook op groenvoorzieningen met een gereguleerde toegankelijkheid.

Vanuit de ambitie "Aandacht voor toegankelijkheid, gebruik en beleving van het groen" wordt het volgende thema afgeleid: De gebruiker centraal.

Zuiderpark

3.2.1 Thema "De gebruiker centraal"

Om tegemoet te komen aan de wensen van de gebruikers van het groen in Den Haag worden deze zo optimaal mogelijk betrokken bij de inrichting en het beheer.

Beleidsuitgangspunten vanuit het thema
"De gebruiker centraal" zijn:

Groen biedt ruimte voor beleving en gebruik

De inrichting en het beheer van bestaande en nieuwe groenvoorzieningen afstemmen op de wensen van de gebruiker. Om dit te realiseren zal de gemeente, bij aantoonbare maatschappelijke wensen, aan belanghebbenden een kader bieden en daarop toetsen tijdens het planproces. Een kader dat wordt afgeleid van de ambities en beleidsaanbevelingen zoals die in deze nota staan verwoord. Recente voorbeelden van planprocessen waarbij belanghebbenden zijn betrokken zijn: o.a. het opstellen van de beheersvisies voor grote groengebieden, het opstellen van beheerovereenkomsten voor de amateurtuincomplexen en de vogelrustgebieden, de aanleg en de herinrichting van wijk- en buurtgroen op locaties als het Oranjeplein en het Huijgenspark en de vinexlocaties Ypenburg, Leidschenveen en Wateringse Veld en de projecten uit de nota Samen Spelen.

Kaart 6 geeft een overzicht van bijzondere recreatieve voorzieningen, inclusief de geregistreerde fiets- en wandelroutes.

Betere toegankelijkheid

Betere toegankelijkheid zal de waardering en het gebruik van het groen verhogen. Door het verstrekken van gerichte informatie over de karakteristieke kwaliteit van het groen te combineren met betere fysieke toegankelijkheid en betere bewegwijzering zal het gebruik en de waardering van het groen aanzienlijk worden verbeterd. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is het fietspadennet, met daaraan gekoppeld de bewegwijzering, op stedelijk en regionaal niveau.

Verhogen van de gebruiks- en belevingswaarde

Veel semi-openbare groenvoorzieningen verbergen nog te veel van hun kwaliteit. Door gerichte informatie en het treffen van passende voorzieningen, waarbij rekening wordt gehouden met de functie en de karakteristieke kwaliteit van het gebied, kan de gebruiks- en belevingswaarde worden verhoogd.

Voorbeelden zijn: de wandelroute naar Meijndel over het sportcomplex De Roggewoning, de fietsverbinding over het sportcomplex Escamp en door de Bosjes van Pex, de educatieve routes en lessen op heemtuinen en stadsboerderijen en de 'open dagen' op de amateurtuincomplexen waardoor nog bestaande drempels worden geslecht en meer bekendheid wordt gegeven aan het werk van de amateurtuinders.

Ook voor niet-gemeentelijke groenvoorzieningen kan het gemeentebestuur een proactieve rol spelen. Een goed voorbeeld hiervan is het Ontwikkelingsplan voor het Haagse Bos, waarbij Staatsbosbeheer en de gemeente Den Haag in een interactief planproces met belanghebbenden zijn gekomen tot voorstellen voor verbetering van gebruiks- en belevingswaarde.

Boven: Hobbemaplein

Links: Melis Stokepark

Bijzondere recreatieve voorzieningen in het groen

Ambities:

1. Amateurtuincomplex
2. Arboretum Zuiderpark
3. Barbecuevoorziening
4. Gemeentelijke begraafplaats
5. Haagse Beek
6. Heemtuin
7. Hertenkamp
8. Hyacintenbos Ockenburgh
9. In- en outdoorcentre De Uithof
10. Japanse Tuin Clingendael
11. Rosarium
12. Skatevoorziening
13. Speelweide/manifestatieterrein
14. Sportcomplex
15. Stadsboerderij
16. Tuiniercomplex
17. Voetbalstadion ADO Den Haag
18. Vogelrustgebied
19. Waterrecreatie
20. Watertoren
21. Weidevogels/ooievaars
22. Ijsbaan (natuurijs)
23. Zandspeelplaats

Fiets- en wandelroutes

- Fietsroute Den Haag - Pijnacker (PZH)
- Wandelroute Meijendel (NS)
- Wandelroute De Horsten (NS)
- Wandelroute Monumentale Bomen (GDH)
- Randonwandelroute (GDH)

Kaart 6

3.3.1 Thema "Een leidraad voor inrichting van het groen"

Binnen dit thema wordt de visie op een duurzame inrichting van het groen uitgewerkt naar specifieke beleidsuitgangspunten voor de afzonderlijke groencategorieën.

Beleidsuitgangspunten vanuit het thema
"Een leidraad voor inrichting van het groen" zijn:

Grote groengebieden

- Behoud en versterking van de aanwezige waarden en betekenissen;
- Gebruik van opstallen in overeenstemming met het karakter van het gebied;
- Verhogen van de gebruiks- en de belevingswaarde zonder de karakteristiek van het gebied aan te tasten;
- Op grond van de karakteristiek van een gebied moet voor niet-gebiedsgebonden activiteiten een andere, passende locatie worden gezocht;
- Verbeteren van sociale veiligheid en toegankelijkheid;
- Waar zich mogelijkheden voordoen worden grote groengebieden overgedragen aan cultuur- en natuurbeherende organisaties. Naast algemene voorwaarden als vrije toegankelijkheid en de verplichting tot een duurzame instandhouding van het gebied worden aanvullende voorwaarden, afhankelijk van de waarden en betekenissen van het betreffende groengebied, opgenomen;
- Recreatiegebieden in de stadsrand en stadsparken bieden - binnen de aanwezige waarden en betekenissen - ruimte aan georganiseerde (sportieve) recreatie.

Wijk- en buurtgroen

- Verbetering van de sfeer en de gebruiks- en belevingswaarde door het creëren van een meer herbergzame (gebruiksvriendelijke) inrichting;
- Verbeteren van de natuurwaarde van het wijk- en buurtgroen dat gelegen is binnen de Stedelijke Groene Hoofdstructuur;
- Verbeteren van sociale veiligheid, de toegankelijkheid en de bereikbaarheid;
- Waar zich mogelijkheden voordoen wordt het beheer en onderhoud van delen van het wijk- en buurtgroen aan derden overgedragen;
- Verbeteren en herstellen van de historische waarde en de ruimtelijke betekenis van historisch groene pleinen. De gebruikswaarde afstemmen op de historische waarde en de ruimtelijke betekenis.

Straatbomen en monumentale bomen

- Zorg voor de vitaliteit van de bomen door het vastleggen van de vereiste groeiplaatsvoorwaarden en het creëren van de juiste groeiplaatsomstandigheden;
- Opstellen van richtlijnen voor het beschermen van bomen, ondergronds en bovengronds, bij festiviteiten en werkzaamheden;
- Afstemmen van de soortkeuze van bomen op de boven- en ondergrondse eigenschappen van de standplaats;
- Gemeentelijk wordt geen vervolg meer gegeven aan het door derden planten van bomen in de openbare ruimte anders dan wanneer dit past binnen de gemeentelijke randvoorwaarden.

Tot op heden zijn op meerdere plaatsen in de stad door derden bomen geplant en door de gemeente gedoogd.

Monumentale bomen in Den Haag

Semi-openbaar groen

- Verhogen van de gebruiks- en de belevingswaarde;
- Verbeteren van de sociale veiligheid, de toegankelijkheid en de bereikbaarheid;
- Verbeteren van de natuurwaarde van semi-openbaar groen binnen de Stedelijke Groene Hoofdstructuur;
- Bevorderen van onderhoud en beheer van het groen door de gebruikers van amateurtuincomplexen;
- Benutten van mogelijkheden voor niet-georganiseerde sportuitoefening op sportcomplexen binnen de Stedelijke Groene Hoofdstructuur zonder daarbij de sportbelangen te schaden;
- Verhogen van recreatieve gebruikswaarde op sportcomplexen door de aanleg van wandel- en fietsroutes zonder daarbij de sportbelangen te schaden.

Groen langs waterlopen

- Verbeteren van de natuurwaarde en de ruimtelijke en landschappelijke betekenis;
- Beschermen van muurvegetaties;
- Aanleg van zachte oevers met een natuurlijke oevervegetatie, rekening houdend met stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarden.

Groen van derden

- Het waarborgen van een planologische en wettelijke bescherming van grote groengebieden en particuliere begraafplaatsen.

Huijgenspark

3.3.2 Thema "Een leidraad voor beheer en onderhoud van het groen"

Het gemeentelijke groen is opgenomen in een geautomatiseerd beheersysteem, een systeem waarin de kwantitatieve gegevens van het groen, de normering naar kwaliteit en de relatie met het gebruik en de beleving van het groen kunnen worden samengebracht.

Beleidsuitgangspunten vanuit het thema
"Een leidraad voor beheer en onderhoud van het groen" zijn:

Beheer en onderhoud van het groen

Beheer en onderhoud van het groen vindt plaats in overeenstemming met het doel waarvoor en de wijze waarop het groen is aangelegd. De maatregelenpakketten voor beheer en onderhoud van het groen zoals die zijn opgeslagen in het groenbeheersysteem zijn afgestemd op het doel waarvoor en de wijze waarop het groen is aangelegd en wordt gebruikt. Verandering van gebruik, eventueel gekoppeld aan een herinrichting van het groen, kan leiden tot bijstelling van de werkpakketten voor beheer en onderhoud.

Integrale aanpak

Beheer en onderhoud vindt steeds meer plaats vanuit een integrale aanpak. Alle facetten van de openbare ruimte, groen - wegen - water - terreinmeubilair - spelen - milieu, gelijktijdig krijgen op evenwichtige wijze aandacht. Vanuit een projectmatige start wordt ingezet op een structurele aanpak. Voorbeelden van een integrale aanpak zijn het beheer en onderhoud van het Zuiderpark en de groenaanleg op de Koningstunnel tussen de Koningskade en de Koekamp.

Uitvoeren van zorgplicht bij bomen

De wetgever verlangt van de boomeigenaar-/ boombeheerder dat kan worden aangetoond dat er voldoende zorg is besteed aan het beheer en onderhoud van de boombeplanting. In aansluiting op de bestaande zorgplicht bij straatbomen, wordt ook voor 'niet-straatbomen', bomen die staan op plaatsen met een verhoogde gevaarzetting voor de gebruiker van de openbare ruimte, een standvastheidscontrole geïntroduceerd.

Beheer en onderhoud van straatbomen

Beheer en onderhoud van straatbomen die vanuit een particulier initiatief zijn aangebracht is een verantwoordelijkheid van de gemeente. Op een aantal plaatsen in de stad zijn door individuele bewoners en/of buurt- en wijkorganisaties bomen geplant in de openbare straat. Op grond van de standplaats draagt de gemeente zorg voor het beheer en onderhoud van deze bomen.

Bomen Lange Vijverberg, bodemverbetering

3.4 Samen het groen beheren

door een pro-actieve communicatie tussen beheerder en gebruiker

Thema's en beleidsuitgangspunten:

3.4.1 Vergroten van betrokkenheid en draagvlak

- Informatie over groen is voor een ieder toegankelijk
- Instellen van begeleidingsgroepen en beheerplatforms
- Publiek-private samenwerking

3.4.2 Schoon, heel en veilig

- Schoon, heel en veilig zijn bepalend voor de gebruiks- en de belevingswaarde van het groen
- Vereenvoudiging van de regelgeving
- Handhaving door inzet van bestuurlijke boetes
- Prioriteit bij herinrichting

3.4 Samen het groen beheren

Het beheer van de openbare ruimte is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de gemeente en de gebruikers van de openbare ruimte. Bij de gebruikers moet een klimaat ontstaan waarin bewoners en bezoekers van de stad als vanzelfsprekend verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen gedrag en anderen durven aanspreken op hun gedrag. Beheerders en gebruikers moeten met elkaar afspraken maken over leef- en gedragsregels en de nakoming daarvan.

Vanuit de ambitie "Samen het groen beheren" zijn de volgende twee thema's afgeleid:

Thema: Vergroten van betrokkenheid en draagvlak

Thema: Schoon, heel en veilig

Website Bomen voor de toekomst

3.4.1 Thema "Vergroten van betrokkenheid en draagvlak"

Waar beheerders en gebruikers komen tot gezamenlijk afspraken over inrichting, beheer en onderhoud van het groen zal de betrokkenheid en het draagvlak worden vergroot.

Beleidsuitgangspunten vanuit het thema
"Vergroten van betrokkenheid en draagvlak" zijn:

Informatie over groen is voor een ieder toegankelijk

Verbeteren van informatie-uitwisseling, al dan niet in combinatie met het stimuleren van een dialoog tussen beheerder en gebruiker, middels:

- websites over herinrichting en kwaliteitsverbetering van groenobjecten, gekoppeld aan de planprocessen voor o.a. de grote groengebieden en de straatbomen;
- website met informatie over straatbomen "Bomen voor de toekomst";
- plaatsen van tijdelijke informatiepanelen bij uitvoering van werkzaamheden in het groen;
- plaatsen van permanente informatieborden en/of plattegronden bij toegangen van (bijzondere) groengebieden en/of activiteiten;
- brochures.

Instellen van begeleidingsgroepen en beheerplatforms

De ervaring leert dat begeleidingsgroepen en beheerplatforms, mits breed samengesteld en onafhankelijk, een belangrijke rol kunnen spelen bij inrichting, beheer en onderhoud van het groen.

Voorbeelden zijn:

- het Beheerplatform Zuiderpark waarin gebruikers en ondernemers zijn vertegenwoordigd;
- de Begeleidingsgroep Clingendael en Oosterbeek die is ingesteld op advies van de gemeenteraad om het planproces rond de realisatie van de ontwikkelingsvisie voor beide landgoederen te begeleiden;
- de Werkgroep Monumentale Bomen en de Adviesraad Monumentale Bomen waarbinnen afstemming plaatsvindt over de aanwijzing en het beheer van monumentale bomen in Den Haag;
- het GSBO-Grote Groengebieden, een werkgroep uit het GSBO (Gezamenlijk Schevenings Bewoners Overleg) die zich richt op de inrichting en het beheer van de grote groengebieden binnen het stadsdeel Scheveningen;
- de begeleidingsgroepen voor meer kleinschalige, buurt- of wijkgebonden, kwaliteitsverbeteringen van groen. Voorbeelden zijn:
 - actie "Straat voor de Mens", waarbinnen deelprojecten als aanplant bomen Nassau Odijkstraat;
 - ontwikkeling en onderhoud pleintje De Sillestraat;
 - integraal onderhoud groenstrook Schenkkade ter hoogte van het viaduct;
 - zwerfvuilproject "Witte Anna";
 - groenaanleg J. Camphuijsstraat;
 - de Jeugdraad Duinoord.
- de Begeleidingscommissie Hubertustunnel;
- de Klankbordgroep Marlot/Reigersbergen.

Publiek-private samenwerking

Publiek-private samenwerking biedt mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering van het groen. Publiek-private samenwerking biedt het gemeentebestuur de mogelijkheid om met niet-gemeentelijke partijen afspraken te maken over de inrichting, het beheer en het onderhoud van het groen. Belangrijke voorwaarden daarbij zullen o.a. zijn het duurzaam in stand houden van de bestaande groenvoorziening en het waarborgen van een vrije toegankelijkheid; Voorwaarden die worden vastgelegd in een beheer of uitgifte overeenkomst.

Recente voorbeelden van publiek-private samenwerking zijn het Aegonplein, de groenvoorziening op de Koningstunnel, het Beatrixkwartier en het Hyacintenbos van het landgoed Ockenburgh.

Aegonplein

3.4.2 Thema "Schoon, heel en veilig"

In het belang van de bewoners en de bezoekers van de stad, maar ook voor het creëren van een optimaal vestigingsklimaat voor bedrijven en instellingen, wordt gestreefd naar een zo hoogwaardig mogelijke kwaliteit van het groen.

Beleidsuitgangspunten vanuit het thema "Schoon, heel en veilig" zijn:

Schoon, heel en veilig zijn bepalend voor de gebruiks- en de beleevingswaarde van het groen

Vereenvoudiging van de inrichting van het groen, met behoud van kwaliteit, sfeer en beleevingswaarde in combinatie met de verbetering van de fysieke en sociale veiligheid.

De 'herbergzame stad', groenobjecten een uitstraling geven die de gebruiker weerhoudt van vervuiling of vernieling.

Voorbeelden zijn de herinrichting van het Oranjeplein, het Huygenspark en het Stuyvensantplein en de grootschalige renovatie van het Zuiderpark.

Vereenvoudiging van de regelgeving

Bij planontwikkeling voor de openbare ruimte kiezen voor een zodanige inrichting dat kan worden volstaan met een minimum aan regelgeving en bebording.

Handhaving door inzet van bestuurlijke boetes

De opbrengst uit bestuurlijke boetes inzetten voor versterking van de handhaving; Schoon, heel en veilig zijn integraal onderdeel van de vergunningverlening.

Prioriteit bij herinrichting

Bij herinrichting wordt prioriteit gegeven aan groen in de directe woonomgeving. Bij herinrichting van groen in de directe woonomgeving wordt ingezet op verbetering van de gebruiks- en beleevingswaarde. Schoon, heel en veilig zijn hierbij de dragers.

Joban de Wittlaan

4. Actieprogramma

Inhoud geven aan de genoemde ambities en beleidsaanbevelingen uit het nieuwe Beleidsplan voor het Haagse groen leidt in de komende jaren tot een aantal concrete acties. In het actieprogramma worden deze acties per ambitie weergegeven. De looptijd is in fases aangegeven, waarbij onderscheid is gemaakt tussen acties binnen de lopende collegeperiode en acties voor de periode 2007 - 2015. Jaarlijks wordt in de gemeentelijke Programmabegroting een overzicht gegeven van de acties die in uitvoering worden genomen. Monitoring van het behaalde resultaat wordt als toelichting op de jaarlijkse begroting vastgelegd in een voortgangsrapportage groen.

4.1 Acties met betrekking tot de ambitie “Ruimte voor groen in en om de stad”			
		Korte termijn (2005-2006)	Lange termijn (2007-2015)
Thema Groen in de directe woon- en werkomgeving	Doen van een voorstel voor implementatie van de landelijke normering voor de oppervlakte stedelijk groen per woning. (na uitkomst onderzoek Alterra i.o.v. Ministerie van LNV)	●	
	Bij renovatie en stadsuitbreiding worden wijk- en buurtparken gerealiseerd in de directe woon- en werkomgeving en wordt de functie van deze voorzieningen afgestemd op de wensen van de gebruikers.	●	●
Thema Groen van Stedelijk belang	De Stedelijke Groene Hoofdstructuur wordt vastgelegd in de planbeschrijving en de voorschriften van bestemmingsplannen.	●	●
	Bij wijziging van de bestemming van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur wordt een duurzaamheidsparagraaf aan de procedure toegevoegd.	●	●
	Bij (her)ontwikkeling van de stad wordt op grond van de ambities voor versterking van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur (kaart 5) ruimte gereserveerd voor groen en recreatie.	●	●
	Uitwerken van de ambities voor versterking van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur worden afgestemd op de Structuurvisie 2020.	●	●
	De uitgewerkte ambities voor versterking van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur worden opgenomen in het Streekplan Zuid-Holland West.		●

4.2 Acties met betrekking tot de ambitie “Aandacht voor toegankelijkheid, gebruik en beleving van het groen”			
		Korte termijn (2005-2006)	Lange termijn (2007-2015)
Thema De gebruiker centraal	Het afstemmen van inrichting en onderhoud van het groen op veranderende, nieuwe vormen van gebruik. Voorbeelden zijn: • realiseren van speel- en sportvoorzieningen in groen; • versterken van de herbergzaamheid en veiligheid van het groen, de sfeer en de beleving; • vergroten van mogelijkheden voor groene recreatie, o.a. door het ontwikkelen van educatieve routes, vaarroutes en een recreatief fietspadennetwerk met een ‘groene’ bewegwijzering; • verbeteren van toegankelijkheid en bewegwijzering.	●	●
	Bevorderen van de informatieverstrekking over toegankelijkheid en gebruik van semi-openbare groenvoorzieningen (sportcomplexen, stadsboerderijen, amateurtuincomplexen, begraafplaatsen, heemtuinen, hobbytuinen, vogelrustgebieden en tuiniercomplexen).		●

4.3 Acties met betrekking tot de ambitie “Duurzaamheid in inrichting, beheer en onderhoud van het groen”			
		Korte termijn (2005-2006)	Lange termijn (2007-2015)
Thema Een leidraad voor inrichting van het groen	Opstellen van integrale beheervisies en beheerplannen voor groengebieden binnen de SGH.	●	●
	Evalueren en aanpassen van de Bomenverordening 1995.	●	
	Opstellen van een gedragscode in het kader van de Flora- en Faunawet.	●	
	Opstellen van een leidraad voor groen en natuur op kaden en walkanten, rekening houdend met de belangen van openluchtrecreatie.		●
Thema Een leidraad voor beheer en onderhoud van het groen	Optimalisatie van het groenbeheersysteem om de karakteristieken van het groen en de bevordering van integraal onderhoud te ondersteunen.	●	
	Opstellen van een plan van aanpak voor de standvastheidscontrole van niet straatbomen. Bomen in de randen van groenvoorzieningen met een verhoogd risico voor de veiligheid van de openbare ruimte.	●	
	Certificeren van bosbeheer; standaardisatie van beheermaatregelen om natuur- en beleavingswaarde voor de lange termijn te verhogen.	●	
	Evalueren en aanpassen van het Stedelijk Beheerplan Straatboombeplanting 1997-2006 en het opstellen van deelnota's voor o.a. de monumentale bomen, de bomen langs de groene lange lijnen, de bomen langs de groene entrees van de stad, de grachtenbomen, de bomen in het historisch centrum, de populieren en wilgen en bomen op wijk- en buurtniveau.	●	●

4.4 Acties met betrekking tot de ambitie “Samen het groen beheren”			
		Korte termijn (2005-2006)	Lange termijn (2007-2015)
Thema Vergroten van betrokkenheid en draagvlak	Versterken van de dialoog tussen beheerder en gebruiker door interactieve communicatie vanuit een projectmatige aanpak o.a. met behulp van de gemeentelijke website.	●	●
	Opzetten van een projectmatige overlegstructuur met belanghebbenden (beheerplatforms en begeleidingsgroepen) voor inrichting, beheer en onderhoud van het groen.	●	
	Opstellen van een plan van aanpak voor publiek-private samenwerking in het groen.	●	
Thema Schoon, heel en veilig	Uitstraling van groenobjecten verbeteren in samenwerking met belanghebbenden waarbij prioriteit wordt gegeven aan werkzaamheden in de directe woonomgeving. (o.a. met als voorbeeld het concept "Straat voor de mens")	●	
	Opbrengst bestuurlijke boetes inzetten voor versterking van de handhaving.		●

5. Financiën

De mate waarin de financiële middelen voor beheer en onderhoud van het groen toereikend zijn om de gewenste kwaliteit te realiseren, is van invloed op de gebruiks- en belevingswaarde bij de gebruiker.

In dit hoofdstuk wordt een overzicht geboden van de inzet van de middelen en de financieringsbronnen waaruit deze middelen worden betrokken.

Omdat groenobjecten in veel situaties zijn opgebouwd uit een combinatie van groen, verhardingen, water en terreinmeubilair, is ook de financiering, en daarmee de kwaliteit, van deze onderdelen mede bepalend voor de totale gebruiks- en belevingswaarde van het groen. Aan het slot van dit hoofdstuk wordt een doorkijk gegeven naar het onderhoud van de niet groene elementen binnen een groenobject.

5.1 Inzet van middelen voor groen

Dagelijks onderhoud van het groen

Het dagelijks onderhoud van het groen beslaat een reeks van werkzaamheden die zijn opgenomen in werkpakketten per groentypen. De werkpakketten zijn gericht op het schoon, heel en veilig houden van het groen waarbij moet worden opgemerkt dat het verwijderen van papier en afval uit het groen niet ten koste gaat van het groenbudget, maar ten laste komt van het budget voor milieu.

De berekening van de benodigde budgetten vindt plaats op grond van arealen, groentypen en werksoorten. Bijzondere activiteiten komen eveneens ten laste van het budget voor het dagelijks onderhoud van het groen. Hierbij valt te denken aan extra bloembakken in de binnenstad, de campus Berenstein, de extra beheerkosten voor het groen in de zogeheten compacte stad, het Rozenconours Westbroekpark, voorzieningen op amateurtuincomplexen, de preventieve iepziektebestrijding, het onderhoud van de monumentale bomen, de Japanse Tuin op Clingendael, de Koekamp en de niet-verhaalbare kosten door schade.

Jaarlijks wordt op grond van de informatie die is vastgelegd in het Groenbeheersysteem een doorberekening gemaakt van de per stadsdeel benodigde middelen voor dagelijks onderhoud van het groen.

Groot onderhoud van het groen

Het groot onderhoud van het groen omvat het periodiek uitvoeren van de werkzaamheden die noodzakelijk zijn voor een duurzame instandhouding van het aanwezige groen in de stad. Het gaat hierbij vooral om het vervangen van versleten beplanting, uitvoeren van gazonherstel, verbeteren van de groeiomstandigheden bij bomen en vervangen van dode bomen of bomen met een onherstelbaar slechte vitaliteit.

Kwaliteitsverbetering en herinrichting van het groen

Dit betreft werkzaamheden waarbij het bestaande groen wordt heringericht om de gebruiks- en belevingswaarde ten opzichte van de oude situatie te verbeteren. De noodzaak tot herinrichting of grootscheepse kwaliteitsverbetering van bestaande groenvoorzieningen wordt veelal veroorzaakt door intensief gebruik, veranderende maatschappelijke omstandigheden en gewijzigde samenstelling van de bevolking. Objecten die voor kwaliteitsverbetering in aanmerking komen, worden opgeslagen in een meerjarenprogramma voor kwaliteitsverbetering. Een programma van kleinschalige en grootschalige voorstellen voor herinrichting en kwaliteitsverbetering van groenobjecten.

Wijkpark Transvaal

5.2 Financieringsbronnen

Programmabegroting gemeente Den Haag

De gemeentelijke programmabegroting is opgebouwd uit een aantal deelprogramma's. De middelen voor voorbereiding en beheer, regulier onderhoud, herinrichting en kwaliteitsverbetering van het openbaar groen zijn opgenomen in het deelprogramma "Openbare Ruimte".

Grote Steden Beleid van de Rijksoverheid

In het programma "Leefbaarheid van het Grote Steden Beleid voor de periode 2005-2009" zetten steden en het rijk zich in voor een 'gezonde en complete stad'. Groen vormt een essentieel onderdeel om de stad weer aantrekkelijk te maken voor wonen, werken en recreëren. Binnen het Grote Steden Beleid is op stadsdeelniveau geld bestemd voor fysieke leefbaarheid, bewonersparticipatie en handhaving en toezicht. Binnen de stedelijke programma's voor "Openbare Ruimte" en "Groot Schalig Groen" is ruimte aanwezig voor de financiering van projecten van respectievelijk wijk- en buurtgroen, straatbomen en grote groengebieden.

Subsidies

Hoewel de inzet van subsidies veelal is gekoppeld aan een eigen bijdrage, biedt deze wel de mogelijkheid om extra werkzaamheden uit te voeren. Voorbeelden van subsidies zijn de rijksregelingen voor natuurbeheer zoals die al een aantal jaren wordt toegepast op de werkzaamheden in het Westduinpark. Daarnaast is er de regeling Belvédère voor cultuur-historisch erfgoed die mogelijkheden biedt voor co-financiering van projecten op de Haagse landgoederen.

Overdracht van groentaken en/of groengebieden

Dit betreft overeenkomsten waarbij beheertaken en/of groengebieden aan derden worden overgedragen en de gemeentelijke beheerlasten bij voorkeur worden verlaagd zonder dat de toegankelijkheid of het gebruik van het groen wordt beperkt. Voorbeelden zijn: de erfpachttuitgifte van het Hyacintenbos van het landgoed Ockenburgh aan de Stichting het Zuid-Hollands Landschap en de beheerovereenkomst met Aegon voor het beheer en onderhoud van het Aegonplein.

Rood voor groen

In het kader van 'Rood voor groen' worden de kosten voor het ontwikkelen en beheren van groen gekoppeld aan de opbrengsten uit de realisatie van woningen en bedrijven. Bij de plannen voor de herontwikkeling van de landhuislocatie op het landgoed Ockenburgh zal de opbrengst uit de grondexploitatie van de landhuislocatie worden ingezet voor de kwaliteitsverbetering van het landgoed.

5.3 De inzet van middelen voor water, verhardingen, terreinmeubilair en milieu

De gebruiker zal, zowel bij gebruik van het groen als bij beleving ervan, een groenobject beoordelen vanuit een integrale benadering. Met andere woorden, de kwaliteit van het onderhoud van alle overige, binnen een groenobject aanwezige componenten, bepaalt mede de kwaliteit en de belevingswaarde van het groen. Hierbij gaat het om de kwaliteit van water, verhardingen en terreinmeubilair, de aanwezigheid van zwerfvuil, maar ook om de wijze waarop groengebieden toegankelijk zijn, de kwaliteit van de aanwezige parkeervoorzieningen en rijwielstallingen e.d. Een integrale afstemming van werkzaamheden en inzet van middelen zal de kwaliteit van de openbare ruimte, en daarmee van het groen, ten goede komen.

Reigersbergen

5.4 Relatie financieringsbronnen en inzet middelen voor groen

	Dagelijks onderhoud	Groot onderhoud	Kwaliteitsverbetering en herinrichting
Financieringsbron			
Structureel: Gemeentelijke Programmabegroting	- wijk- en buurtgroen - grote groengebieden - straatbomen en monumentale bomen - semi-openbaar groen	- wijk- en buurtgroen - grote groengebieden - straatbomen en monumentale bomen - semi-openbaar groen	- wijk- en buurtgroen - grote groengebieden - straatbomen en monumentale bomen - semi-openbaar groen
Structureel: Bij overdracht van groentaken en/of groengebieden	(gedeeltelijke) - vrijval van structurele middelen	(gedeeltelijke) - vrijval van structurele middelen	(gedeeltelijke) - vrijval van structurele middelen
Incidenteel: Grote Steden Beleid, Meerjaren Programma Openbare Ruimte 2005-2009	-	-	incidentele projecten
Incidenteel: Subsidies, o.a. rijksregelingen voor natuurbeheer	-	Westduinpark, Bosjes van Poot	Westduinpark, Bosjes van Poot
Incidenteel: Projecten voor herinrichting van de openbare ruimte	-	-	afhankelijk van Programmabegroting
Incidenteel: Rood voor groen	-	-	incidentele projecten

Bijlage I

Bijlage I

- **Gemeentelijk beleid**
 - **Structuurvisie Den Haag 2020**
 - **Het verkeersplan, verkeersbeleid tot 2010**
 - **Waterplan Den Haag 1998-2012**
 - **Milieubeleidsplan 2001-2006**
 - **Haagse sportnota 2000-2005**
 - **Meer leren voor duurzaamheid**
 - **Welstandsnota 2004**
 - **Kadernota openbare ruimte**
- **Andere overheden**
 - **Regionaal Structuurplan Haaglanden**
 - **Toekomstvisie Landgoederenzone Rijswijk februari 2005**
 - **Delflandse duinen op de korrel**
 - **Streekplan Zuid-Holland West 2003**
 - **Beleidsplan uitvoering Flora- en Faunawet 2002**
 - **Natuur voor mensen, mensen voor natuur**
 - **(Ontwerp) Structuurschema Groene Ruimte (2)**
 - **3^e Kustnota**
 - **(concept) Nota Ruimte**

Raakvlakken gemeentelijk groenbeleid met overig beleid voor de openbare ruimte

Om aan te geven hoe de relatie ligt tussen het beleid voor het Haagse groen en de overige beleidsvelden, worden relevante nota's kort weergegeven en wordt zo concreet mogelijk aangegeven waar de raakvlakken liggen.

Gemeentelijk beleid

Structuurvisie Den Haag 2020

In de Structuurvisie Den Haag 2020 zijn de ambities en opgaven aangegeven voor het ruimtelijk beleid op de middellange en de lange termijn. Den Haag wil zich nadrukkelijker dan voorheen richten op profilering en samenwerking binnen de diverse stedelijke netwerken, zoals de Haagse agglomeratie, de West-Hollandse steden en de Deltametropool. Daarbij zijn vier onderscheidende thema's benoemd: "Stad in de wereld" en "Wereld in de stad", die verwijzen naar het internationale karakter van Den Haag en haar bevolking; en "Stad aan zee" en "Stad in de delta" die refereren aan de unieke ligging.

Met deze thema's kiest het gemeentebestuur voor verdere uitbouw van Den Haag als internationale stad van recht en vrede en voor de profilering als regeringsstad. Daarnaast is er nadrukkelijk aandacht voor de benutting van de culturele diversiteit in de samenleving, voor een optimale benutting van de ligging aan zee en voor een sterke stad binnen de regio.

Binnen de bestaande stad zal dit, in voorkomende situaties, leiden tot herprioritering van de bestemmingen (verlies aan groen) en/of intensivering van het gebruik van het bestaande groen. Beheer en onderhoud zullen hierop moeten worden aangepast. In de periferie van de stad, op de grens van stad en land, zal dit leiden tot een bundeling van bestemmingen en activiteiten binnen een relatief kleine oppervlakte.

Voor de periode na 2010 zal, in nauwe samenwerking met omliggende gemeenten, voldoende bedrijfsruimte worden gereserveerd en ontwikkeld.

Hiervoor zijn met name locaties langs de A4 en A12 in beeld. Voor locaties langs de A4 zal rekening gehouden moeten worden met de bestaande groene functies in de Vlietzone en de verbinding met het groen rond Zoetermeer en Nootdorp. Beoogd wordt om organisaties van nationaal en internationaal niveau de gelegenheid te geven zich te versterken en uit te bouwen. Wellicht is het mogelijk om een sterkere ruimtelijke concentratie met bijbehorende ruimteclaims te realiseren of juist een gedeeltelijke spreiding naar andere (groen)gebieden te bewerkstelligen.

Leisure (vrijtijdsvoorzieningen) neemt een belangrijke plaats in binnen de Haagse economie. De binnenstad, Scheveningen en Kijkduin zijn de hoofdlocaties voor een concentratie van het leisure-aanbod. Daarnaast wordt ook gekeken naar de groene gebieden voor activiteiten die kwalitatief hoogwaardig en relatief kleinschalig zijn zoals een bijzondere tuin. Ook is er aandacht voor het aanleggen van fiets- en skateroutes en speelplekken op de korte termijn en health/fitness op de langere termijn.

Momenteel wordt een versterking van de zeewering tussen Hoek van Holland en Scheveningen onderzocht. Een zeewaartse kustverdediging is een van de mogelijkheden. Afhankelijk van de omvang en inrichting biedt dit mogelijkheden voor uitbreiding van groen en recreatie. Belangrijk daarbij is hoe de bestaande duinzone kan worden ingepast.

Het Verkeersplan, verkeersbeleid tot 2010

Het Haagse verkeers- en vervoerbeleid is erop gericht zoveel mogelijk reizigers gebruik te laten maken van het openbaar vervoer en de fiets en het autoverkeer te concentreren op een beperkt aantal hoofdroutes met daartussen verkeersluwe gebieden, de stadsleefgebieden. Binnen de stadsleefgebieden ontstaat ruimte voor ander gebruik van de openbare ruimte. Op deze wijze moet de bereikbaarheid van de stad optimaal zijn en hebben tegelijkertijd zo min mogelijk mensen last van de negatieve gevolgen van het verkeer.

De volgende aspecten van het verkeers- en vervoersbeleid hebben consequenties voor het groen in Den Haag.

Autoverkeer

Het autoverkeer wordt met een stelsel van ringen (Buitenruit en Centrumring) en stedelijke hoofdwegen zoveel mogelijk buiten de woongebieden omgeleid. Daarmee wordt de benodigde ruimte voor het autoverkeer in de woongebieden beperkt. Waar concentratie van autoverkeer op hoofdroutes niet zonder meer mogelijk is, moet uitbreiding plaatsvinden van de bestaande infrastructuur, dan wel is de aanleg van nieuwe infrastructuur nodig. In beide gevallen wordt gestreefd naar het behoud van de bestaande groengebieden en -structuren in de stad.

Parkeren

Voor het parkeren geldt dat het beleid erop gericht is de tijdsduur van parkeren af te stemmen op afzonderlijke locaties in de stad. Op sommige locaties kan men langer parkeren dan op andere. Opzet daarbij is om de beschikbare parkeer ruimte zo effectief mogelijk te gebruiken en het ruimtebeslag in het openbare gebied te beperken. De bestaande parkeerbehoefte wordt zo goed mogelijk gefaciliteerd. Bij nieuwbouw en verbouw wordt aangestuurd op een zo effectief mogelijke parkeeroplossing (dubbelgebruik/geconcentreerd) waarmee in de woonomgeving de ruimte voor het parkeren beperkt kan blijven. In woonbuurten waar weinig groen is, wordt gezocht naar voorzieningen waarmee het parkeerplaatsentekort kan worden beperkt zonder aantasting van ruimte voor groen.

Voor wat betreft het openbaar vervoer is het beleid erop gericht om de bestaande netwerken te versterken om zo de bereikbaarheid te verbeteren. Waar sprake is van nieuwe of doorgetrokken lijnen volgen deze de bestaande hoofdstructuren in de stad (o.a. richting Kijkduin en Westland). Op deze routes kan de bomenstructuur ter discussie komen. In de nieuwe wijken Wateringse Veld, Ypenburg en Leidschenveen vormen de openbaar vervoerassen juist de dragers van de stedelijke structuur. Daar waar openbaar vervoer het groen raakt, wordt gezocht naar innovatieve oplossingen vanuit het principe 'ruimte voor groen' (voorbeeld van dubbel ruimtegebruik: Spui).

Voor fietsers is het beleid gericht op het voltooiën en afronden van de netwerken. In veel gevallen is er sprake van een bundeling met de auto-infrastructuur. Waar dit niet zonder meer mogelijk is, worden de fietsroutes gecombineerd met de doorgaande groenstructuren in de stad. Voorbeelden hiervan zijn, de fietsroute langs de Laakkade en de Schenk. Met name voor de regionale en provinciale fietsroutes wordt aandacht besteed aan het recreatief fietsen in samenhang met de groenstructuren en is onderscheid te maken naar de routes voor woon-werkverkeer en recreatief gebruik.

Waterplan Den Haag 1998-2012

Het gemeentelijke beleid op het gebied van water is vastgelegd in het Waterplan Den Haag. Dit is een gezamenlijk plan van de gemeente Den Haag en het Hoogheemraadschap van Delfland, de waterbeheerder in deze regio. In het Waterplan zijn ambities neergelegd voor al het water dat onder de verantwoordelijkheid van gemeente en/of het Hoogheemraadschap valt. Hierbij moet worden gedacht aan het beheer en onderhoud van het oppervlaktewater, het rioolstelsel, het ondiepe grondwater en heel specifiek aan de problematiek met betrekking tot de waterzuivering en de waterberging. Het zoeken naar ruimte voor waterberging zal in de komende jaren zeker raakvlakken krijgen met groen. De groen/blauwe slingers door de stad zullen geleidelijk aan blauwer worden en bij het zoeken naar nieuw groen zal blauw een steeds grotere concurrentiepositie gaan innemen. Dit geldt met name in de periferie van de stad en het aangrenzende groen in de regio waar gezocht zal worden naar locaties voor waterberging. Deze ontwikkeling biedt ook kansen voor meer natuurlijk groen op de grens van water en land en waterrecreatie. Als locaties voor toekomstige waterberging wordt gedacht aan onder meer het gebied van de Westlandse Zoom en het grensgebied van Den Haag met Leiderdorp en Nootdorp.

Milieubeleidsplan 2001-2006

In het Haagse Milieubeleidsplan 2001-2006 "Contouren voor een duurzame stad" is gekozen voor een gebiedsgerichte benadering. Door te differentiëren naar gebieden wordt duidelijk dat de milieuambities per gebied kunnen verschillen. Bovendien biedt de gebiedsgerichte benadering een mogelijkheid om het milieubeleid beter te laten aansluiten bij de dynamiek van ruimtelijke ontwikkelingen in de stad. Het Milieubeleidsplan heeft ook invloed op het beleid voor het Haagse groen. Eén van de zes gebiedstypen die in het Milieubeleidsplan te onderscheiden zijn, is "Natuur, groen en water". De milieuambities voor dit gebiedstype stemmen overeen met de ambities uit het Beleidsplan voor het Haagse Groen, "Groen kleurt de stad".

Haagse sportnota 2000-2005

De gemeente streeft ernaar zoveel mogelijk Hagenaars op een verantwoorde prettige manier met voldoende frequentie te laten sporten, bij voorkeur in georganiseerd verband. Dit doet zij door de kwaliteit van het sportaanbod te verhogen en door een actieve leefstijl onder Hagenaars te bevorderen. Het Haagse groen speelt bij het sportbeleid een belangrijke rol, want één van de maatregelen om het sporten door Hagenaars te bevorderen, is het vergroten van een sportief recreatief aantrekkelijk ingerichte openbare ruimte. Het Haagse groen maakt hier deel van uit.

Meer leren voor duurzaamheid

Educatieve natuur- en milieuprogramma's voor diverse doelgroepen (scholen, bewoners) zijn van groot belang voor het bevorderen van een zorgzaam en verantwoord gebruik van het Haagse groen. Het vergroten van de beleving, betrokkenheid en kennis van het groen spelen daarbij een grote rol. Dit is vastgelegd in de Haagse natuur- en milieu-educatie visie 'Meer leren voor duurzaamheid'. Waar mogelijk zal een koppeling gelegd worden met leefbaarheids- en duurzaamheidsthema's, zoals vastgelegd in het gemeentelijke Milieubeleidsplan 'Contouren voor een Duurzame Stad'.

Natuur en milieu-educatieve doelstellingen kunnen beter worden gerealiseerd door samen te werken met bestaande en nieuwe partners, aan te haken bij toeristische informatie, het ontwikkelen van toeristisch/educatieve arrangementen en het koppelen van natuur en kunst. Het betrekken van scholieren en bewoners bij hun wijk- en buurtgroen en bij straatbomen is een extra aandachtspunt. Naast activiteiten kunnen ook andere voorzieningen de educatieve waarde van veel groengebieden versterken. Voorbeelden hiervan zijn: informatieborden, wandelpaden en specifieke plekken voor beleving en onderzoek van het groen.

Welstandsnota 2004

In de Welstandsnota 2004 wordt aangegeven aan welke criteria bouwplannen in Den Haag door de Welstandscommissie getoetst worden. De nota geeft architecten, opdrachtgevers en omwonenden vooraf helderheid over de voorwaarden waaraan een bouwplan moet voldoen. Deze voorwaarden hebben sterk te maken met het karakter van het gebied waarin een bouwplan ontwikkeld wordt.

Voor het Haagse groen is relevant dat de karaktergebieden die gevormd worden door de (grote) groengebieden zijn opgenomen in de Welstandsnota. Belangrijk is dat voor bebouwing in deze gebieden gebiedsgerichte criteria van toepassing zijn. De keuze of bebouwing gewenst dan wel toelaatbaar is, wordt gemaakt in het bestemmingsplan en de daaraan gekoppelde procedures.

Kadernota Openbare Ruimte

In 2004 is de Kadernota Openbare Ruimte vastgesteld. In deze nota staat het belang van een goede openbare ruimte voorop. De opdracht is een balans te vinden waarin de gebruiks-, belevings- en toekomstwaarde optimaal gewaarborgd zijn. De doelstelling voor de openbare ruimte is hiermee:

- een inrichting met de kenmerken: eenvoud, harmonie en ruimte;
- onderhoud met als resultaat: schoon, heel en veilig;
- gebruik dat zich kenmerkt door functionaliteit, flexibiliteit en veelzijdigheid.

Deze algemene doelen zijn in de Kadernota vertaald naar drie kwaliteitsstandaarden voor de openbare ruimte: Residentie Kwaliteit, Hofstad Kwaliteit en Maatwerk Kwaliteit. Voor het Haagse groen zijn de

drie kwaliteitsstandaards richtinggevend. Voor gebieden die vallen onder de kwaliteitsaanduiding Residentie Kwaliteit zal het groen qua inrichting dienstbaarheid, ingetogenheid en tijdloosheid ademen. Daar waar gebieden onder Hofstad Kwaliteit vallen, zal het groen moeten voldoen aan hoge eisen van uitstraling, functionaliteit en duurzaamheid. Binnen beide kunnen locaties voorkomen waarbij wordt ingezet op Maatwerk Kwaliteit door een interactieve voorbereiding van plannen en experimenten met beheer door derden.

Beleidsnota Archeologie 2000 - 2005

De aandacht voor het archeologisch erfgoed maakt op dit moment een enorme ontwikkeling door en archeologie komt steeds meer in de belangstelling. Dat uit zich op landelijk niveau door de beoogde aanpassing van wet- en regelgeving inzake archeologisch onderzoek en de vele aandacht in de media voor archeologie.

Zowel landelijk als in de gemeente Den Haag wordt bij de planning van projecten steeds meer -en in een steeds vroeger stadium- rekening gehouden met archeologie.

Recente voorbeelden van locaties waarbij archeologisch onderzoek is gekoppeld aan groenprojecten zijn: Solleveld, De Uithof en Madestein.

Andere overheden

Regionaal Structuurplan Haaglanden

Het Regionaal Structuurplan Haaglanden (2002), de Regionale Woonvisie Haaglanden (2000-2015) en de Regionale beleidsvisies op kantoren, bedrijventerreinen en leisure zijn belangrijke documenten, waarbij de invulling en de functie van groen in de stad zijn vastgelegd. Het Stadsgewest Haaglanden hecht belang aan een goede leefomgeving, zowel als woonomgeving als voor het economische vestigingsklimaat. Bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen zal een afweging van belangen daarom noodzakelijk zijn.

In het Regionaal Structuurplan Haaglanden uit 2002 is dit uitgangspunt uitgewerkt met een aanzet tot het ontwikkelen van een integraal regionaal groen netwerk. Het stadsgewest benadrukt het belang van verbindende Groene Schakels tussen de parkenstructuur in de stad en de grootschalige groengebieden om de stad: voor de kwaliteit van het groene netwerk en een optimale benutting ervan.

De Groene Schakels rond Den Haag lopen via de Westlandse Zoom (verbinding tussen Kijkduin en Midden-Delfland), vandaaruit langs de Zwethzone en de Vlietzone richting Leidschendam. De groene verbindingen tussen de stad en de omliggende, recreatief aantrekkelijke gebieden behoeven verdere versterking. Waar mogelijk wordt het groene netwerk verbonden met het blauwe netwerk: zowel voor recreatieve doelen als ter verbetering van het waterbeheer.

Het stadsgewest benadrukt het belang van combinatie van recreatieve routes, landschappelijke verbindingzones en/of ecologische verbindingen.

Toekomstvisie Landgoederenzone Rijswijk februari 2002

De landgoederenzone is met zijn historische parken en gebouwen, archeologische vindplaatsen en uitgebreide groenvoorzieningen een uniek gebied voor Rijswijk en omgeving. De cultuurhistorische landschappelijke waarden van de landgoederenzone staan onder druk door een toenemende visuele en functionele versnippering van het gebied.

De Toekomstvisie Landgoederenzone is een uitwerking van het in mei 2001 door de gemeenteraad vastgestelde Toekomstarrangement Rijswijk "Verrassend Veelzijdig Rijswijk".

Met deze visie beoogt het gemeentebestuur op hoofdlijnen een integratiekader te geven voor de planning, de inrichting en het beheer van de landgoederenzone. Het is een onderlegger voor het op te stellen bestemmingplan, een toesingskader voor het beoordelen van nieuwe initiatieven en een aanknopingspunt voor het (groen)beheer. Recreatief voor veel Hagenaars wordt dit een bijzonder interrassant gebied.

Delflands duinen op de korrel

In de nota Delflands duinen op de korrel die voortvloeit uit de 3e Kustnota van het Rijk, hanteert het Hoogheemraadschap van Delfland als beleidsuitgangspunt de uitbreiding van dynamisch kustbeheer. Het Westduinpark wordt genoemd als een gebied waar hiervoor mogelijkheden aanwezig zijn.

Streekplan Zuid-Holland West 2003

In het Streekplan Zuid-Holland West is de provincie Zuid-Holland erop gericht om alle in het gebied voorkomende landschappen zodanig te beschermen dat hun waarden en karakter niet verder worden aangetast, maar juist verder worden uitgebouwd en versterkt. Belangrijk daarbij is het behoud van de grondgebonden landbouw, cultuurhistorische structuren en aandacht voor de rol van water. In de Haagse regio gaat het om de volgende landschappen: het nationale landschap Groene Hart en de regionale parken Den Haag-Katwijk en Groenblauwe Slinger. Daarnaast dienen ook nieuwe groenblauwe ontwikkelingen in het raamwerk te worden bevorderd, bijvoorbeeld door transformatie. Een instrument hiervoor kan zijn het principe rood-voor-groen. Daarbij maakt een rode ontwikkeling een extra impuls voor groen-blauw mogelijk.

Beleidsplan uitvoering Flora- en Faunawet 2002

Samen met de Natuurbeschermingswet en het Soortenbeleid geeft de Flora- en Faunawet inhoud aan de natuurbescherming in Nederland. In het Beleidsplan uitvoering Flora- en Faunawet wordt vanuit de provinciale bevoegdheden invulling gegeven aan het beleid voor de bescherming van de in het wild levende dier- en plantensoorten. Deze bescherming draagt bij aan het behoud van de soortenrijkdom, de biodiversiteit.

Natuur voor mensen, mensen voor natuur

In het beleidsplan Natuur voor mensen, mensen voor natuur legt de Ministeries van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit voor natuur, bos en landschap in de 21e eeuw twee belangrijke beleidsdoelstellingen neer:

- natuur moet door mensen worden beschermd, beheerd, bewerkt en ontwikkeld;
- natuur moet aansluiten bij de wensen van mensen en goed bereikbaar, toegankelijk en bruikbaar zijn.

(Ontwerp) Structuurschema Groene Ruimte (2)

In zowel het vigerende als het ontwerpstructuurschema van de ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit maken delen van het Haagse groen deel uit van de landelijke ecologische hoofdstructuur. Belangrijkste beleidsdoelstelling is hier het op basis van een ecosysteemvisie instandhouden en herstellen van natuurwaarden. Hierbij moet concreet worden aangegeven om welk type natuur het gaat en wat ervoor nodig is om de beoogde doelen te bereiken. Voor de duinen bijvoorbeeld is dit uitgewerkt in de ecosysteemvisie Duinen.

3^e Kustnota

In de 3e kustnota geeft het Ministerie van Verkeer en Waterstaat aan dat er ruimte nodig is voor veiligheid. Om de gevolgen van de (verwachte) zeespiegelstijging te kunnen opvangen, is ruimte nodig voor de waterkeringen.

In brede duingebieden kan duurzame veiligheid gecombineerd worden met natuurlijke dynamiek.

(concept) Nota Ruimte

In de Nota Ruimte geven de ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Verkeer en Waterstaat, Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit en Economische Zaken gezamenlijk de ruimtelijke opgaven aan die betrekking hebben op de groene ruimte.

Deze vloeien voort uit de vier hoofddoelstellingen van het nationale ruimtelijke beleid:

- de versterking van de internationale concurrentiepositie van Nederland;
- de bevordering van krachtige steden en een vitaal platteland;
- de borging en ontwikkeling van belangrijke (inter)nationale ruimtelijk waarden;
- de borging van de veiligheid.

Hieruit komen de volgende doelstellingen t.a.v. het groen:

- borging en ontwikkeling van natuurwaarden;
- de ontwikkeling van landschappelijke kwaliteit;
- de ontwikkeling van bijzondere, ook internationaal erkende, landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

Bijlage II

Bijlage II

Gemeentelijk groen 65

Grote groengebieden 65

- bossen 65
- duinen 67
- landgoederen 69
- recreatiegebieden in de stadsrand 72
- stadsparken 73

Wijk- en buurtgroen 75

- ecologische verbindingen voor natuur 75
- groen op bedrijfs- en kantoorlocaties 77
- historische groene pleinen 77
- plantsoenen 78
- wijk- en buurtparken 78

Straatbomen en monumentale bomen 78

- monumentale bomen 78
- straatbomen 79

Semi-openbaar groen 79

- amateurtuincomplexen 79
- begraafplaatsen 80
- heemtuinen 80
- hobbytuinen 81
- sportcomplexen 81
- stadsboerderijen 82
- tuiniercomplexen 82
- vogelrustgebieden 83

Waterlopen 83

Beschrijving van het groen van Den Haag

Gemeentelijk groen

Het groen van Den Haag, de groene stad aan zee, is een weerspiegeling van enerzijds de oorspronkelijke landschappelijke opbouw en anderzijds de menselijke beïnvloeding in de loop der tijd.

De oorspronkelijke landschappelijke opbouw kenmerkt zich door het aanwezige duinlandschap en de goed herkenbare strandwallen. De menselijke beïnvloeding komt vooral tot uitdrukking in de nog aanwezige landgoederen, de cultuurhistorisch waardevolle pleinen en lijnen, de stadsparken en het brede scala aan wijk- en buurtgroen. Deze verscheidenheid aan groen wordt in deze bijlage kort beschreven.

Grote groengebieden

De grote groengebieden zijn een belangrijk onderdeel van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur (SGH). Ze vormen de kerngebieden van de ecologische structuur. Voor de bezoekers bieden de grote groengebieden in recreatief opzicht een zeer divers en sterk uiteenlopend scala aan mogelijkheden, van stil genieten tot deel nemen aan georganiseerde wedstrijd sport. Elk gebied heeft een eigen karakteristieke waarde die is ontstaan door de aanwezige abiotische (water, bodem, lucht) en biotische (flora, fauna) elementen, de ruimtelijke en landschappelijke inrichting van het gebied en de wijze waarop de mens de inrichting heeft beïnvloed. Op grond van de kenmerken is een indeling gemaakt van de grote groengebieden naar bossen, duinen, landgoederen, recreatiegebieden in de stadsrand en stadsparken.

Bossen

Den Haag bezit enkele karakteristieke bosgebieden die een rol hebben gespeeld in de geschiedenis en de ontwikkeling van de stad. De Haagse bossen tellen momenteel ruim vijftientig verschillende boomsoorten.

Het aantal struik- en kruidensoorten is daar een veelvoud van. In de oude landgoedbossen staan veel eiken en beuken terwijl in de bossen op de voormalige poldergebieden veel essen en elzen groeien. Deze verscheidenheid is van belang voor flora en fauna, maar ook voor de recreatieve mogelijkheden en de belevingswaarde van de bossen. Het uitgangspunt voor het beheer van de bossen is het duurzaam instandhouden van een in leeftijd en soorten gevarieerd bos. Bosbeheer blijft daarmee maatwerk. De keuze van maatregelen als dunnen, natuurlijke verjonging of soms ook niets doen, moeten worden ingevuld afhankelijk van beleidsmatige keuzes en lokale omstandigheden.

De gemeentelijke folder "Hoe gaan we om met onze Haagse bossen" (februari 2004) geeft een uitgebreide toelichting op het Haagse bosbeheer.

Waarde en betekenis

De grote diversiteit aan levensgemeenschappen verleent de bosgebieden een hoge natuur- en belevingswaarde. Ingrepen worden geleidelijk uitgevoerd, met respect voor het karakter van het bos, de bestaande structuur en de natuurlijke processen. Op deze wijze ontstaan gezonde, vitale bossen met een stabiele opbouw die minder gevoelig zijn voor storm, ziekten en plagen. Door de bezoeker wordt dat bos als zeer aantrekkelijk ervaren. De bossen behoren tot de kerngebieden van de ecologische structuur van de stad.

Bosjes van Pex

De Bosjes van Pex (29,7 hectare) liggen gedeeltelijk op een strandwal en gedeeltelijk op een strandvlakte. Op de strandwal stond de boerderij van de familie Pex, die hier generaties lang woonde en leefde van landbouw en veeteelt. De weilanden strekten zich uit tot aan het Segmeer in het landgoed Meer en Bos. In de Tweede Wereldoorlog werd een groot deel van de oude bebossing van de Bosjes van Pex gekapt voor de aanleg van de Duitse verdedigingswerken. Na de oorlog werd herstel ingezet op basis van het wederopbouwplan van architect W.M. Dudok.

Het reliëf en de natuurlijke inbedding van de Haagse Beek verlenen de Bosjes van Pex zijn ruimtelijke en landschappelijke waarde. Het voormalig eikenhakhoutbos en de gemengde bosstrook langs De Haagse Beek zijn belangrijke verbindingroutes voor de flora en fauna. In het gebied zijn een sportcomplex voor voetbal, hockey en cricket, een restaurant, een manege, een amateurtuincomplex en twee tenniscomplexen gelegen.

Nieuwe Scheveningse Bosjes

De Nieuwe Scheveningse Bosjes (20,6 hectare) behoren evenals de Scheveningse Bosjes tot het jonge duinlandschap dat tussen 1100 en 1400 is ontstaan. Het bos werd tussen 1892 en 1895 in de kale duinen aangelegd. De bebossing diende ter bestrijding van zandverstuivingen. Geleidelijk aan ontwikkelde de Nieuwe Scheveningse Bosjes zich van een duingebied tot een gemengd duinbos. De natuurwaarde neemt geleidelijk toe door sturing op meer variatie in vegetatiestructuur en leeftijdsopbouw van het bos. Mantel- en zoomvegetaties verhogen niet alleen de natuurwaarde, maar ook de educatieve en de belevingswaarde van het bos. Door het bos lopen meerdere routes voor fietsers, wandelaars en ruiters. Aan de zijde van de Brusselselaan bevindt zich in het bos een zandspeelplaats.

Scheveningse Bosjes

De Scheveningse Bosjes (96 hectare) maken samen met de Nieuwe Scheveningse Bosjes deel uit van het jonge duinlandschap dat tussen 1100 en 1400 is gevormd. In de 18e eeuw waren de Scheveningse Bosjes nog een woest en leeg duinlandschap dat zich langs de Scheveningseweg tot aan Scheveningen uitstreckte. Het werd 'Wildernisse' genoemd, een gebied

waar de koning het jachtrecht bezat. Hieraan herinnert nog een stenen paal met inscriptie aan het begin van de Scheveningseweg. Na de aanleg van Zorgvliet werden de verstuingen bestreden door bebossing en zo groeide het gebied uit tot een gemengd loofbos. Houtkap in de Tweede Wereldoorlog verstoorde deze ontwikkeling tijdelijk.

De variatie in leeftijdsopbouw en soortensamenstelling, de aanwezigheid van voldoende dood hout en een afwisselende zoom- en mantelvegetatie zorgen voor een bijzondere en hoogwaardige natuur- en belevingswaarde van het bos. De grote zandspeelplaats aan de Ary van der Spuyweg behoort tot de drukst bezochte plek van het bos. De waterpartij en het grote gazon langs de Prof. B.M. Teldersweg zijn plekken voor ontspanning of actieve recreatie. Op verschillende locaties binnen het bos zijn monumenten aanwezig: de Joodse Begraafplaats, het Indisch Monument, de Cremerbank, de Ver-Huellbank en het borstbeeld van Huygens. Aan de noordzijde van de Scheveningse Bosjes liggen de miniatuurstad Madurodam en het tennispark De Bataaf.

Bosgebieden

1. *Scheveningse Bosjes*
2. *Nieuwe Scheveningse Bosjes*
3. *Sint Hubertuspark*
4. *Bosjes van Pex*

Sint Hubertuspark

Het Sint Hubertuspark (17,7 hectare) was een voormalig jachtterrein met de naam Petit Sint Hubert. Net als de Scheveningse Bosjes en de Nieuwe Scheveningse Bosjes behoort het Sint Hubertuspark tot het jonge duinlandschap. Tussen 1800 en 1923 was een deel van het terrein in gebruik voor buskruitproeven en oefenterrein voor de artillerie. In 1931 werd begonnen met de aanleg. Het daarbinnen geplande villapark kon pas na de Tweede Wereldoorlog worden gerealiseerd. Ter vergroting van de belevingswaarde van het gebied werd rond 1930, met inzet van vele werklozen, een kunstmatig uitzichtpunt, de zogeheten 'Bloedberg', aangelegd met uitzicht over zee en stad. Door de aanleg van het Hubertusviaduct in 1968 is een deel van het duinbos verloren gegaan voor natuur en recreatie. Inmiddels is begonnen met de aanleg van een autotunnel onder een deel van het Sint Hubertuspark. Ter hoogte van de aansluiting met het Hubertusviaduct zal dit een aanpassing van het duinbos tot gevolg hebben.

Bodemsamenstelling, flora, fauna, zandvlakten en verbindingzones geven het Sint Hubertuspark een belangrijke landschaps- en natuurwaarde. De verschillende drukke verkeerswegen die het gebied omgeven vormen aanzienlijke barrières voor de verspreiding van dieren en het recreatieve gebruik van het duinbos.

Duinen

De Nederlandse kustduinen behoren tot de top vijf van de Europese duingebieden. Vanwege deze nationale en internationale betekenis zijn sinds 1990 verschillende duingebieden onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht. Aansluitend heeft Nederland vrijwel alle duingebieden bij de Europese Commissie aangemeld als speciale beschermingszone, beter bekend als Habitat-richtlijngebied. Deze aanwijzing is in juli 2003 definitief door de Europese Commissie vastgesteld en is van toepassing op de Haagse duingebieden het Westduinpark, de Bosjes van Poot en Wapendal.

Ontstaan door eeuwenlang samenspel van zand, zee en wind vormen de duinen langs onze kust een uniek stuk Nederland. Geologisch gezien zijn onze huidige duinen nog zeer jong omdat ze in deze vorm uit de Middeleeuwen dateren. De duinen vormen een dynamisch, levend landschap waar op beperkte schaal nog natuurlijke, duinvormende processen plaatsvinden.

Waarde en betekenis

De wisselende invloed van wind, zoute neerslag, reliëf en de aanwezigheid van humus en kalk heeft geleid tot een zeer afwisselend duinlandschap met een grote rijkdom aan bijzondere dier- en plantensoorten zoals de blauwe zeedistel, de tapuit, de rugstreeppad en de zandhagedis.

Behalve deze natuurlijke en landschappelijke waarden kent het duin-gebied ook belangrijke cultuurhistorische waarden. De vegetaties van het zeedorpenlandschap zijn hier een goed voorbeeld van. Menselijk ingrijpen in de eerste helft van de twintigste eeuw heeft ook een belangrijke invloed gehad op de verschijningsvorm van het Westduinpark. Een bijzonder voorbeeld zijn de in de Tweede Wereldoorlog aanlegde bunkers.

Naast de genoemde waarden hebben de duinen een belangrijke functie als zeewering. Recreatief is het duinlandschap door de combinatie van strand en zee, de karakteristieke flora en fauna en het aanwezige landschap een zeer gewaardeerd gebied om te verblijven. Een goede balans tussen natuur en gebruik is dan ook van groot belang.

Bosjes van Poot

De Bosjes van Poot (32 hectare) waren net als de Segbroekpolder onderdeel van het oude landgoed Sorghvliet. De Bosjes van Poot ontleen hun naam aan de gebroeders Poot, boswachters die in de tweede helft van de 19e eeuw in dienst waren van de toenmalige eigenaar. In 1908 constateerde directeur Gemeenteplantsoenen, Pieter Westbroek, dat “geloop door publiek” verstuingen veroorzaakten. Helmbepanting en afsluiting van de hoge duinen voor wandelaars moesten dat tegengaan.

Evenals het Westduinpark maken de Bosjes van Poot deel uit van de Europese en de landelijke ecologische hoofdstructuur. In 1990 werd het gebied aangewezen als beschermd natuurmonument en in juli 2003 tot Habitatrichtlijngebied. De belangrijkste functies zijn natuur en recreatie. Aan de grens van het gebied ligt de rioolzuiveringsinstallatie van het Hoogheemraadschap van Delfland. Het binnen de Bosjes van Poot gelegen vogelrustgebied ‘Dr. Abraham van Schierbeek’ is het oudste vogelrustgebied van Nederland.

Wapendal

Wapendal (4,8 hectare) is een klein stukje duingebied dat een restant vormt van een oude, kalkarme strandwal. In de strandvlakte was een vochtige plek of wapel (poel) aanwezig die vermoedelijk diende als drinkplaats voor geiten en schapen. Als gevolg van de kalkarme bodem en het grazen van schapen en geiten is hier een heidegebied ontstaan. Aan deze vorm van gebruik dankt Wapendal de nu aanwezige, bijzondere natuurwaarde. In 2003 werd Wapendal aangewezen als Habitatrichtlijngebied. Naast heide heeft het gebied ook brem en een stukje loofbos. Het gebied is niet voor publiek toegankelijk.

Westduinen

Met de Westduinen wordt een smalle duinstrook bedoeld, gelegen tussen het waterwingebied van het Duinwaterbedrijf Zuid-Holland en het recreatiepark Kijkduin. Het gebied is onderdeel van het beschermd natuurmonument Solleveld.

Westduinpark

Het Westduinpark (210 hectare) ligt tussen Kijkduin en Scheveningen. Rond 1930 werd het toen nog geheel natuurlijke duin omgebouwd naar een duinpark, om de Hagenaars meer van het natuurgebied te laten genieten zonder dat de natuur teveel te lijden had van het gebruik. Ook werd de oude Colonneweg uit de Eerste Wereldoorlog teruggebracht en in 1937 werd aan het einde van

Duingebieden

1. Westduinpark
2. Bosjes van Poot
3. Wapendal

De Savornin Lohmanlaan een duinplas gegraven. Karakteristieke duinvegetaties en daaraan verbonden diverse levensgemeenschappen verlenen het Westduinpark een hoge natuurwaarde. Het duingebied maakt deel uit van de Europese en de landelijke ecologische hoofdstructuur. Het Westduinpark is gedeeltelijk eigendom van Staatsbosbeheer en gedeeltelijk eigendom van de gemeente Den Haag en KPN Telecom en tot 2014 in erfpacht bij de gemeente Den Haag. In 1990 is het Westduinpark aangewezen als beschermd natuurmonument en in juli 2003 als Habitatrichtlijngebied. De belangrijkste functies zijn natuur, recreatie en zeewering.

Landgoederen

De belangrijkste uitgangspunten voor de identiteit van de landgoederen zijn de ruimtelijke en landschappelijke kenmerken en de cultuur-historische waarden. Centraal op de landgoederen ligt het landhuis cq. de plaats waar het landhuis heeft gestaan. Het landhuis ligt centraal in het landschapspark, een gebied dat door de eeuwen heen diverse tuinstijlen heeft gekend. Op gepaste afstand van het landhuis zijn karakteristieke bijgebouwen als poortgebouwen, een koetshuis, een werkplaats met loodsen en dienstwoningen voor het personeel, een kwekerij en een boerderij gelegen. Het concept wordt compleet gemaakt door voorzieningen als gebouwen, trappartijen, bruggen, banken en hekwerken.

Overeenkomstig het Groenstructuurplan 1992 wordt bij de afzonderlijke gebieden geen onderscheid gemaakt tussen landgoed en buitenplaats, maar worden alle gebieden aangeduid met landgoed.

Waarde en betekenis

Bij nieuwe ontwikkelingen op de landgoederen zijn de Monumentenwet, de Boswet en de huidige waarden en betekenissen kaderstellend. Behoud van beplantingen en bouwkundige elementen met cultuurhistorische waarde maken deel uit van de ontwikkeling en het beheer van de landgoederen. Het gebruik en het beheer van de gebouwen dienen te zijn afgestemd op de karakteristiek van het gebied. De natuurwaarde van de landgoederen wordt in hoge mate bepaald door de aanwezige landgoedbossen en de watergangen met veelal natuurlijke oevers. De landgoedbossen behoren tot de oudste bossen van Den Haag. Ze vormen niet alleen het leefgebied voor typische bosdieren als eekhoorns, spechten, hollenbroeders en vleermuizen, ook de voorkomende plantensoorten als bosanemoon, lelietje-van-dalen, dalkruid en vingerhelmbloem zijn zeer gezichtsbepalend. De belevingswaarde en gebruikswaarde zijn sterk gekoppeld aan de karakteristiek van het gebied. Landgoederen vormen een bron van rust en inspiratie.

Landhuis Clingendael

Clingendael en Oosterbeek

De landgoederen Clingendael (incl. de Bosjes van Zanen) en Oosterbeek (81,4 hectare) zijn bij uitstek voorbeelden van groengebieden die worden gekenmerkt door een zeer eigen, karakteristieke sfeer en belevingswaarde. Het zijn landgoederen met een rijke en lange historie. De gebieden zijn eeuwenlang particulier bezit geweest en sinds 1953 eigendom van de gemeente Den Haag. De kwaliteit van de landgoederen is opvallend goed geconserveerd gebleven, waardoor belangrijke delen van de geschiedenis nog herkenbaar en voelbaar aanwezig zijn. De sfeer en de belevingswaarde die de landgoederen uitstralen, is dus het resultaat van een ontwikkeling van eeuwen. De omvorming van de voormalige baroktuinen naar de huidige landschapstijl is gerealiseerd door meerdere generaties van de destijds zeer bekende landschapsarchitecten Zocher. De landgoederen worden gekenmerkt door een hoogwaardige architectuur, monumentale panden, indrukwekkende boomgroepen, sfeervolle lanen, verrassende

Landhuis Marlot

zichtassen, glooiende gazons en spiegelende waterpartijen waardoor een allure en een sfeer worden gecreëerd die uitsluitend op landgoederen te beleven is. Een trekpleister binnen landgoed Clingendael is de Japanse Tuin, hoewel deze slechts zes weken per jaar geopend is. In de directe omgeving van de Japanse Tuin is een theeschenkerij.

De landgoederen Clingendael en Oosterbeek zijn in 2003, resp. 2002, op grond van de aanwezige cultuurhistorische waarden, door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg aangewezen als rijksmonumenten. Clingendael en Oosterbeek zijn gelegen in een oud strandwallenlandschap. De aanwezige landgoedbossen, het vele water en de grote diversiteit aan vegetaties zorgen voor een hoge natuurwaarde. De combinatie van cultuur en natuur maakt deze gebieden recreatief zeer aantrekkelijk.

Grenzend aan Clingendael liggen de Bosjes van Zanen, een restant van een bos dat oorspronkelijk bij de buitenplaats Duinzicht hoorde.

Marlot

Landgoed Marlot (ca. 8,5 hectare) laat nog goed de opzet en ontwikkeling van een landgoed zien. In het verlengde van het Haagse Bos is het gebied grotendeels aangelegd op een vochtige, veenachtige strandvlakte. Het landhuis werd gebouwd op de aangrenzende strandwal.

In 1592 werd Marlot gesticht toen Adriaen van de Velde, goudsmid, schepen en later burgemeester van Den Haag, een boerderij aan de Leidse Straatweg uitbouwde met een herenkamer. Het blauwe pannendak van de kamer verleende de boerderij jarenlang de naam 'Blaauwe Camer'. In 1640 werd heer David van Marlot eigenaar en zo kwam het landgoed aan zijn naam. Op een kaart uit 1676 is te zien dat de tuin van het landgoed was ingericht volgens de Hollands classicistische tuinaanleg. Omstreeks 1800 is het omgebouwd naar een Victoriaanse tuin. Op het landgoed is een van de oudste fruitmuren in Nederland bewaard gebleven. Het is een zogenoemde retranchementmuur, een variant op de slingermuur. De gemeente Den Haag kocht het landgoed in 1917 van Baron van Herzlee en stelde het open voor het publiek. De aanwezigheid en de inrichting van het landhuis verleent het landgoed een hoge cultuurhistorische waarde. De natuurwaarde is vanwege de overwegend formele inrichting beperkt. Met Reigersbergen en het Haagse Bos vormt Marlot een langgerekte boszone, die zich tot ver in Den Haag en Wassenaar uitstrekt. Sinds 1999 is het landgoed Marlot beschermd op grond van de Monumentenwet (Rijksmonument).

Meer en Bos

Meer en Bos (18 hectare) is het restant van een oud uitgestrekt binnenduingebied. In tegenstelling tot Marlot heeft Meer en Bos nooit een landhuis gehad. Alleen de boerderij en delen van de oude tuinmuur zijn bewaard gebleven. De vroegste vermelding van bebouwing, de hofstede Meerwoning, dateert van 1584.

Op het landgoed zijn kenmerken te vinden van de geometrische stijl van het Hollands classicisme en verbindende bomenlanen. De aanwezigheid van enkele beukenlanen en het herkenbare ronde middelpunt zijn restanten van een oud sterrenbos met een kruisvormige padenstructuur. Ook kenmerken van de barokstijl zoals de lange centrale zichtas en de slingerpaadjes die zo typerend zijn voor de Engelse landschapsstijl zijn terug te vinden op het landgoed. Het gedeelte ten noordwesten van het Segmeer is na de Tweede Wereldoorlog opnieuw aangeplant. Sinds 1943 is de gemeente eigenaar van het landgoed, dat al de nodige stukken had ingeleverd, zoals het villawijkje Meer en Bosch aan de noordkant, de wijk Bohemen aan de oostkant en de Laan van Meerdervoort die aan de zuidkant een stuk van het park afsneed. De Meerwoning werd van boswachterswoning en theeschenkerij uiteindelijk een restaurant.

Aangrenzend bevinden zich een kinderdagverblijf en een vogelasiel. Hoewel veel van de historische allure verloren ging, maken talloze bijzondere kenmerken Meer en Bos nog altijd cultuurhistorisch waardevol. Reden ook waarom Meer en Bos door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg is aangewezen als Rijksmonument.

Landgoed Ockenburgh 1796

Ockenburgh

Ockenburgh (35 hectare) werd in ongeveer 1650 aangelegd door Jacob Westerbaen “in de clingen buyten Loosduynen”. Het landhuis werd waarschijnlijk gebouwd op de fundamenteën van een verdwenen boerderij. Verschillende stijlperiodes hebben sindsdien hun sporen op het landgoed nagelaten. Vooral elementen uit de Engelse landschapsstijl, het historische landhuis, de kenmerkende zichtlijnen en de plaats waar de formele tuin zich bevond, bepalen de cultuurhistorische waarde.

Rond 1900 ging de naastgelegen hofstede Zantvoort ook deel uitmaken van het landgoed. Van Zantvoort resteren zeer zeldzame, waarschijnlijk nog uit de Middeleeuwen stammende, aarden wallen, die indertijd als bescherming rond boerderijen werden gelegd. Daarnaast bevindt zich op het gebied van het voormalige Zantvoort het Hyacintenbos met stinzenplanten die kenmerkend zijn voor landgoedbossen in de binnenduinrand. In het vroege voorjaar zijn hier vooral boshyacinten te vinden, maar ook sneeuwkllokjes, blauwe druifjes en lelietjes-van-dalen bepalen het beeld. In 1931 werd Ockenburgh aangekocht door de gemeente. Het landgoed maakt deel uit van het beschermde natuurmonument en Habitatrichtlijngebied Solleveld.

Het Hyacintenbos is sinds 2002 in erfpacht uitgegeven aan de Stichting Het Zuid-Hollands Landschap

Oostduin en Arendsdorp

De landgoederen Oostduin en Arendsdorp (18,7 hectare) werden rond 1580 gesticht. “Huize Oostduin” werd tijdens de Tweede Wereldoorlog verwoest en daarna gesloopt. Oostduin is eigendom van de Nederlands Hervormde Kerk en in beheer bij de gemeente Den Haag, Arendsdorp is eigendom van Den Haag. Door de ligging vormen beide landgoederen één geheel en worden slechts van elkaar gescheiden door een brede bossloot. De oude bomen, karakteristieke boomgroepen, sfeervol ingepaste gazons, herkenbare zichtlijnen, het achttiende-eeuwse gebouwtje dat ooit dienst deed als theekoepel en de bijzondere stinzenflora herinneren nog aan het oude landgoedkarakter.

De aanwezige kantoorgebouwen, de serviceflat en het bejaardentehuis zijn door hun vormgeving en locatie niet in overeenstemming met het historisch karakter van het gebied. De natuurwaarde van beide landgoederen is vanwege de inrichting en het hedendaagse, zeer intensieve, recreatieve gebruik onder druk komen te staan.

Paleistuin

De Paleistuin (3,7 hectare) dateert van ongeveer 1609 toen Frederik Hendrik op deze plaats de “Princessetuin” voor zijn moeder Louise de Coligny liet aanleggen. Van de oorspronkelijke geometrische aanleg is inmiddels niets meer over. In 1778 ontwierp P.W. Schonck een vroege landschapsstijl met slingerpaadjes en in 1894 bedacht Leonard A. Springer een gemengde stijl met formele aanleg. In 1954 werd de Paleistuin, die eigendom is van de Staat der Nederlanden, gedeeltelijk als wandelpark voor het publiek opengesteld. Na de renovatie van Paleis Noordeinde is aansluitend, in 1985 en 2001, ook de tuin gerenoveerd en is een scheiding aangebracht tussen een deel van de tuin dat openbaar toegankelijk is en een ander deel dat binnen de hekken van het paleis is komen te liggen.

Landgoederen

1. Ockenburch
2. Meer en Bos
3. Clingendael/Oosterbeek
4. Bosjes van Zanen
5. Marlot/Reigersbergen
6. Oostduin/Arendsdorp
7. Paleistuin

De Paleistuin vervult een belangrijke recreatieve functie voor bewoners van de binnenstad, kantoorpersoneel en bezoekers van het stadscentrum. De natuurwaarde is vrij beperkt vanwege de ligging in het centrum van de stad, de sterk formele inrichting en het intensieve recreatieve gebruik.

Reigersbergen

Reigersbergen (26,9 hectare) wordt in 1546 voor het eerst vermeld. Ontstaan als boerderij is Reigersbergen na 1800 uitgegroeid tot een landgoed met landschappelijke aanleg. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het landhuis gesloopt, de beplanting grotendeels gerooid en de vijver gedempt. In 1956 werd Reigersbergen aangekocht door de gemeente. De oorspronkelijke contouren van het oude landgoed zijn nog goed herkenbaar. De bij het landgoed behorende weilanden zijn grotendeels verpacht en hebben een agrarische bestemming. In het weidegebied bevindt zich van oudsher een bescheiden weidevogelpopulatie en er zijn regelmatig ooievaars te zien. Reigersbergen is een belangrijk foerageergebied. Het landgoed maakt deel uit van het beschermd stadsgezicht Marlot-Reigersbergen.

Recreatiegebieden in de stadsrand

Kenmerkend voor de recreatiegebieden in de stadsrand zijn de voorzieningen voor sport en recreatie. Door de ligging, in de periferie van de stad, en de grootte van de gebieden zijn ook de beleving van de natuurwaarde en de ruimtelijke structuur van grote recreatieve waarde. Door de gebieden lopen diverse voorzieningen voor voetgangers, fietsers en ruiters.

De Uithof

De Uithof (107 hectare) is een groengebied waar de spanning tussen stad en buitengebied en tussen natuur en recreatie voelbaar aanwezig is. Het gebied is te verdelen in een viertal deelgebieden; bos, riet- en waterland, weide- en hooiland en een groenzone met woon- en recreatievoorzieningen. Opvallend is hoe De Uithof zich in korte tijd, als voormalig poldergebied, heeft ontwikkeld tot een groengebied met een interessante en waardevolle recreatieve en natuurwaarde. In De Uithof zijn 355 plantensoorten geïnventariseerd. Dit is ruim 30% van alle tot nu toe in Den Haag bekende plantensoorten! Het riet- en waterland wordt gekenmerkt door sloten, rietkragen, bloemrijke graslanden en struwelen. De sloten en plassen vormen het leef- en voortplantingsgebied voor vissen, amfibieën, watervogels en insecten. Het weide- en hooiland kenmerkt zich door de aanwezigheid van weiden, afgewisseld met sloten en houtwallen.

De voorzieningen voor de sport en de intensieve recreatie zijn gelegen in een zone evenwijdig aan de Lozerlaan. In deze zone bevinden zich ook de uitlopers van de stedelijke woonbebouwing met bijbehorende voorzieningen. Het aan het buitengebied grenzende deel van De Uithof kan worden beschreven als een natuurontwikkelingsgebied met natuurgericht recreatief medegebruik. De in het terrein aanwezige hoogteverschillen, de lokaal sterk wisselende opbouw en samenstelling van de bodem en de peilverschillen van het oppervlaktewater vormen een ideaal milieu voor een toenemende diversiteit in flora en fauna. Ook de natuurlijke oevers en de rietkragen langs de bredere watergangen en vijvers zijn belangrijke elementen in de ontwikkeling van de natuurwaarde van het gebied.

Door de ligging heeft De Uithof een belangrijke recreatieve functie voor zuid-west Den Haag. De voet- en fietspaden die door het gebied lopen, verbinden De Uithof met Madestein, Ockenburgh, de duinen, het strand en het Westland. Naast mogelijkheden voor extensieve recreatie kent

Rietorchis

Madestein

Recreatiegebieden in de stadsrand

1. *Madestein*
2. *De Uithof*
3. *Recreatiegebied Ockenburgh*

De Uithof een groot aantal voorzieningen voor de intensieve recreatie en de wedstrijdsport: twee amateurtuincomplexen, een wielervedbaan, een overdekte ijsbaan, een tenniscomplex, een kanocentrum met een kanobaan en twee maneges met aansluitende ruiterspaden.

Madestein

Recreatiegebied Madestein (136 hectare) is een jong groengebied met een scala aan recreatie- en sportvoorzieningen. Het gebied is aangelegd eind zestiger begin zeventiger jaren van de vorige eeuw als een groene buffer tussen de stenen stad van Den Haag en de glazen stad van het Westland. Het recreatiegebied bestaat uit twee recreatieplassen met daaromheen speel- en ligweiden en opgaande bosbeplantingen met enkele grotere parkeervoorzieningen aan de zijde van de Madepolderweg.

Tot de meer specifieke onderdelen van het gebied behoren een sportcomplex met clubgebouwen, de stadsboerderij, de educatieve tuinen, een heemtuin, het dagkampeerterrein, het partycentrum, het pannenkoekenhuis en het kampeerterrein van de Nederlandse Toeristen Kampeer Club (NTKC).

Madestein is een belangrijk onderdeel van de provinciale en stedelijke ecologische verbindingzone tussen de duingebieden langs de kust en het polderlandschap van Midden-Delfland. Naast beplanting en bomen vormt ook het water een structurerend en verbindend element binnen deze zone. Bijzondere elementen voor natuurontwikkeling zijn het heempark, de verschillende natuurvriendelijke oeverzones en het doorwandelpare vogelrustgebied “de Witte Vlek”. Deze gebieden worden bij uitstek gekenmerkt door een soortenrijke vogelpopulatie, waaronder de Rode-Lijstsoorten groene specht en ijsvogel, een amfibieënpopulatie en de aanwezigheid van watervleermuizen die deze gebieden gebruiken om te foerageren.

Recreatiegebied Ockenburgh

Het recreatiegebied Ockenburgh (62 hectare) behoort landschappelijk tot het duingebied. De zee en de wind wierpen hier ver voor onze jaartelling strandwallen op. Tussen deze wallen vormde zich een laag veen met daar overheen een opgestoven zandlaag. Aan het begin van de jaren zeventig had de gemeente Den Haag dringende behoefte aan een puinberging. De hoogte van de aangebrachte puinduinen varieert van 7 tot 25 meter hetgeen aan het gebied een vrij natuurgetrouwe accidentering geeft. Het reliëf leent zich goed voor diverse recreatieve activiteiten. Als gevolg van de nog jonge leeftijd van het gebied verkeert de ontwikkeling van flora en fauna nog in een beginfase. Grenzend aan de kunstmatige duinen liggen het sportveldencomplex Ockenburgh, een tenniscomplex, een golfbaan en een sporthal.

Stadsparken

De stadsparken zijn groengebieden met ruimten en mogelijkheden voor evenementen van stedelijk niveau, zowel voor de intensieve als voor de extensieve recreatie. Deze gebieden bezitten een breed scala aan recreatieve voorzieningen, gevarieerde attracties en mogelijkheden voor het spontaan ontwikkelen van activiteiten voor jong en oud. De aanwezige speelweiden zijn van een dusdanige omvang dat hierop jaarlijks diverse grote evenementen kunnen plaatsvinden.

Waarde en betekenis

De ecologische betekenis en natuurwaarde van stadsparken zijn sterk wisselend. Afhankelijk van de inrichting en het gebruik zijn de parken van educatieve, ruimtelijke, landschappelijke en cultuurhistorische betekenis.

Stadsparken

1. Zuiderpark
2. Westbroekpark

Westbroekpark

Het Westbroekpark (18 hectare) werd begin jaren twintig aangelegd in een afgegraven deel van het jonge duingebied. De eerste plannen voor de aanleg, van wat toen nog het “Nieuwe Park” heette, dateren uit 1887. In 1892 werd begonnen met de beplanting van het terrein, zoals aangegeven door de tuin- en landschapsarchitect Zocher. In 1903 stemde de gemeente in met een plan van baron Van Zuylen van Nijeveld, in 1908 werd het definitief goedgekeurd, maar een nationale tentoonstelling in 1913 verhinderde verdere uitvoering. Plannen gaven beurtelings voorrang aan bebouwing en aan natuurlijke elementen. Hugo A.C. Poortman uit Diepenheim en Leonard A. Springer uit Haarlem oordeelden ten slotte ten gunste van de landschappelijke aanleg. In 1926 werd het Nieuwe Park omgedoopt in Westbroekpark, ter nagedachtenis van ontwerper en directeur van de dienst der Gemeenteplantsoenen Pieter Westbroek.

Het park heeft fraaie zichtlijnen, vijvers en een rosarium dat bekend is tot ver buiten de landsgrenzen. In dit rosarium wordt jaarlijks het internationaal Rozenconours gehouden. Daarnaast vinden we er een grote collectie aan vaste planten. Op de grote speelweide vinden diverse grote evenementen plaats op stedelijk en landelijk niveau.

Zuiderpark

Het Zuiderpark (105 hectare) is één van Nederlands drie typerende volksparken uit de jaren twintig, waarin de combinatie van sportieve, recreatieve en natuureducatieve voorzieningen het tijdsbeeld weergeeft. Op grond van de bijzondere kwaliteiten van het park loopt thans (2005) een procedure voor aanwijzing van het Zuiderpark tot beschermd stadsgezicht.

In 1908 ontwierp de socialistische architect Berlage het Zuiderpark voor de arbeidersklasse. Over de uitvoering zou nog veel politiek gesproken worden. Dat resulteerde uiteindelijk in 1923 in een definitieve goedkeuring van het ontwerp van Westbroek. In 1931 werd het park opengesteld voor het publiek. Hoewel de specifieke kenmerken van het ontwerp van architecten Tersteeg en Westbroek enigszins zijn vervaagd, is de ruimtelijke structuur van het Zuiderpark nog altijd erg kenmerkend.

Karakteristieke plekken binnen het park zijn:

- het Arboretum of Landengebied, zoals dit deel van het Zuiderpark vroeger werd genoemd. Een initiatief van de zeer bekende dendroloog en directeur van de dienst de Gemeenteplantsoenen Doorenbos, die hier tussen 1930 en 1932 bomen en struiken afkomstig uit de gehele wereld liet aanplanten;
 - de uitzichtheuvel De Villierskopje, vernoemd naar een Zuidafrikaans gezant, werd opgeworpen van Haags huisvuil;
 - de Doorenbosheuveld, opgeworpen langs de rand van het park aan de zijde van de Loevesteinlaan, opgebouwd uit puin afkomstig van het bombardement op het Bezuidenhout;
 - de oude Middeleeuwse eendenkooi die alle veranderingen heeft overleefd en nog steeds in de oorspronkelijke vorm en afmeting aanwezig is.
- Sinds de aanleg van het Zuiderpark zijn er steeds nieuwe initiatieven geweest die met regelmaat een eigen plek hebben gekregen in het park. Begin jaren negentig van de vorige eeuw, bleek een omvangrijk revitaliseringsplan noodzakelijk om het Zuiderpark als groenvoorziening op het niveau van stadspark te laten voldoen aan de veranderde maatschappelijke behoeften.

Een belangrijk deel van de aanwezige bebouwing maakt onderdeel uit van de functie die het Zuiderpark heeft.

Tot de jaarlijkse grote openluchtevenementen kunnen Parkpop en het Milan Festival worden gerekend.

Wijk- en buurtgroen

Tot het wijk- en buurtgroen behoren alle openbare groenvoorzieningen die een functie hebben op wijk- en buurtniveau. De omvang van het wijk- en buurtgroen bedraagt circa 500 hectare en bestaat uit wijk- buurtparken, historisch groene pleinen, plantsoenen, bedrijfsterreinen en ecologische verbindingzones voor natuur. In vorm, grootte, inrichting en ligging van de objecten is dus een grote variatie aanwezig. In het wijk- en buurtgroen bevinden zich veel bomen. Gezien de ligging heeft het wijk- en buurtgroen een belangrijke invloed op de leefbaarheid en de belevingswaarde van de buurt of de wijk. Bewoners hebben veelal een sterke emotionele binding met groen in hun directe woon- en werkomgeving.

Waarde en betekenis

Wijk- en buurtgroen heeft een zeer grote belevings- en gebruikswaarde voor de direct omwonenden. De natuurwaarde is vanwege de ligging en het vaak intensieve recreatieve gebruik zeer beperkt. Belangrijke uitzondering zijn de ecologische verbindingzones. In samenhang met karakteristieke bouwstijlen kan wijk- en buurtgroen ook van grote ruimtelijke betekenis zijn. Deze betekenis is in een aantal gevallen verankerd in de aanwijzing tot beschermd stadsgezicht. Ook de educatieve waarde is vaak hoog door de aanwezigheid van een grote verscheidenheid aan boom- en heestersoorten.

Ecotunnel

Ecologische verbindingen voor natuur

De ecologische hoofdstructuur bestaat uit kerngebieden en verbindingzones. De kerngebieden zijn de grote groengebieden. De verbindingzones bestaan uit een aaneenschakeling van groene en blauwe objecten tussen de kerngebieden. De verbindingzones zorgen ervoor dat dieren (en planten) zich kunnen verplaatsen tussen de verschillende grotere leefgebieden. In de nota Stedelijke Ecologische Verbindingszones, vastgesteld in 1999, zijn de zones benoemd en de hoofdlijnen voor inrichting en beheer beschreven. De gepresenteerde streefbeeldenvormen omvatten natuurdoeltypen, vegetatietypen en doelsoorten. Ze geven aan hoe de beplanting er uit moet zien voor wat betreft omvang, structuur, soortensamenstelling en leeftijdsopbouw.

Waarde en betekenis

De ecologische verbindingzones zijn onmisbaar voor de natuurontwikkeling in het stedelijk gebied. De natuurwaarde van de verbindingzones is op sommige plaatsen hoog. Door de grote diversiteit aan flora en fauna hebben de verbindingzones ook een belangrijke belevingswaarde.

Erasmuszone

De Erasmuszone, een langgerekte ecologische verbinding tussen de westrand van de stad en de Laakzone. Op hoger schaalniveau is de Erasmuszone onderdeel van de verbinding tussen de duinen en Midden-Delfland. Als streefbeeld geldt een vochtig loofbos met struweel-, mantel- en zoombegroeiing en aangrenzend bloemrijk grasland. De zone maakt integraal deel uit van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur.

Een gedeelte van deze zone valt onder het bestemmingsplan Wateringse Veld, art. 8 “Recreatie- en/of groenvoorziening” met als aanduiding Natuurontwikkelingsgebied.

Groene Assenkruis

De groene assen van het Groene Assenkruis liggen in het naoorlogse deel van Den Haag, aangelegd in de periode 1949 tot 1963. Kenmerkend is de ruime opzet, zowel in bebouwing als in het groen. De groene assen bestaan uit water met waar mogelijk natuurvriendelijke oevers en aansluitend gras met veel bloemen. Karakteristiek zijn ook de bomenrijen met hier en daar bosjes of struweel. Deze inrichting past bij de omringende grote groengebieden die door de groene assen worden verbonden, namelijk De Uithof en het Zuiderpark. De groene assen worden gevormd door de groenzones rondom de sportvelden en de amateurtuinen langs de Melis Stokelaan en de Dedemsvaartweg en de groene randen langs de Lozerlaan, Escamplaan en de Meppelweg. Sinds kort ligt er een doorgaand fietspad in het Groene Assenkruis.

Haagse Beek

De Haagse Beek loopt van Kijkduin naar de Hofvijver, een watergang met een lange geschiedenis. In de middeleeuwen was het een duinbeekje. Nu ligt de Beek midden in de stad, ingebed in een groenzone met afwisselend een weelderige oeverbegroeiing, bloemrijk grasland, moerasjes en struwelen. De Haagse Beek verbindt de grote groengebieden Westduinen, Westduinpark, Ockenburgh, Meer en Bos, Bosjes van Pex, Bosjes van Poot en Zorgvliet. In de periode 1997 – 2000 is de Haagse Beek gerevitaliseerd.

Houtzone

De Houtzone ligt waar heel vroeger de strandwallen en de strandvlakten achter de duinen lagen. De zone van de landgoederen waar vanaf het midden van de 16e eeuw de boerderijen uitgroeiden tot grote en kleine landgoederen en buitenplaatsen. Toen de woonwijken werden aangelegd, zijn de restanten van de landgoederen en buitenplaatsen op harmonieuze wijze in de aanleg van de wijken opgenomen. Zij zijn als zodanig nog goed herkenbaar: Clingendael, Oosterbeek, Haagse Bos, Marlot en Reigersbergen. Gebieden die thans nog voor een belangrijk deel uit bos bestaan. De Houtzone is dan ook de meest bosrijke zone van Den Haag.

Laakzone

De Laak is een oud veenriviertje dat midden door het dichtbebouwde Laakkwartier loopt. Het water met de oevers en graslanden, vormt een langgerekte groene oase in de stad. De zone vormt een verbinding tussen de Trekvlies en – via het spoortalud en groen langs de Assumburgweg – de Rijswijkse groengebieden. Ook sluit de zone in het westen bij Station Moerwijk aan op een andere verbindingszone in de stad: de Erasmuszone. Tussen 2001 en 2004 heeft een herinrichting plaatsgevonden van de noordelijke oever. Het is een struweelrijke zone met losstaande bomen, plas- en draszones langs het water aangevuld met bloemrijke graslanden.

Schenkstrook

De Schenkstrook ligt grotendeels in de wijk Mariahoeve. Een klein deel loopt door het 19e eeuwse Bezuidenhout. De zone langs de Schenk is een noordzuid verbinding. Dwars daarop staat een aantal groene zones langs wegen en waterlopen. In deze zones spelen water en oevers een belangrijke rol. Karakteristiek zijn ook de bomenrijen langs de wegen. Ze vormen een verbinding in westelijke richting met het Haagse Bos en de landgoederen Marlot en Reigersbergen. De zone langs de Schenk brengt het 17e eeuwse landschap van het veenweidegebied van de Duivenvoordse en Veenzijdse polder tot in het centrum van de stad.

Laakzone

Westduinpark

Scheveningse zone

Van oorsprong is de Scheveningse zone een duingebied. Eind 19e eeuw zijn in dit duingebied woonwijken aangelegd afgewisseld met royale groenvoorzieningen als Zorgvliet, De Scheveningse en Nieuwe Scheveningse Bosjes, het Westbroekpark, Klein Zwitserland en het Sint Hubertuspark. Deze groengebieden bestaan voor een groot deel uit duinbos. Samen met de kleine groene elementen, zoals duinparkjes, bermen, bomenrijen, bosjes en water met oevers vormen ze voor planten en dieren de verbinding tussen de Oostduinen en het Westduinpark.

Wateringse Veld

In Wateringse Veld zijn water, natuurvriendelijke oevers en poelen op een weloverwogen wijze ingepast in de stedelijke ontwikkeling. Er zijn drie ecologische zones te onderscheiden: de groene slinger in het Erasmusveld, de groene schakels langs de Tomatenlaan en het 'Natuurtheater' langs de Rijnwatering. Ze vormen de belangrijke ecologische schakel tussen De Uithof, de Erasmuszone en de Zweth.

Ypenburg en Leidschenveen

Het omringende polderlandschap is een bepalende factor geweest in deze nieuwe wijken waar lange lijnen, waterlopen en singels de groenstructuur vormen. Met name de waterlopen, met veelal natuurvriendelijke oevers, en de bomenrijen zijn van betekenis voor de natuur.

Groen op bedrijfs- en kantorenlocaties

Bedrijfs- en kantorenlocaties bezitten groenvoorzieningen die traditioneel dienden als buffergroen. Dit zijn robuuste groenvoorzieningen waarbij beheer en onderhoud extensief werden toegepast. Door verandering in de betrokkenheid vanuit de gebruikers van deze locaties wordt door middel van publiek-private samenwerkingsconstructies veel meer ingezet op verbetering van de kwaliteit volgens het principe van maatwerk. Voorbeelden zijn: Aegonplein, het Beatrixkwartier, het Laakhavengebied en de bedrijfs- en kantorenlocatie in de Schenkstrook.

Waarde en betekenis

Bedrijfs- en kantoorgebieden hebben vooral een ruimtelijke betekenis. Het groen dient als omlijsting van de gebouwen en heeft een positieve invloed op de beleving van de omgeving. De belevings- en recreatie waarde kunnen worden verhoogd door de inrichting en de kwaliteit van de groenvoorzieningen beter af te stemmen op de gebruikers.

Historische groene pleinen

Een beperkt aantal historische groene pleinen draagt nog de kenmerken van de oorspronkelijke inrichting, passend bij het karakter van de omliggende bebouwing. Na 1960 zijn vele historische pleinen geleidelijk getransformeerd naar gebruikspaleinen. In de nota's "Kwaliteit van de Openbare Ruimte" (1992) en "Haagse Pleinen en Plaatsen" (1995) worden de karakteristieken en streefbeeld en van een groot aantal pleinen beschreven.

Waarde en betekenis

De cultuurhistorische waarde is gelegen in de ruimtelijke betekenis van de pleinen, een waarde die in meerdere situaties is vastgelegd in de aanwijzing tot beschermd stadsgezicht. Naast de cultuurhistorische waarde levert ook de belevingswaarde van deze pleinen een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van een wijk. De natuurwaarde van de historische groene pleinen is beperkt.

Wijk- en buurtparken

1. De Vlaskamp
2. De Horst
3. Havenkade-Badhuiskade
4. Rode Kruisplantsoen
5. Wijkpark Bokkefort
6. Melis Stokepark
7. Buurtpark 't Kleine Hout
8. De Verademing
9. Wijkpark Transvaal

Plantsoenen

Plantsoenen zijn kleinschalige groenvoorzieningen in de directe woon-omgeving. Binnen het wijk- en buurtgroen zijn ongeveer 1800 objecten benoemd met een gezamenlijke oppervlakte van 275 hectare.

Waarde en betekenis

Alleen al door hun totale omvang spelen de plantsoenen een belangrijke rol. Betekenis en waarde verschillen per plantsoen. De natuurwaarde van plantsoenen is laag, alleen voor de minst kritische diersoorten dienen ze als voedselbron of verblijfplaats. In het algemeen dragen plantsoenen bij aan de natuurbeleving van een wijk.

Wijk- en buurtparken

Wijkparken onderscheiden zich onder andere door hun oppervlakte (2-8 hectare) van buurtparken (1-2 hectare). Voorzieningen die meer ruimte vragen, kunnen in wijkparken worden ondergebracht en vaak treft men doorgaande fietspaden in deze parken. De belangrijkste wijkparken zijn: De Vlaskamp en De Horst, Havenkade-Badhuiskade, het Rode Kruis-plantsoen, Wijkpark Bokkefort, het Melis Stokepark, wijkpark Leyenburg, De Verademing en Wijkpark Transvaal.

Buurtparken onderscheiden zich onder andere door de omvang (1-2 hectare) van wijkparken. De inrichting van deze parken is afgestemd op de direct omwonenden en daardoor verschillen de parken onderling sterk. Het fenomeen buurtpark dateert uit de jaren '70, toen de toename van vrije tijd en de afname van vrije ruimte de vraag naar recreatieve ruimte opriep.

Waarde en betekenis

Wijkparken zijn opgebouwd uit groene en recreatieve elementen. De aanwezige groenstructuur van de wijkparken draagt onmiskenbaar bij aan de beleving van buurt of wijk. De natuurwaarde is vrij laag, maar naarmate de parken zich verder uit het centrum bevinden, wordt de inrichting natuurlijker en groener. Buurtparken hebben vooral een recreatieve waarde voor de omwonenden.

Straatbomen en monumentale bomen

De stad floreert als mensen er een binding mee hebben. De stad moet dan wel een optimale stedelijke omgeving te bieden hebben. Daarbij zijn bomen sfeer- en beeldbepalend. Bomen breken de wind, dempen het verkeerslawaai, geven koelte, zorgen voor luchtverversing en hebben een belangrijke educatieve, ecologische en cultuurhistorische betekenis.

Monumentale bomen

In de Bomenverordening 1995 zijn voorschriften opgenomen voor de aanwijzing, de bescherming en de instandhouding van monumentale bomen. In de jaren 1997-1999 werd een schouw uitgevoerd onder oude en bijzondere bomen. Op grond van deze schouw werden door de gemeenteraad 1.291 bomen op de lijst van monumentale bomen geplaatst (waarvan 275 bomen op particulier terrein). Eind 2003 zijn aan de lijst van monumentale bomen nog eens 24 bomen, op verschillende ambasadeterreinen, toegevoegd. Als karakteristieke voorbeelden van monumentale bomen kunnen worden genoemd: de bomen op het Lange Voorhout, de Lange Vijverberg, de Postzegelboom, de kastanje op de Koekamp, de rode beuk

in de achtertuin van perceel Noordeinde 164, de moerascypres aan de Fluwelen Burgwal en de bomen op de begraafplaats Oud Eik en Duinen.

Dunne Bierkade

Straatbomen

Medio 2004 telt Den Haag 81.177 geregistreerde straatbomen: bomen die staan binnen het wegprofiel of die een duidelijke functie vervullen in de begeleiding van wegen. De gewenste beheermaatregelen zijn opgenomen in het Stedelijk Beheerplan Straatboombeplanting 1997 - 2006. Hoewel het aan het begin van de 20e eeuw een trend was om niet alleen in 'dure' buurten de straten van zoveel mogelijk bomen te voorzien, was dit in het begin geen gemakkelijke opgave. De vaak nog geringe bebouwing bood weinig beschutting tegen de zeewind. Iepen, populieren, esdoorns en linden zijn daardoor in vrij grote aantallen aanwezig. Met name iepen hebben in Den Haag altijd de boventoon gevoerd. Nadeel van deze boomsoort is de gevoeligheid voor iepziekte. Maar ook andere boomsoorten, zoals recent is gebleken bij kastanjes, kennen hun beperkingen en zwakke kanten.

Waarde en betekenis

De natuurwaarde van straatbomen is hoog. De productie van zuurstof, het binden van stofdeeltjes uit de atmosfeer en de invloed op de temperatuur zijn voor de stad onmisbaar. Straatbomen bieden voedsel, rust, nestgelegenheid en verspreidingsmogelijkheden aan verschillende diersoorten. Ook in ecologisch en ruimtelijk opzicht zijn straatbomen belangrijk. Bomen dragen bij aan de inrichting en het imago van de stad. Daarnaast hebben straatbomen ook een educatieve waarde. De cultuurhistorische waarde van de straatbomen voor Den Haag is hoog. Bomen bepalen van oudsher voor een belangrijk deel de belevingswaarde van de groene stad aan zee.

Semi-openbaar groen

De gebruiksfunctie van semi-openbaar groen stelt voorwaarden aan de toegankelijkheid. Tot het semi-openbare groen worden in Den Haag gerekend: de amateurtuincomplexen, de begraafplaatsen, de sportcomplexen, de heemtuinen, de tuiniercomplexen, de hobbytuinen, de vogelrustgebieden en de stadsboerderijen.

Amateurtuincomplexen

Sinds 1919 kent Den Haag tuincomplexen waarop belangstellenden kunnen tuinieren. Het aantal complexen nam in de loop der jaren fors toe, terwijl het gebruik verschoof van het verbouwen van consumptiegewassen naar een meer recreatieve en natuurgerichte (project Nationaal Keurmerk Natuurlijk Tuinieren) manier van tuinieren en buiten zijn.

De meeste complexen worden via de Haagse Bond van Amateurtuinders Verenigingen verhuurd. Amateurtuinen onderscheiden zich van hobbytuinen door een grotere omvang en een uitgebreider gebruiksfunctie.

Tussen de gemeente Den Haag en de Haagse Bond van Amateurtuinders Verenigingen bestaat een huurovereenkomst voor de complexen: Eigen Arbeid (Duivenvoortsepolder), Florence Nightingale, Zonnegaarde (Erasmusweg), De Uithof, Nut en Genoegen (Meppelweg), Nooitgedacht (Erasmusweg), Zonneweelde (Schenkweg), Loolaan, Madestein, Mariahoeve (Isabelleland), Tuinderslust (Poeldijk), De Mient, Houtwijk-de Noord, 't Is Altijd Wat, De Wijndaeler, Buitenlust en Westerduin.

Deze complexen beslaan een gezamenlijke oppervlakte van circa 50 hectare en bieden belangstellenden de mogelijkheid er vrijelijk rond te wandelen.

Begraafplaats Kerkhoflaan

Waarde en betekenis

Het semi-openbare karakter van de complexen maakt een natuurlijke ontwikkeling van flora en fauna mogelijk. De activiteiten van de amateur-tuinders en de verscheidenheid aan gewassen geven de amateurtuinen een hoge educatieve waarde. De recreatieve waarde van amateurtuinen is vooral voor de eigen gebruikers hoog. De amateurtuincomplexen zijn voor belangstellenden dagelijks vrij toegankelijk.

Begraafplaatsen

In Den Haag bevinden zich twee gemeentelijke begraafplaatsen, de begraafplaats Westduin aan de Ockenburghstraat en de begraafplaats aan de Kerkhoflaan. Begraafplaats Westduin ligt in de uitlopers van de duinen in het zuidwesten van Den Haag. Westduin heeft een ruime entree en een parkachtig aanzicht. Groen en stilte zorgen voor een rustieke laatste rustplaats. De begraafplaats aan de Kerkhoflaan werd naar ontwerp van de stadsbouwmeester Reijers aangelegd op een militair proefveld. Reijers handhaafde in aanleg de schietbaan waar kanonnen werden ingeschoten. Deze is nog steeds goed herkenbaar aan zijn markering door hoge zeedennen. De begraafplaats is geometrisch van opzet met taxus- en hultshagen. De vier kwartronde paden die aansluiten bij de poortgebouwtjes passen weer in een landschappelijke aanleg.

Het groen op de begraafplaatsen versterkt in hoge mate ook de symboliek: verwijzingen naar de eeuwigheid, het leven na de dood, etc. Van weelderige beplanting gaat een troostrijke werking uit.

Het beleid en beheer van de gemeentelijke begraafplaatsen is vastgelegd in de nota “De Laatste Eer” uit 1989.

Waarde en betekenis

De gemeentelijke begraafplaatsen liggen aan de rand van grote groengebieden. De cultuurhistorische waarde is hoog, vooral de begraafplaats aan de Kerkhoflaan bezit historische gebouwen, grafkelders, zerken en oude bomen. De beleavings- en recreatieve waarde van de begraafplaatsen is vooral gelegen in het overdag vrij kunnen bezoeken van de begraafplaatsen.

Heemtuinen

Den Haag bezit twee zeer waardevolle heemtuinen, één in het Zuiderpark en één in Madestein. In de Heimanshof in het Zuiderpark kan de bezoeker kennis maken met de meest voorkomende Nederlandse landschappen en hun specifieke plantengemeenschappen. In de Heemtuin H.J. Bos in Madestein kan de verscheidenheid van het Zuid-Hollandse landschap worden beleefd. Beide heemtuinen trekken ook veel internationale bezoekers en een Zweedse universiteit volgt de jaarlijkse ontwikkelingen van met name Madestein al jarenlang op de voet.

De natuurwaarde van de heemtuinen is hoog en kan nog verder worden verhoogd door het instandhouden en uitbreiden van beschermde en bijzondere plantsoorten. Door de grote verscheidenheid aan plantengemeenschappen zijn de tuinen belangrijk voor de ontwikkeling van flora en fauna. De aanwezigheid van diverse landschapstypes en plantengemeenschappen verlenen de heemtuinen een grote educatieve waarde.

De Heimanshof

De Heimanshof (3,5 hectare) bestaat uit de landschappentuin, met daarin de meest voorkomende Nederlandse landschappen en de systematische tuin, met meer dan 1000 verschillende planten, zoveel mogelijk per

plantenfamilie gerangschikt. De tuin is in 1933 aangelegd. De ontwerpster mevrouw Gorter-ter Pelwij liet zich inspireren door veldbioloog en pedagoog Eli Heimans. In de Heimanshof is een aantal educatieve wandelingen uitgezet, waaronder seizoenwandelingen en het zogenaamde energiepad. Het IVN (vereniging voor natuur- en milieu-educatie) geeft regelmatig rondleidingen door de Heimanshof. In het voorjaar van 2005 is de ontwikkeling van een veldwerkcentrum gestart. De unieke combinatie van landschappentuin en systematische tuin maakt de Heimanshof tot een cultuurhistorisch monument.

Heemtuin H.J. Bos

De heemtuin (2,8 hectare) in Madestein is aangelegd in 1976 en genoemd naar de oud-directeur van de toenmalige dienst der Gemeenteplantsoenen. In de Heemtuin H.J. Bos zijn de voor Zuid-Holland karakteristieke landschappen, met bijbehorende beplantingen en voorzieningen, te zien. De tuin wordt ecologisch beheerd. De heemtuin is een belangrijke plaats voor de winning van zaden van alle daar voorkomende plantensoorten. De gewonnen zaden worden elders in de stad of daarbuiten toegepast voor verbetering van de natuurontwikkeling.

Zowel de beheerder als de IVN verzorgen met regelmaat rondleidingen door de heemtuin. In het bezoekerscentrum van de boerderij is een bloeitafel te zien met daarin de belangrijkste bloeiende planten per seizoen.

Hobbytuinen

De dienst Stadsbeheer verhuurt hobbytuinen aan belangstellenden. De complexen bestaan uit tuintjes van ongeveer 30 m², bij voorkeur gelegen in de directe woonomgeving in wijk- en buurtgroen. Inrichting en gebruik zijn vrij, maar het is niet toegestaan om permanente voorzieningen aan te brengen.

Waarde en betekenis

Hobbytuinen hebben vooral een recreatieve en educatieve functie. Daarnaast vervullen zij een bescheiden sociale functie. Ze zijn een ontmoetingsplek voor mensen uit de directe omgeving. De natuurwaarde van de hobbytuinen is laag, omdat het om cultuurgewassen gaat waarbij ieder najaar de volledige aanplant wordt geruimd.

Sportcomplexen

De sportcomplexen liggen overwegend aan de rand van de stad. De meeste maken deel uit van de grote groengebieden. Het voortbestaan van de sportbestemmingen staat onder druk vanwege de afnemende belangstelling voor buitensport en dit geldt in het bijzonder voor sportlocaties buiten het centrum. Eén van de maatregelen om het sporten door Hagenaars te bevorderen is het vergroten van een sportief, recreatief en aantrekkelijk ingerichte openbare ruimte.

De sportcomplexen zijn in beheer bij de Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn (OCW), behalve de aanwezige beplanting en bomen. Deze worden beheerd door de dienst Stadsbeheer. Dit is een vanouds bestaande situatie gebaseerd op eenheid van beheer voor alle Haagse beplantingen en bomen, die tot het gemeentelijk bezit behoren.

Oppervlaktegegevens sportcomplexen in Den Haag

Gemeentelijke sportparken in eigendom en beheer (incl. maneges, tennis, jeu de boules, watersport e.d.)	162,3 hectare
Sportparken in beheer maar niet in eigendom van de gemeente (HVV, SV Erasmus, Dynamo '67, Celeritas e.d.)	7,9 hectare
Niet-gemeentelijke sportparken waarbij de gemeente ook geen beheer uitvoert (HDM, HCKZ, KSD/Marine e.d.)	13,7 hectare
Totaal	183,9 hectare

Waarde en betekenis

Sportcomplexen hebben vooral een sportieve recreatieve waarde. Onder recreatie wordt verstaan: het in de vrije tijd ter ontspanning verblijven in de openbare ruimte. Dit kan ook een vorm van sport betekenen. De waarde en betekenis die worden toegekend aan sportcomplexen worden beïnvloed door maatschappelijke ontwikkelingen zoals toename van vrije tijd, flexibilisering van de arbeidstijden en de vergrijzing waardoor complexen op andere momenten worden gebruikt. Bij alle leeftijdsgroepen is een trend naar een gezondere leefstijl herkenbaar.

Stadsboerderijen

Verspreid over de stad bevinden zich tien stadsboerderijen; de Nijkamphoeve, de Hoeve Bijdorp, de Kakelhof, Herweijerhoeve, Schildershoeve, De Woelige Stal, Gagelhoeve, 't Waaygat, Reigershof en Molenweide. Op deze boerderijen komt het publiek in aanraking met landbouwhuisdieren. Bezoekers kunnen helpen op de boerderij en zo actief meewerken aan de verbetering van de eigen leefomgeving.

Waarde en betekenis

De educatieve waarde van de stadsboerderijen is hoog omdat de boerderijen zorgen voor kennisoverdracht aan jongeren en volwassenen. Het is van (historisch) belang dat de boerderijen veel aandacht besteden aan elementen uit de Nederlandse cultuur, zoals het agrarische bedrijf. Stadsboerderijen zijn van belang voor de leefbaarheid. De recreatieve waarde is hoog.

Tuiniercomplexen

Verspreid over de stad liggen 22 tuiniercomplexen, die speciaal zijn ingericht met een educatieve functie voor kinderen uit het primair en het voortgezet onderwijs, volwassenen en andere doelgroepen. De complexen stimuleren de vorming van ecologische basiskennis. Op een aantal complexen bevinden zich stadsboerderijen.

Waarde en betekenis

De natuurwaarde van tuiniercomplexen is hoog. De complexen huisvesten bijzondere soorten en spelen ook een rol bij de verspreiding. Het leereffect van het aanschouwelijk onderwijs op de complexen en de stadsboerderijen verleent tuiniercomplexen een grote educatieve waarde.

Teniersplantsoen

Pestvogel

Vogelrustgebieden

Vogelrustgebieden zijn delen van groengebieden waarvan de inrichting en het beheer is afgestemd op een voor vogels veilige verblijfs- en broedgelegenheid. Verspreid over de stad liggen de volgende vogelrustgebieden: De Uithof “De Uithofwal” en de “Wennetjessloot”; Madestein de “Witte Vlek”; Ockenburgh naast crematorium; Ockenburgh “André v.d. Laan”; Ockenburgh “Moerasje”; Meer en Bos “Eilanden”; Bosjes van Poot “Dr. Abraham Schierbeek”; Zuiderpark de “Eendenkooi”; Clingendael “Gravin van Bylandt”; Oosterbeek “Henk van Dongen” en “Marlot”. Tussen de gemeente en de Haagse Vogelbescherming zijn afspraken gemaakt over het gebruik en beheer van deze vogelrustgebieden.

Waarde en betekenis

De vogelrustgebieden hebben door inrichting en gebruik waarde en betekenis voor de rust-, nest- en broedgelegenheid. Hierdoor spelen deze gebieden een belangrijke rol bij de instandhouding van vogelsoorten in het stedelijk gebied. Hoewel ze in beginsel niet toegankelijk zijn voor het publiek, hebben deze gebieden, onder begeleiding en toezicht, ook een natuureducatieve waarde.

Waterlopen

Waterlopen zorgen voor waterberging, afvoer van overtollig water en aanvoer van water in droge tijden. In de jaren van stadsuitbreidingen werden deze functies steeds belangrijker. Er zijn dan ook veel duurzame maatregelen genomen, waarbij voor zover mogelijk ook de natuurlijke aspecten meer aandacht kregen. Begroeiing van kademuren en oevers wordt gestimuleerd, zoals langs de Koninginnegracht. Bij de ontwikkelingen wordt gelet op de samenhang tussen de kwaliteit van watergang, oever en aangrenzende ruimte. Er wordt samen met het Hoogheemraadschap van Delfland veel aandacht besteed aan het streven naar verbetering van de waterkwaliteit, de daarmee verband houdende baggerproblematiek en werkzaamheden die zijn beschreven in het Waterplan, de Nota Waterbodems en het stedelijk Visstandbeheerplan.

Waarde en betekenis

De natuurwaarde van waterlopen is hoog als er diverse levensgemeenschappen voorkomen en de oevers ruimte bieden aan de ontwikkeling van flora en fauna. Door bij waterlopen zo veel mogelijk ruimte te maken voor deze vorm van natuurontwikkeling kan de natuurwaarde verder worden vergroot. Vegetaties op oude kademuren en kades met zeldzame varensoorten verhogen ter plaatse nog eens de natuurwaarde. Waterlopen spelen een belangrijke rol bij de vestiging en verspreiding van aan en in water gebonden levensgemeenschappen. De cultuurhistorische waarde van enkele waterlopen, zoals de Haagse Beek, de grachten en de Schenk is eveneens hoog. De recreatieve waarde van de waterlopen wordt bepaald door de mogelijkheden die er zijn voor watersport, rondvaarten, vissen, wandelen langs de oevers en schaatsen.

Belangrijke waterlopen voor groen en natuur zijn de oude weteringen zoals de Haagse Beek, de Schenk, de Oude Laak, de Broeksloot, de Wennetjessloot en de Gantel. Ook zijn van belang de aanwezige grachten en kanalen zoals de stadsgrachten, het Verversingskanaal, het Laakkanaal en de Vliet.

Groen van derden	84
Grote groengebieden	84
• Bloemendaal en Rozenburg	84
• Duivenvoordse- en Veenzijdse Polder (Haagse deel)	84
• Haagse Bos	84
• Klein Zwitserland	85
• Meijendel (Oostduinen)	85
• Van Leydenhof, Ockenrode, Dorestad en waterwingebied Westduinen	85
• Zorgvliet	85
Wijk- en buurtgroen	86
• particuliere tuinen en terreinen van woningbouwcoöperaties	86
Semi openbaar groen	86
• begraafplaatsen	86

Groen van derden

Verspreid over de stad liggen diverse kleine en grote groengebieden die in eigendom en/of beheer zijn bij derden zoals Staatsbosbeheer, het Duinwaterbedrijf Zuid-Holland, de Stichting Het Zuidhollands Landschap en bij individuele eigenaren. Ook de woningbouwcorporaties hebben rond hun woningbezit een flink areaal aan groen in eigendom en/of beheer. Van toepassing op het groen van derden zijn de criteria voor wettelijke bescherming en de gemeentelijke regelgeving als onder andere bestemmingsplannen en de Flora en Faunawet.

Grote groengebieden

Bloemendaal en Rosenberg

De voormalige landgoederen Bloemendaal en Rosenberg zijn nu beide in eigendom van de Stichting Parnassia en in gebruik als psychiatrische inrichting. Het landgoed Rosenberg is beperkt toegankelijk. De oorspronkelijke landschappelijke aanleg van het landschapspark is redelijk bewaard gebleven. In het landschapspark staat een flink aantal monumentale bomen. Voor het neo-classicistische landhuis dat enkele jaren geleden werd gerestaureerd, ligt een fraaie waterpartij. Bloemendaal is niet openbaar toegankelijk.

Duivenvoordse- en Veenzijdse Polder (Haagse deel)

De Duivenvoordse- en Veenzijdse polder (10 hectare) zijn in eigendom bij verschillende grondeigenaren. Slechts een klein deel van beide polders ligt op Haags grondgebied. De polders liggen op een vochtige, veenachtige strandvlakte. De natuurwaarde is hoog. Een belangrijke bijdrage aan deze natuurwaarde wordt geleverd door het aquaduct met de Schenkstrook. Kenmerkend zijn de grote diversiteit aan weidevogels en de oever- en watervegetaties.

De Duivenvoordse- en Veenzijdse Polder maken als kerngebieden deel uit van de nationale ecologische hoofdstructuur. Grenzend aan het Haagse deel van de polder ligt de Noordelijke Randweg Haagse Regio (NORAH).

Haagse Bos

Het Haagse Bos (125 hectare incl. Malieveld en Koekamp) is als rijkseigendom in beheer bij Staatsbosbeheer. De geschiedenis van het Haagse groen begint eigenlijk bij het Haagse Bos. Het is een duinbos dat zich in de vroege Middeleeuwen op de strandwallen en strandvlakten langs de Nederlandse kust uitstrekte. Een woest en ongecultiveerd gebied met moerassige delen en heuvels, dat geleidelijk is verdrongen door oprukkende bewoning. Het huidige bos is een restant van dit oude duinbos. Graaf Floris V gaf Den Haag de rol van bestuurscentrum. Edelen uit de omgeving van de graaf en ambachtslieden vestigden zich in zijn nabijheid. Het wilde, voor jacht geschikte bos- en duingebied werd geleidelijk aan teruggedrongen. Al in het midden van de 14e eeuw werd het Haagse Bos bewaakt door een boswachter. In de Tachtigjarige Oorlog werd het bos bijna omgehakt om financiële redenen, een onzalig plan dat Willem van Oranje in 1576 net voorkwam met de ondertekening van de Akte van Redemptie. De akte regelde dat grond en bomen van het Haagse Bos nooit mochten worden verkocht en dat de Staat daarop moest toezien. Het voortbestaan van het bos was hiermee gegarandeerd. Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn grote delen van het Haagse Bos verwoest. Slechts één vijfde van het bos bleef gespaard. Na de oorlog is het bos

opnieuw aangeplant. Aan de oostkant van het bos ligt Huis ten Bosch, sinds 1980 de woning van de koninklijke familie.

Klein Zwitserland

Klein Zwitserland (5,9 hectare) is eigendom van het rijk. Het gebied maakt deel uit van het jonge duinlandschap waarvan het oorspronkelijke karakter goeddeels bespaard is gebleven. Klein Zwitserland verbindt het Sint Hubertuspark met de Oostduinen en speelt mede daardoor een belangrijke rol in de ecologische hoofdstructuur.

Binnen het gebied van Klein Zwitserland zijn gelegen: de gemeentekwekerij, het Zwitserse Huis, een particuliere kwekerij, een amateurtuincomplex, een manege en het sportcomplex Klein Zwitserland.

Meijndel (Oostduinen)

Het Haagse deel van het duingebied Meijndel (275 hectare) wordt ook wel aangeduid met de naam Oostduinen. Het terrein Meijndel is in beheer en onderhoud bij het Duinwaterbedrijf Zuid-Holland. Een klein deel van het duingebied, het oude Nettenboetersveld, is aangewezen als beschermd natuurmonument Harstenhoek. Dit terrein werd rond 1780 door Leendert van der Harst als weide gebruikt om paarden te houden voor het uit zee trekken van vissersboten. Om de grond tegen verstuiving te beschermen, legde hij zandwallen aan. Na 1935 kreeg het terrein de bestemming nettenboetersveld, de plaats waar netten van de vissersschepen werden gerepareerd.

De terreinbelangen worden behartigd door het in 1992 ingestelde Bestuurlijk Overlegorgaan Duinen. Uitgangspunten voor Inrichting en Beheer van het duingebied staan beschreven in het Beheerplan Berkheide, Meijndel en Solleveld, 2000-2009. In het Uitvoeringsplan Recreatieve Herinrichting Duingebied Meijndel worden voorstellen voor de recreatieve herinrichtingen uitgewerkt. De resultaten van een integraal haalbaarheids- en uitvoerbaarheidsonderzoek zijn opgenomen in de nota Haalbaarheidsonderzoek Recreatieve Herinrichting Meijndel. Het duingebied Meijndel is in juli 2003 aangewezen als Habitatrichtlijngebied.

Van Leydenhof, Ockenrode, Dorestad en de Westduinen

De gebieden Van Leydenhof, Ockenrode, Dorestad en waterwingebied Westduinen kent verschillende eigenaren. Samen met het gemeentelijk landgoed Ockenburgh, maken zij deel uit van het in 1990 aangewezen Beschermd natuurmonument Solleveld. De belangrijkste functies zijn zeewering, natuurontwikkeling, waterwinning en natuurgerichte recreatie. Sinds juli 2003 is Solleveld aangewezen als Habitatrichtlijngebied. Maatregelen voor inrichting en beheer van het duingebied staan beschreven in het Beheerplan Berkheide, Meijndel en Solleveld, 2000-2009.

Groengebieden

1. Duivenvoordse- en veenzijdse Polder
2. Haagse Bos
3. Klein Zwitserland
4. Meijndel (Oostduinen)
5. Zorgvliet
6. Bloemendaal
7. Van Leydenhof, Ockenrode, Dorestad en Westduinen
8. Rosenburg

Zorgvliet

Zorgvliet (22 hectare) is eigendom van en in beheer bij de Rijksdienst der Domeinen. Sorghvliet werd rond 1643 als landgoed aangelegd door dichter en staatsman Jacob Cats. In 1837 verwierf Willem II het landgoed. In 1903 kocht mr. A.E.H. Goedkoop het gedeelte waarop het villapark zou verrijzen. Op een ander deel werd tussen 1907 en 1913 het Vredespaleis gebouwd. Het deel dat nu nog van het oude landgoed resteert, bestaat uit de tuin van het Catshuis en het aangrenzende landgoedbos.

Het gedeelte met het Catshuis, de ambtswoning van de minister-president, is niet openbaar toegankelijk. Het overige deel van het

landgoed is uitsluitend toegankelijk voor kaarthouders.

De natuurwaarde van Zorgvliet wordt vooral bepaald door de aanwezige stinzenflora en het landgoedbos.

Wijk- en buurtgroen

Particuliere tuinen en terreinen van woningbouwcorporaties

Particuliere tuinen en terreinen van woningbouwcorporaties zijn groenvoorzieningen die vanuit beleving en gebruik een bijdrage leveren aan het imago van de stad. De terreinen van de woningbouwcorporaties gaan in veel situaties nagenoeg geruisloos over in de aangrenzende openbare ruimte.

Semi-openbaar groen

Begraafplaatsen

Den Haag telt 8 particuliere begraafplaatsen: de algemene begraafplaatsen Oud Eik en Duinen, Nieuw Eykenduynen, de N.H. begraafplaats in Loosduinen, 'Ter Navolging' in Scheveningen, de R. K. begraafplaatsen aan de Kerkhoflaan, in Loosduinen en aan de Binckhorstlaan en de Joodse begraafplaats aan de Scheveningseweg.

Oud Eik en Duinen in de Vruchtenbuurt is de oudste begraafplaats met romantische kenmerken. Rijk versierde graven, prieeltjes en de ruïne van een kapel bepalen hier de sfeer. Nieuw Eykenduynen is rechtlijniger ingericht, evenals de Katholieke Begraafplaats aan de Kerkhoflaan waar de kruisvorm domineert in de vorm van vier rechte paden die naar de neo-classicistische kapel leiden. Het groen op de begraafplaatsen versterkt in grote mate ook de symboliek: verwijzingen naar de eeuwigheid, het leven na de dood, etc. Van weelderige beplanting gaat een troostrijke werking uit.

Waarde en betekenis

De natuurwaarde van begraafplaatsen wordt vooral bepaald door de aanwezigheid en verspreiding van (karakteristieke) levensgemeenschappen. De cultuurhistorische waarde is hoog, vooral op het gebied van historische gebouwen, grafkelders, zerken en oude bomen. De recreatieve betekenis wordt ontleend aan de rust en stilte die begraafplaatsen uitstralen.

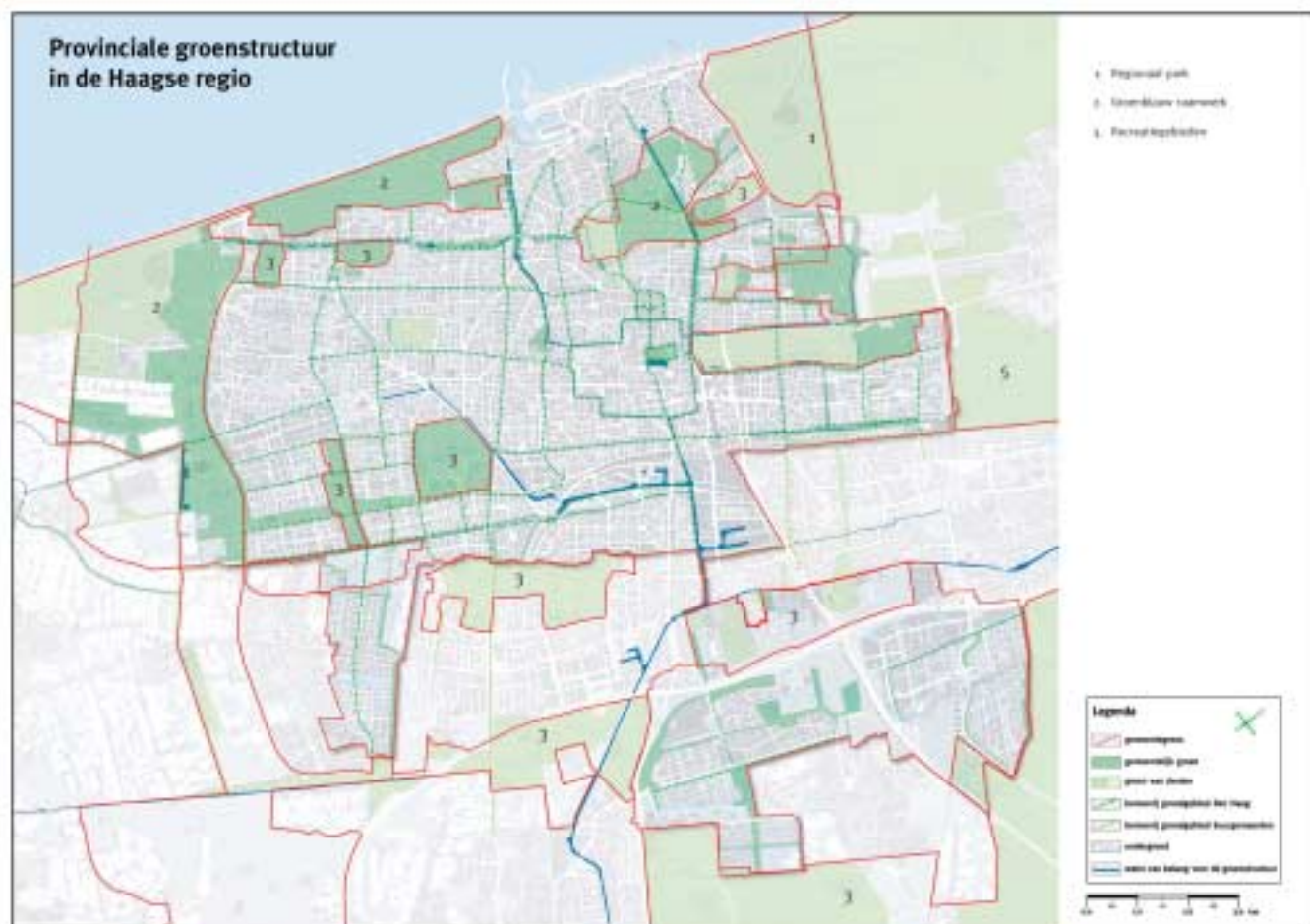
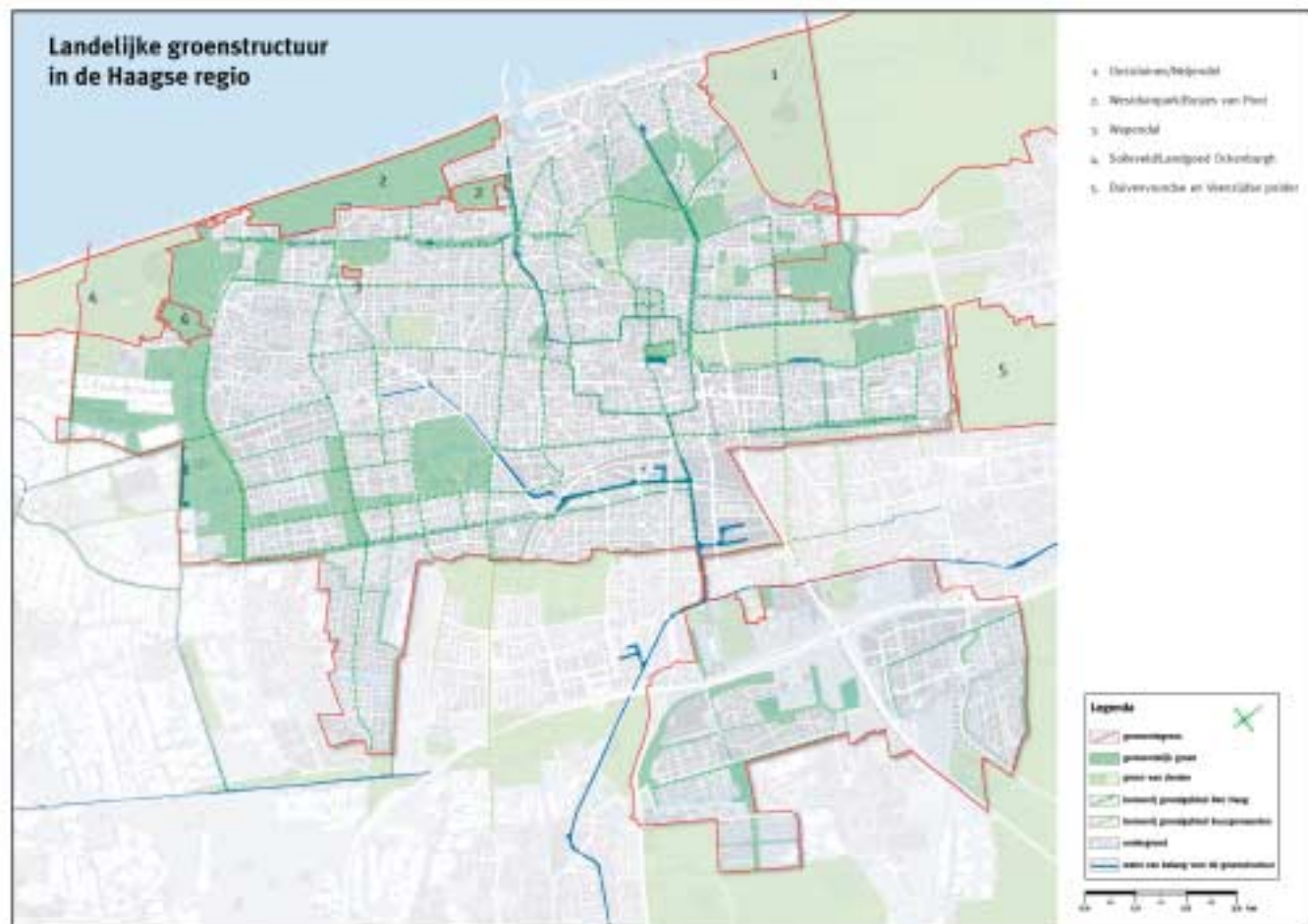
Bijlage III

Bijlage III

- **De landelijke groenstructuur in de Haagse regio**
- **De provinciale groenstructuur in de Haagse regio**
- **De regionale groenstructuur in de Haagse regio**

Het groen van Den Haag in breder perspectief

Op bijgaande kaarten is aangegeven welke delen van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur van Den Haag tevens behoren tot de landelijke, provinciale en regionale groenstructuren. Groenstructuren die reeds zijn vastgelegd in vigerend beleid op rijks, provinciaal en regionaal niveau.

Regionale groenstructuur Haaglanden

1. Westelijke Zaan

2. Zijkoude

0 1 2 3 4 5 km

Bijlage IV

rv 162
Dienst Stadsbeheer
DSB/2005.662
RIS 129360 - 051004

Den Haag, 28 juni 2005
Aan de gemeenteraad,

Aldus besloten in de
raadsvergadering van

13 oktober 2005

De Griffier,

93

Bijlage IV

Beleidsplan voor het Haagse groen, "Groen kleurt de stad" 2005 – 2015

Groen maakt Den Haag een aantrekkelijke stad om er te wonen, te werken en te recreëren. De groenstructuur is in belangrijke mate bepaald door de geologische gesteldheid van de bodem, de ligging aan zee en de historische ontwikkeling van de stad. Karakteristieke elementen als de duinen, de duinbossen, de oude landgoederen en buitenplaatsen, de groene pleinen, de recreatiegebieden en stadsparken, de bomen en het wijk- en buurtgroen, aaneengeschaald door verbindingzones van groen en water, zorgen er voor dat het Haagse groen stevig is verweven in de structuur van de stad. Den Haag is een internationale en dynamische stad waardoor continue ontwikkeling op het gebied van wonen, werken, recreatie en infrastructuur aanwezig is. Dit maakt het noodzakelijk keuzes en afwegingen bij de inrichting en het gebruik van de openbare ruimte te maken. In het Beleidsplan voor het Haagse groen "Groen kleurt de stad" 2005 - 2015 wordt ingegaan op de betekenis en de waarde van het groen voor de stad. Het beleid krijgt gestalte in twee doelstellingen en vier ambities.

Doelstellingen

Het beleidsplan biedt een kader voor duurzame inrichting, beheer en gebruik van het groen met nadruk op een gezamenlijke verantwoordelijkheid van beheerder en gebruiker. Het beleidsplan biedt een raamwerk waarbinnen keuzes en afwegingen kunnen worden gemaakt in het kader van ruimtelijke ingrepen die van invloed zijn op het groen, alsmede bij veranderende maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op de functies van het groen.

Ambities

De genoemde doelstellingen worden uitgewerkt op basis van vier concrete ambities.

Ruimte voor groen in en om de stad

Het Haagse groen is historisch stevig verweven in de structuur van de stad. Diverse maatschappelijke ontwikkelingen hebben echter wel consequenties voor het aanwezige groen, zowel in areaal als in gebruik en beleving. Het is van groot belang dat Den Haag, binnen het proces van verandering, ook in de toekomst een prettige stad blijft om te wonen, te werken en te recreëren. Bij verdeling of herstructurering van ruimte zal dan ook steeds aandacht zijn voor het groen. Dit geldt zowel op korte als langere termijn, in de directe woon- en werkomgeving alsook op stedelijk en regionaal niveau.

De kwaliteit van het stedelijke groen binnen het kader van het stedelijk beleid is op langere termijn het best te waarborgen door het instellen van een Stedelijke Groene Hoofdstructuur. Delen van het Haagse groen zijn op grond van de aanwezige waarden en betekenissen van buitengewoon groot belang voor de kwaliteit, de identiteit en de belevingswaarde van de stad, haar bewoners en de natuur. Om deze kwaliteiten te behouden en niet verloren te laten gaan, wordt in de planbeschrijving en de voorschriften van bestemmingsplannen aan deze gebieden een extra bescherming gegeven. Hiermee legt het gemeentebestuur zich vast om groen dat deel uitmaakt van deze structuur, op een eenduidige en herkenbare wijze duurzaam in stand te houden. Slechts in uitzonderlijke gevallen waarbij de ambitie zoals neergelegd in de “Structuurvisie Den Haag 2020” in het geding is, wordt een incidentele heroverweging niet uitgesloten.

Om de mogelijkheden voor recreatie en natuurbeleving te verbeteren moet worden gewerkt aan het versterken van de zwakke schakels, het opheffen van barrières en het realiseren van nieuwe groenvoorzieningen. In de komende jaren zal de nadruk worden gelegd op o.a. de groen-recreatieve verbinding Kijkduin - Midden Delfland, de groenblauwe verbinding tussen de stad en het Groene Hart, de ontwikkeling van de Zweth- en Vlietzone, de aansluiting met de Wassenaaarse landgoederen en de versteviging van de groen- en recreatieve verbinding tussen de Oost- en de Westduinen.

Toegankelijkheid, gebruik en beleving van het groen

Door verandering van tijd en van bevolkingssamenstelling ontstaan behoeften aan nieuwe vormen van gebruik en beleving van het groen. Hierdoor is het patroon aan voorzieningen in het groen veranderd. De laatste decennia is er een verschuiving opgetreden van traditioneel kijkgroen naar meer eigentijds gebruiksgroen. Ook zijn er voorzieningen aangebracht in het belang van de kwaliteit en de duurzaamheid van de natuur (groene middenbermen, ecoducten en ecotunnels e.d.). Bij al deze ontwikkelingen staat de gebruiker centraal, worden inrichting en beheer afgestemd op de wensen van de gebruiker, wordt de toegankelijkheid en de bewegwijzering van het groen verbeterd en worden de kwaliteiten van semi-openbare groenvoorzieningen beter benut. Juist de semi-openbare groenvoorzieningen als o.a. amateurtuincomplexen, begraafplaatsen, heemtuinen, vogelrustgebieden en sportcomplexen liggen vaak enigszins verborgen, maar bieden met respect en behoud van eigen kwaliteiten mogelijkheden voor meer beleving.

Inrichting, beheer en onderhoud

In het kader van duurzaamheid worden naar indeling van het groen (grote groengebieden, wijk- en buurtgroen, straatbomen e.d.) randvoorwaarden geformuleerd voor inrichting, beheer en onderhoud van het groen. De kwaliteitsniveau's voor groen worden in overeenstemming gebracht met de kwaliteitsniveau's als beschreven in de “Kadernota Openbare Ruimte”. Ten behoeve van het beheer bestaat een geautomatiseerd beheersysteem, waarin de kwantitatieve gegevens van het groen, de normering naar kwaliteit en de relatie met het gebruik en de beleving van het groen kunnen worden samengebracht.

Samen het groen beheren

Het groenbeheer is een beleidsgebied dat zich uitstekend leent voor een interactieve samenspraak tussen gemeente en burger, met als doel belanghebbenden meer bij de ontwikkeling en het beheer van het groen in de stad te betrekken. Dit wordt mogelijk gemaakt door burgers uit te nodigen mee te denken tijdens het planproces, bij het opstellen van beheervisies en herinrichtingsplannen voor de grote groengebieden, de straatbomen en het wijk- en buurtgroen. Positieve ervaringen zijn er inmiddels ook met het instellen van beheerplatforms met belanghebbenden tijdens de uitvoering van werkzaamheden. Ook het verder verbeteren van informatie-uitwisseling middels publieksbrochures, het aanbrengen van informatiepanelen in groengebieden en het verstrekken van informatie via specifieke websites zal leiden tot het vergroten van kennis en betrokkenheid. Samen het groen beheren betekent ook dat de mogelijkheden van publiek-private samenwerking in de komende jaren zullen worden benut om gezamenlijk, gemeentelijke en niet-gemeentelijke partijen, afspraken te maken over beheer en onderhoud van het groen.

Actieprogramma

Het inhoud geven aan de genoemde ambities en beleidsaanbevelingen uit het nieuwe Beleidsplan voor het Haagse groen zal in de komende jaren leiden tot een aantal concrete acties. In het actieprogramma zijn deze acties per ambitie weergegeven. Hierbij is in de tijd een fasering aangegeven, onderscheid wordt gemaakt tussen acties binnen de lopende collegeperiode en acties voor de periode 2007 - 2015. Jaarlijks wordt in de Programmabegroting een overzicht gegeven van de acties die in uitvoering worden genomen. Monitoring van het behaalde resultaat wordt als toelichting op de jaarlijkse begroting vastgelegd in een voortgangsreportage groen.

Beschrijving van het groen van Den Haag

In de bijlagen van de nota wordt een overzicht gegeven van al het groen in Den Haag, gemeentelijk en niet-gemeentelijk. De behoefte aan een dergelijk overzicht is door belanghebbenden tijdens het planproces nadrukkelijk bepleit. Verder zijn aan de nota nog enkele kaarten toegevoegd als ondersteuning van het voorgestane beleid en wordt ingegaan op de relatie tussen het gemeentelijk groenbeleid en het overige beleid voor de openbare ruimte, voor zover dit van invloed is op het groen in en om Den Haag.

Gevoerd overleg

Met belanghebbenden is intensief samengewerkt aan het opstellen van het nieuwe Beleidsplan voor het Haagse groen "Groen kleurt de stad" 2005 - 2015. Tijdens dit proces is de nota ook besproken met de Adviescommissie Duurzaamheid en Milieu en de werkgroep Duurzaamheid.

Nadat het college op 1 februari 2005 heeft ingestemd met de nota, heeft de nota van 10 februari tot en met 24 maart 2005 ter inzage gelegen in het gemeentelijk ContactCentrum en op de stadsdeelkantoren. Belanghebbenden die betrokken waren bij de totstandkoming van de nota, zijn schriftelijk geïnformeerd en hebben een exemplaar van de nota ontvangen. Ter informatie van de overige geïnteresseerden en belanghebbenden is de publicatie van de nota opgenomen in de rubriek gemeenteberichten van de Posthoorn en heeft de terinzagelegging vermeld gestaan op de website van de gemeente Den Haag onder "www.denhaag.nl/beleidsplangroen".

Reacties Inspraak

Het nieuwe Beleidsplan voor het Haagse groen "Groen kleurt de stad" is in de inspraak goed ontvangen.

Uit de ontvangen reacties spreekt veel waardering; doelstellingen en ambities worden niet ter discussie gesteld en er is tevredenheid over de wijze waarop de nota, in samenspraak met belanghebbenden, tot stand is gekomen. Veel waardering is er voor het besluit tot aanwijzing van een Stedelijke Groene Hoofdstructuur. Onderkend wordt het belang van een dergelijke structuur zowel voor natuur en recreatie, maar zeker ook vanuit economisch belang. Ook de ambitie tot versterking van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur in samenhang met de toekomstige ontwikkeling van stad en omgeving wordt als positief ervaren.

In meerdere reacties komt aan de orde de noodzakelijke afstemming tussen het groenbeleid en de plannen zoals die thans worden voorbereid in het kader van de Structuurvisie Den Haag 2020. Als belangrijkste punt van zorg komt naar voren de mogelijkheid om in uitzonderlijke gevallen, wanneer de ambitie Internationale stad daartoe aanleiding geeft, een incidentele heroverweging van delen van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur mogelijk te maken. Reden waarom het college in het voorstel dat nu aan de gemeenteraad wordt voorgelegd de koppeling heeft gemaakt met de ambities zoals neergelegd in de Structuurvisie Den Haag 2020.

Een deel van de reacties bestaat ook uit aanbevelingen en concrete voorstellen voor de verdere uitwerking van de genoemde beleidsaanbevelingen. Deze zijn verwerkt in de inspraaknota en hebben geleid tot aanpassing van de tekst in het Beleidsplan. Waar de reacties betrekking hebben op meer concrete aangelegenheden met betrekking tot beheer en onderhoud, worden deze betrokken bij de opstelling van beheer- en onderhoudsplannen voor het groen in de komende jaren.

Financiën

De belangrijkste financieringsbronnen voor onderhoud, kwaliteitsverbetering en herinrichting van groen zijn de gemeentelijke Programmabegroting en het Grote Steden Beleid van de rijksoverheid. Op additionele schaal kan gebruik worden gemaakt van subsidies uit o.a. de rijksregeling voor natuurbeheer. In de regel zijn deze subsidies gekoppeld aan een evenredige eigen bijdrage. In situaties waarbij beheertaken aan derden worden overgedragen blijft een gemeentelijke bijdrage, ter realisatie van het basis onderhoud, noodzakelijk.

Door jaarlijks een prioritering in de uitvoering aan te brengen, inclusief financiële onderbouwing, blijft er voldoende ruimte om op veranderende maatschappelijke ontwikkelingen in te kunnen spelen.

Gezien het vorenstaande stellen wij u voor het volgende besluit te nemen.

De raad van de gemeente Den Haag,

Gezien het voorstel van burgemeester en wethouders,

Besluit:

- I in te stemmen met de geformuleerde doelstellingen en ambities voor het Haagse groen;**
- II in te stemmen met de aanwijzing van een Stedelijke Groene Hoofdstructuur**
- III vast te stellen het Beleidsplan voor het Haagse groen, "Groen kleurt de stad" 2005 - 2015**

Aldus besloten in de openbare raadsvergadering van 13 oktober 2005.

De griffier,

De voorzitter,

Het beleidsplan alsmede de Inspraaknota ligt voor de raadsleden in de leeskamer (B.03.17) en voor een ieder in het gemeentelijk ContactCentrum aan het Spui ter inzage.

Burgemeester en wethouders van Den Haag.

De secretaris,

De burgemeester,

Bijlage V

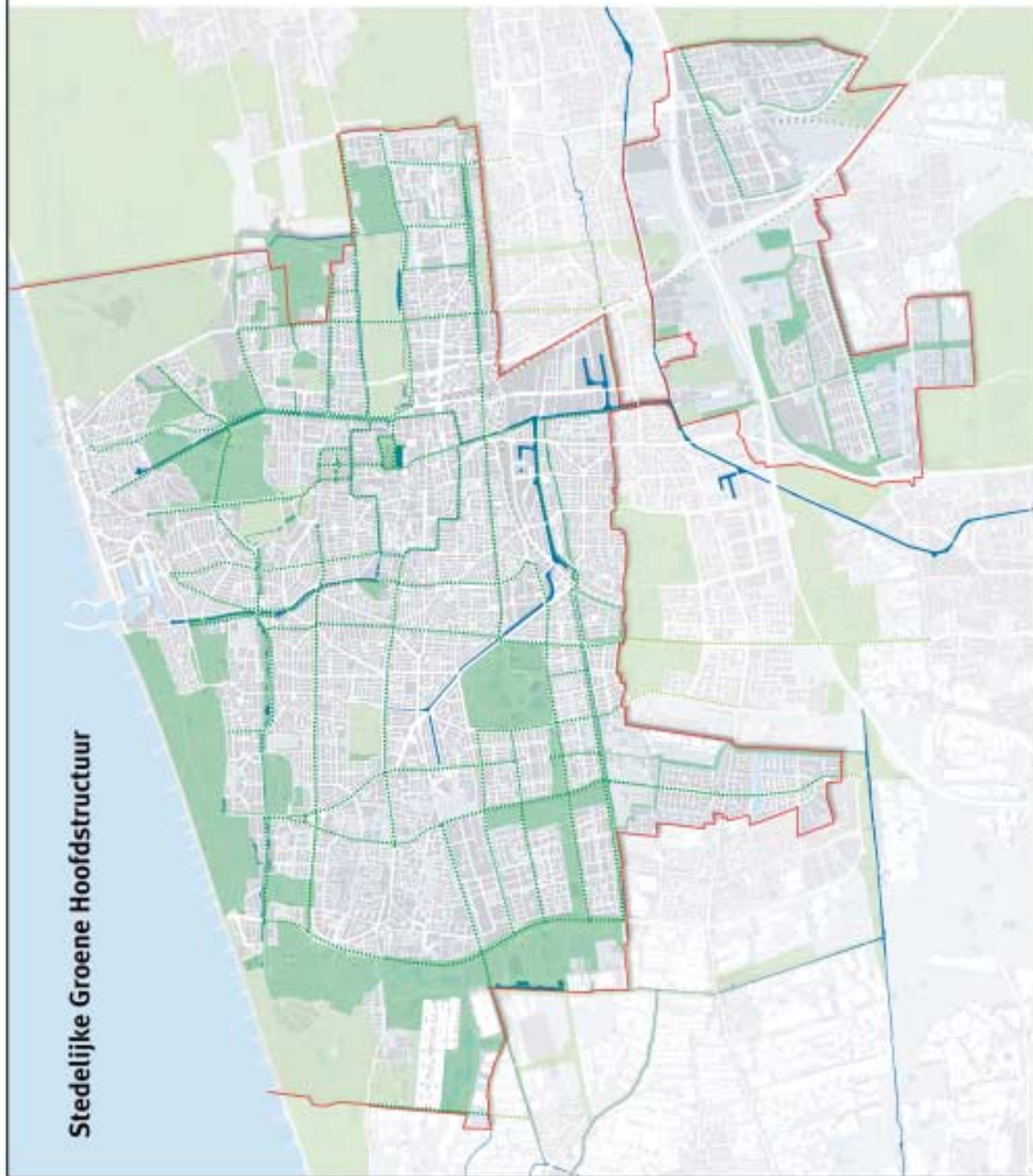
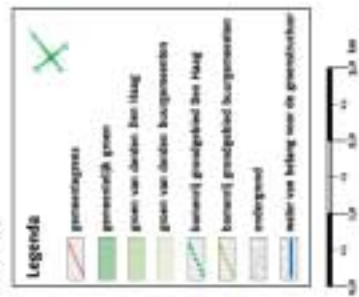
Bijlage V

- Groen van belang voor de natuur
- Groen met hoge cultuur-historische waarde en ruimtelijke betekenis

Groengebieden met een bijzondere natuur- en cultuurhistorische waarde

Stedelijke Groene Hoofdstructuur

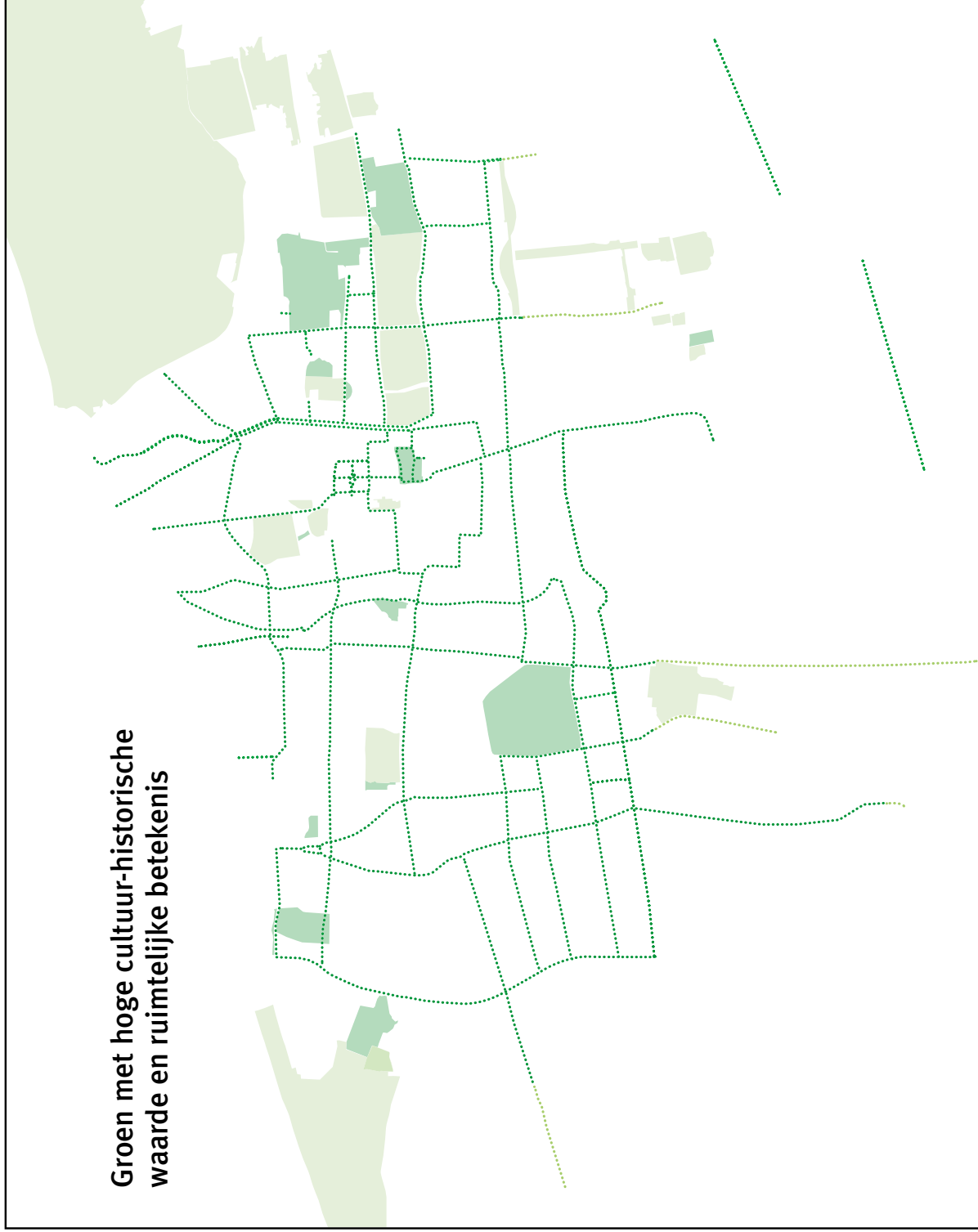
Kaart 4

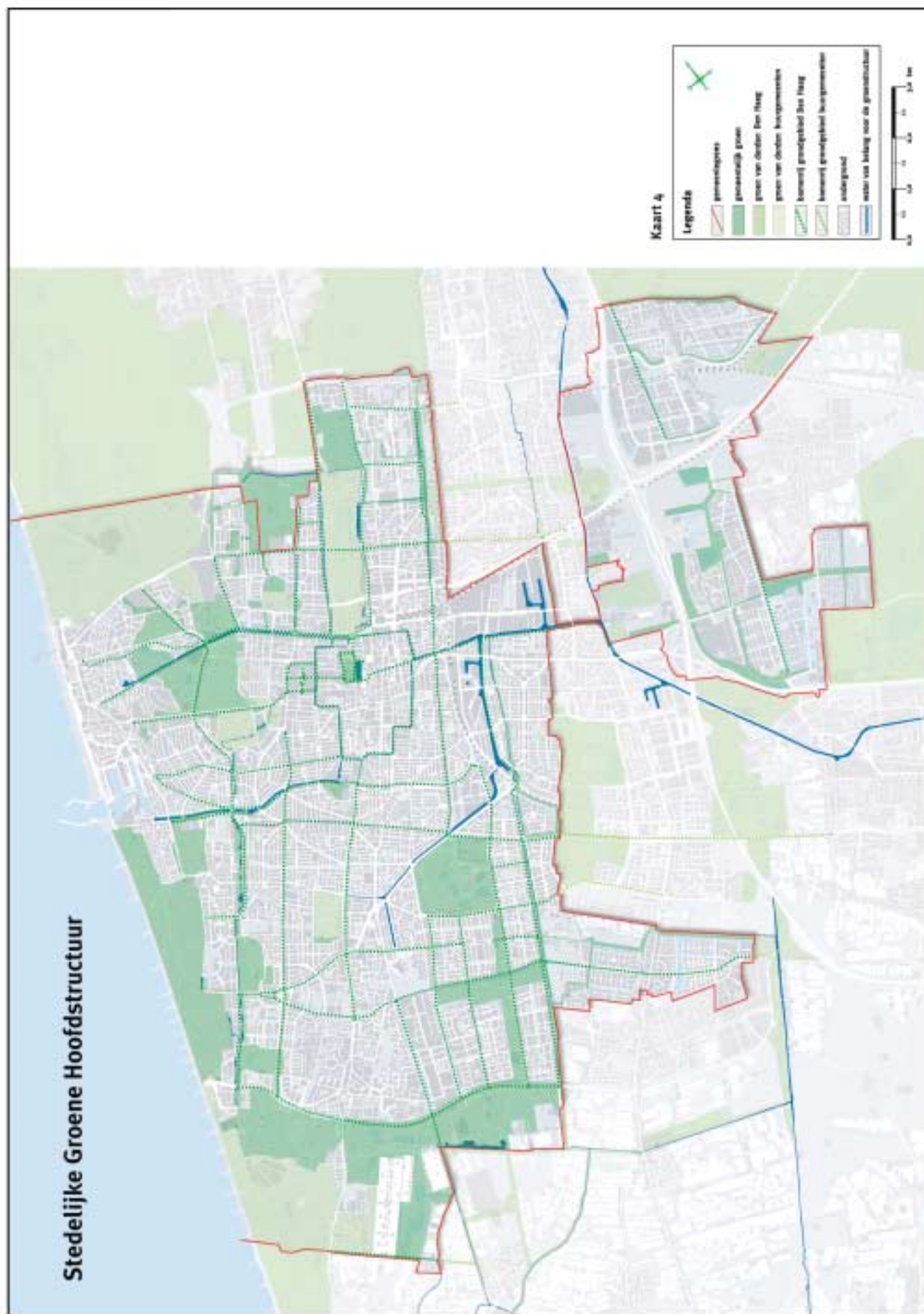
Groen van belang voor de natuur

**Groen met hoge cultuur-historische
waarde en ruimtelijke betekenis**

Stedelijke Groene Hoofdstructuur

Colofon

Uitgave

Gemeente Den Haag
Dienst Stadsbeheer
2005

Vaststelling van de nota

Raadsbesluit d.d. 13 oktober 2005, RIS 129360-051004

Ontwerp & vormgeving

Studio Naskin, Haarlem

Fotografie

Dienst Stadsbeheer
Haagse Vogelbescherming
De Ooievaart
P. van Oosterhout

Drukwerk

Drukkerij Wilco, Amersfoort

Dit plan is gedrukt op gerecycled papier